

MAURICE RENARD

LERNE DOKTOR

**FORDÍTOTTA
BARTOS ZOLTÁN**

TARTALOM

ELŐSZÓ
I. NOKTURNO
II. SZFINXEK KÖZÖTT
III. A TÉLIKERT
IV. HIDEG ÉS MELEG
V. AZ ÓRÜLT.
VI. NELLY, A SZENTBERNÁTHEGYI KUTYA
VII. BOURDICHET KISASSZONY ELBESZÉLÉSE.
VIII. VAKMERŐSÉG
IX. KELEPCE
X. BOSZORKÁNYOS OPERÁCIÓ
XI. A LEGELŐN
XII. LERNE TAKTIKÁT VÁLTOZTAT
XIII. KÉPZELŐDÉS?... VALÓSÁG?..
XIV. AZ ÁLARC LEHULL...
XV. AZ ÚJ ÁLLAT
VÉGSŐ PUSZTULÁS

ELŐSZÓ

A télen történt, valamelyik este, - ide s tova egy esztendeje. Akkor adtam az utolsó vacsorát barátaim tiszteletére abban a Victor Hugo uccai kis palotában, melyet bebútorozva béreltem.

Mivel csavargó természetemen kívül mással ezt a lakásváltoztatást megokolni nem lehetett, ez a búcsúvacsora tulajdonképpen nem volt egyéb, mint vidám folytatása annak a bohém lakomának, amellyel a kis palotát a minap felszenteltük. És mikor pálinkázásra került a sor s ezzel együtt ütött a szellemes ötletek órája is, valamennyien azon voltunk, hogy ragyogó szípor-kákat szórjunk, - elsősorban persze a vidám Gilbert, aztán Marlotte, a paradoxonok embere, a társaság komikusa és Cardaillac, saját külön szerződtetett misztifikátorunk.

Nem emlékszem már pontosan, hogyan történt: vagy egy órája szórakoztunk már dohányfüst mellett, amikor valamelyikünk sürgősen asztalbontást indítványozott; eloltotta a villanylámpát s a sötétben egy kicsiny díszasztalka köré csoportosított bennünket. Ez a valaki - jó lesz megjegyezni - nem Cardaillac volt. Persze; lehet, hogy cinkostársa volt neki, ha Cardaillac mégis bűnös lenne a dologban.

Nyolcan voltunk tehát, pontosan nyolcan. Nyolcan hitetlenek, azzal a kis asztalkával szemben, mely egyetlen háromlábú oszlopon nyugodott s melynek kerek lapja valósággal hajladozott az okkultizmus szertartásai szerint rája nehezedő tizenhat kéz alatt.

Marlotte volt az, aki a szertartásokba beleavatott bennünket. Valamikor valósággal bolondja volt a szellemidézésnek és persze csak mint laikus műkedvelő, otthonos volt a táncoló bútorok világában s azért, mivel egyébként is ő volt a házi bohócunk, a jó tréfa reményében senki sem vette tőle rossz néven, hogy most, mint aki már tekintély az okkultizmus terén, magához ragadta a szeánsz vezetését.

Jobbfelől Cardaillac volt a szomszédom. Hallottam, amint elnyelni iparkodott fel-feltörő kacaját és köhécselt.

Közben az asztalka táncolni kezdett.

Gilbert kérdezett valamit tőle és az asztal - Marlotte nyilvánvaló megdöbbenésére - válaszolt. Száraz, ropogó-pattogó hang volt, hasonlatos a száradó-táguló fáéhoz és megfelelt az ezoterikus ábécének.

Marlotte tolmácsolta. Bizony felette bizonytalan volt a hangja.

Most aztán mindenki kérdezősködni kezdett s az asztalka válaszaiban határozottan éles elméről tett tanúságot. A dolog egyre komolyabbá vált; az ember nem tudta már, mit gondoljon. A kérdések csak úgy tódultak ajkainkra, az asztalka lábától pedig, inkább az én oldalamról - és úgy éreztem, jobbam felől - pontosan jöttek a válaszok.

- Ki lakik majd ebben a palotában jövő ilyenkor? - kérdezte most, hogy rákerült a sor, az, aki ezt a spiritiszta szórakozást indítványozta.

- Oh - kiáltotta Marlotte, - ha a jövőendő felől interjúvolod, akkor fügét mutat neked, ha ugyan egyáltalában felel.

- Hagyd csak! - kérlelte Cardaillac.

Amaz tehát megismételte a kérdést:

- Ki lakik hát itt esztendőre ilyenkor?

Az asztalka ropogott.

- Senki - mondta a tolmács.

- És két esztendő múlva?

- Vermont Miklós.

Valamennyien ezúttal hallottuk először ezt a nevet.

- És mit csinál esztendőre ilyenkor, ebben az órában?... Halljuk hát, mit csinál?... Beszélj!

- Kezdi... írni, rajtam... a kalandjait.

- Tudod-e olvasni őket?

- Hogyne... és azt is, amit eztán ír majd, egyaránt...

- Halljuk hát... Az elejét, az elejét legalább...

- Fáradt vagyok... az ábécé... hosszadalmas, nagyon. De hozzatok egy írógépet... azon keresztül...

Mormogás támadt a sötétben. Magam felkeltem a székemről, elhoztam az írógépet s odatettem az asztalkára.

- Watson-féle - ropogta az asztal. - Nem kell. Francia vagyok, francia gépet akarok, Durand-gépet akarok.

- Durand-félét? - kérdezte a balfelőli szomszédom csalódottan. - Van olyan is? - Nem ismerem.

- Hírét sem hallottam.

- Magam sem.

- Én sem.

Felette elkedvetlenedtünk a balszerencsénk miatt, amikor megszólalt Cardaillac. Csendesen mondta:

- Én bizony kizárólag Durand-gépen írok... Elhozzam, akarjátok?

- De tudsz-e majd írni a sötétben?

- Negyedóra múlva itt vagyok újra - mondta s elment anélkül, hogy a kérdésre válaszolt volna.

- Ha Cardaillac beleavatkozik - mondta a társaság egyik tagja, - akkor nagy mulatság lesz belőle.

És mégis, hogy a csillár újra lángra gyúlt, hosszúra nyúlt ábrázatok meredtek a levegőbe, Marlotte pedig sápadt volt, mint a fal.

Cardaillac rövid, mondhatnám bámulatosan rövid néhány pillanat múlva megjött. Leült az asztal elé. Szemben a Durand-jával. Megint sötét lett a szobában, az asztalka pedig egyszerre csak váratlanul megszólalt:

- A többiekre nincs szükségem. Tedd a lábadat az enyémre. És írd.

És már hallható volt a gép kopogása.

- A csudába is! - kiáltotta a gépirómédium, - ez mégis csak különös, az ujjaim maguktól szaladnak a billentyűkön!

- Huh, hogy tódít... - sziszegte Marlotte.

- De ha mondom... becsületszavamra... - esküdözött Cardaillac.

Sokáig ültünk, csöndesen, hallgatva a szellemi távíró kopogását, amit csak a sorvéget jelző csöngettyűszó s a gép kocsijának kattogása szakított meg rövid időközökben. Öt percenkint szállított egy-egy teleírott oldalt. Mi pedig visszavonultunk a szalónba s ott olvastuk végig hangosan, úgy, ahogy Gilbert, aki Cardaillac-tól átvette a lapokat, nekem átadta őket.

A hetvenkilencedik oldalnál tartottunk, amikor ránkhajnalodott. A gép elhallgatott.

Ámde amit a gép idáig alkotott, annyira rabul ejtett bennünket, hogy megkértük Cardaillacot, legyen olyan szíves s szállítsa a folytatását is.

Megtette. S hogy így töltött néhány éjszakát az asztalka előtt grafikus zongorájával, birtokába jutottunk a nevezett Vermont összes kalandjainak.

A szíves olvasó az itt következőkben fog megismerkedni velük.

Bizarr és csodás dolgok ezek. Jövendőbeli szerzőjüknek nem szabad kiadnia őket. El fogja égetni följegyzéseit, alig hogy végigírta, úgy, hogy ha az asztalka nem lett volna olyan érzékeny, amilyen volt, senki sem lapozgathatna bennük. S ezért én, aki meg vagyok győződve valódiságukról, oly pikánsnak tartom őket, hogy nyilvánosságra hozom az egész históriát, még mielőtt megíródott volna.

Mert én valódinak tartom az egészet, még ha a karakter, amely megnyilvánul benne, karrikatúrává torzul is és bárha ezek a kalandok glosszák módjára odavetett, odafirkált vázlatokhoz hasonlítanak is, melyeket valaki állítólag magának a *Tudománynak* margójára jegyzett.

Hogy apokrifek talán? A meséknek az a hírük, hogy csábítóbbak a történelemnél s azt hiszem, Cardaillac-nek ez a meséje van olyan, mint sok más.

Azt szeretném mégis, ha ez a „Lerne doktor úr” valóságos élmények hűséges bázisa volna, mert ezidőszerezt - így jósolta az asztalka, - hősünk hányattatásai még el sem kezdődtek s kétségkívül csak akkor fognak lejátszódni, mikor ez a könyv hírül adja őket, ami módfelett érdekes aktualitást kölcsönöz neki.

Ezenfelül pedig, hiszen két esztendő múlva tudni fogom, vajjon Vermont Miklós úr csakugyan beköltözött-e a Viktor Hugo uccai kis palotába. Ez az, amiért hitemet nem ingathatja semmi: mert hogyan is tehetném fel Cardaillacról, erről a komoly és értelmes fiúról, hogy annyi időt vesztegetett légyen arra, hogy ilyen tökéletes ostobaságot alkosson?... Ez a legfőbb érvem őszintesége mellett.

Ha pedig mindezek ellenére mégis akad olyan oknyomozó kritikus olvasóm, aki a való tényállást óhajtja tudni, kérem, fáradjon el Grey-l'Abbaye-be, ott felvilágosítást kaphat Lerne professzorról és szokásairól. Nekem, sajnos, nincs időm hozzá. Mindenesetre nagyon kérem az illetőt, legyen szíves, közölje velem a valóságot, velem, aki magam is szerfelett tisztában szeretnék lenni a dologgal s aki tudni szeretném, vajjon az itt következő tudósítás Cardaillac misztifikációja-e, avagy csakugyan a táncoló asztalka diktálta neki gépbe?

I. NOKTURNO

Alkonyba szürkült ez az első júniusi vasárnap. Autóm árnyéka, amelyből a magamé, mint valami sarkantyú, szökkent elő, csak úgy vágatott előttem s pillanatról-pillanatra növekedett - nőtt.

Reggel óta rohanok így, ijedt ábrázatú emberek maradnak el mögöttem, úgy látnak elhaladni maguk előtt, mint melodramatikus jelenést. Börsisakkommal, - a fejem szinte tar koponya benyomását kelti, - szemüvegemmel, mely csontváz szemüvegéhez hasonlít és cserszínű bőrbekecsemmel olybá tűnhetek fel nekik, mint valami pokoli, halotti foka, mint egyike azoknak a démonoknak, amelyek Szent Antalt kísértették és szinte versenyt futnak a nap elől az éjszaka elébe.

És valóban, volt valami a lelkemben az elátkozottakéból, mert ilyen a magános utas, aki hét órán át guggol a száguldó versenykocsiban. Mintha lidércnyomás ülne az agyán s gondolatok helyett emésztő kínok marnák. Az én oldalamat ez a kurta, követelőző parancs fúrta: „*Jőjj, egyedül és add hírül előbb!*” mely mint makacs, szívós kobold furakodott be izgalomtól és sebességtől enervált magányomba.

Pedig ez a különös parancs: „*Jőjj, egyedül és add hírül előbb!*” - kétszer is alá volt húzva Lerne nagybátyám levelében és eleinte nem is lepett meg túlságosan. Most azonban, hogy a parancshoz képest - egyedül és érkezésemet csakugyan jelezve - a fonvali kastély felé robogok, elkésérít ez a misztériózus parancs a maga idegenszerűségével. Akármerre jár a szemem, csak e sokatmondó szavakat látja, a fülemben mind csak ezeknek a lármája visszhangzik, akárhogy kínlódom is, hogy lerázzam magamról ezt a rögeszmét. Azt akarom tudni, hogyan hívják a falut, amelyhez közeledem s azt olvasom az útmutató tábláról: „*Jőjj, egyedül*”, „*add hírül előbb*” - ezt susogja a madarak röpte. És a motor, fáradhatatlanul és elkésérítően, ezerszer és ezerszer ismétli: „*Jőjj, egyedül, jőjj - egyedül, jőjj - egyedül, add hírül, add hírül, add hírül*”. S hogy nem tudok feleletet találni arra a kérdésre, mit jelentsen a nagybátyámnak ez a kívánsága, - bárhogy keressem is, - semmi után sem vágyom hevesebben, mint hogy megérkezésemmel végre megfejtődjék a rejtély és igazában mégis alig vagyok kíváncsi arra a kétségtelenül banális válaszra, mely megvált ennyi deszpotikus kintól.

Szerencsére közeledem célomhoz s a vidék, amely mindegyre ismerősebb lesz előttem s régmúlt időkről beszél, a feszültség is enged bennem. Nanthel, ez a népes és dolgos város, feltartóztatott, de amint elhagytam a külváros kapuit, végre feltűntek előttem a messzeségben az Ardennesek csúcsainak felhőbe mosódó körvonalai.

Esteledik. Hogy még az éj beállta előtt célhoz érjek, teljesen szabadjára ereszttem a motort. A gép csak úgy prüsszköl, az országút szédületesen szalad alóla, mintha eltűnne a gépben s felgombolyodnék benne, mintahogy a hajlékony szalag az orsójára felcsavarodik. A gyorsaság sítolja a füleimbe a szél zenéjét, az arcomba csapódó moszkító-rajok szinte szitává lyukasztják az arcbőrrömet, mint az ólomserét és ezerfajta apró holmi csapódik a szemüvegemhez.

A nap most jobbfelől süt, még fenn van a látóhatár felett, de az út változatai - hol elsüllyedek a mélyben, hol megint meredeken magasra emelkedem, - kényszerítik rá, hogy számomra többször egymásután lenyugodjék s újra felkeljen. Most eltűnik a szemhatár alatt. Sietek át a barna alkonyon, amennyire csak derék gépem bírja s nem hiszem, hogy az én 234-XY-mat valaha is elhagyta volna más gép. Ez a tempó félórával közelebb hozza hozzám az Ardenneket. Ami felhőnek látszott, zöld színbe burkolózik, erdőszínt ölt, erdő! S a szívem felujjong:

tizenöt éve, Uramisten, tizenöt esztendeje, hogy nem láttam őket, ezeket a drága, nagy erdőket, szünidőim kedves öreg barátait!

Mert ez az itt, itt van, árnyékukban ott rejtőzik a kastély, annak a hatalmas völgymedencének a mélyén... Egészen világosan emlékszem rá, erre a medencére s most már tisztára megkülönböztetem az egész térséget: az a sötét folt, igen, az ott az. Valóban, milyen különös szakadék! Istenben boldogult Lerne Lidivina, a nagynéném, aki mindenről legendát tudott mondani, úgy mesélte, hogy a hegyóriás, amiért valamiben elszámította magát, dühében egyet fordult gigászi sarkán s úgy teremtette ezt a szakadékot. Amit persze némelyek nem akarnak hinni. Mindenesetre, ez a kép az egész vidékre ráüti a maga bélyegét: hatalmas cirkusz, amelyet vadul szagatott sziklafalak öveznek s melyből egyetlen szélesen tátongó kapun kívül nem nyílik más kijárási lehetőség a mezőkre, vagy más szóval egy síkság, mely behatol szárazföldi öböl módjára a hegyek közé; zsáknak vág a magasba törő falakba s a végén szélesen kiterjeszkedik, annyira, hogy az ember sík úton eljut Fonvalba, anélkül, hogy a legcsekélyebb lejtőt is meg kellene másznia, pedig a kastély ott fekszik mélyen a hegyek ölében. A park, az a cirkusz arénája s a meredek szirtok a falai mindenfelől, a kijárat felé eső oldalt kivéve. Ezt pedig fal választja el a cirkusztól s abból nyílik a kapu. Hosszú, nyílegyenes hársfasor következik aztán. Néhány perc múlva ott vagyok... és akkor hamarosan megtudom, miért nem volt szabad, hogy valaki elkísérjen Fonvalba. „*Jójj, egyedül s add hírül előre!*” Miért, miért?

Türelem. Az Ardennesek tömege hegyhátakba szakad. Amint én itt száguldok tova, mintha minden mozogna velem, hegycsúcsok támoznak el rohanást mellett, egyik a másik után, hol a távolba szöknek, hol elébem ugranak, összezsugorodnak, hogy rögtön magasba szökkenjenek újra, egy hullám méltóságával s ez a színjáték szünettelen változatokban gördül ide s tova, mint valami titáni tengeren.

Egy fordulónál hirtelen kicsiny falu pattan elébem. Kedves, régi ismerősöm. Valamikor régen, minden esztendő augusztusában, a pályaudvara előtt várt ránk, anyámra és rám, a nagybácsi kocsija, - a Biribi volt elébe fogva - és oda is vitt vissza bennünket, amikor távoztunk... Isten hozott Grey-l'Abbaye, Isten hozott! Fonval ide már csak három kilométer, csukott szemmel is oda találnék. És lám, itt az út, fák szegélyezik kétfelől, ez az itt ni, a fasor, ahogy innen kezdve hívják.

Rám esteledett. Egy paraszt az útfélen utánam kiáltott valamit, bizonyosan holmi gorombaságot. Megszoktam. Csak a szirénám szavával válaszoltam neki, - élesen bűgött és mélán.

Erdő és megint erdő. Ah, ez a nagyszerű, átható illat, régmúlt vakációk parfümje. Emlékük s az erdő aromája összeolvad... ah, de pompás... Istenem, ha meghosszabbíthatnám szaglószerveimnek ezt az ünnepét!

Meglassítom a gép ütemét, az autó most lassabban szalad, már nem prüsszöl, csak zümmög. Jobbról és balról egyre magasabbra hágnak a szirtfalak. Ha világosabb lenne, láthatnám már a kastélyt, annak a nyílegyenes fasornak a végén.

- Hollá! Hát ez micsoda?!

Szinte felborultam: nem számítottam erre a kanyarulatra.

Most már még lassabban haladok.

Kissé odább megint csak könyökbe hajlik az út és alig valamivel tovább újra...

Már csak megállok.

Az égboltozaton csillag ragyog csillag mellett, mintha milliónyi fénylő harmatcsepp függne le róla, világló harmattenger. Nyáreleji éjszaka, még elég világos, hogy kivegyem a hegyek

meredek gerincét, lejtőik vonala csudálatba ejt. Visszafordulok a géppel, alig haladok néhány métert: útelágazás előtt állok meg újra, odamenet észre sem vettem. Térjünk le tehát jobbra. Néhány forduló után keresztút előtt állok megint, mintha rejtvényekkel üldözne valaki. Hadd tájékozódok hát még egyszer, ama szirtfalakból következtetve, arra kell lennie Fonvalnak... ez sem az, megint egy elágazás! De hát merre vezet ez az út, itt jobbfelől?... Kezdek belezavarodni.

Meggyűjtöm a fényszórókat, a világításuk mellett követem hosszasan az út szerpentinjeit, anélkül, hogy tudnám, merre járok. Azt hiszem csillagalakban sugároznak ki ezek az utak s lehetetlenné teszik, hogy kijussak a zsákuccából. Ezt a nyárfát mintha láttam volna már egyszer. És a szirtfalak körülöttem mindig egyenlő magasak. Hiszen ez valóságos labirint, így én sohase jutok innen tovább. Az a paraszt ott Grey mögött, vajjon nem erre figyelmeztetett-e? Az bizony valószínű.

Itt nincs egyéb hátra, rá kell bíznom magam a véletlenre. Az izgalomtól tüzelve folytattam kísérletemet, kutattam az utat. És fényszóróim vakító világosságában most már harmadszor bukkanok ugyanarra a nyárfára!

Lármát csapjak talán? Hallatlan balszerencse: szirénám felmondta a szolgálatot s most itt állok síp nélkül. Kiáltozzak? Egyformán mesze vagyok Greytől is, Fonvaltól is, teljes lehetlenség, hogy meghallják a kiáltásomat.

Borzasztó gyanú villan az agyamba: Istenem, ha kifogyok a benzinből! Megállok a keresztút közepén s megnézem a tartályt - szinte üres. Még teljesen kiürül ebben a hiábavaló futkározásban. Úgy látszik, ezek után, gyalogszerrel keresztül az erdőn, mégis csak inkább elérem a kastélyt. Megpróbálom - és belebotlok egy drótkerítésbe, mely itt bujkál a bokrok között...

Hát ez az útvesztő már egészen biztosan nem játéknak van odakombinálva egy kert elé, ez már szándékos és határozott védekezés minden behatolás ellen.

Szinte magamon kívül reflexiókat kezdek fűzni ehhez a kalandhoz:

„Tiszteletreméltó bátyám, M. Lerne, mindez most már semmiképpen sem fér a fejembe. Ön ma reggel megkapta értesítésemet arról, hogy jövök s most itt hagy ülni a kertművészet e legalattomosabb alkotásának kellős közepében. Hogy az ördögbe jutott eszébe önnek ez a fantasztikus tréfa? Avagy talán még sokkal jobban megváltozott, mintsem gondolni mertem volna? Tizenöt esztendővel ezelőtt még az álmában sem jutott volna önnek az eszébe, hogy ilyen erődítményeket emeljen...”

...Tizenöt esztendővel ezelőtt - az is ilyen éjszaka volt, kétségtelenül hasonlított ehhez. Az ég akkor is így ragyogott s a békák és egyéb hullók akkor is így törték meg kurta, tiszta, finom és szende brekegésükkkel és kuruttyulásukkal a csendet, miként most, s a fülemüle is csakúgy trillázott, mint ez itt. Kedves bátya, gyönyörűséges volt az a régmúlt éjszaka is. Tiszteletreméltó nagynéném és szegény anyám, akkoriban haltak meg mindketten ugyanazon a héten, s mi magunkra maradtunk ketten, szemtől szembe, egy özvegy és egy árva, ön, bátya meg én.

S emlékezetemben most újra olyan volt, mint akkor, abban a korban, olyan, amilyenek Nanthel ismerte őt, a harmincöt fiatal esztendeje ellenére is ünnepelt, híres sebészt, akinek ép oly szerencsés volt a keze, mint bátor, szinte vakmerő az elhatározása, s aki hírneve ellenére hűséges maradt szülővárosához: Lerne Frédéric doktor, a klinika tanára az orvosegyetemen, számos tudós testület levelező tagja, több rendjel tulajdonosa, s hogy meg ne feledkezzem róla, unokaöccsének, Vermont Miklósnak gyámja és nevelőatyja.

Új apámmal, akit a törvénynek köszönhetek, eddig keveset érintkeztem csak: sohasem vett szabadságot magának és nem tartózkodott Fonvalban, csak nyáron s akkor is csak vásár-

naponként, viszont akkor is szakadatlanul és teljesen félrevonultan dolgozott. Nagy szenvedélyével a kertészet iránt, amelyet az egész héten át fékeznie kellett, ezeken a vasárnapokon bezárkózott kicsiny üvegházába, kedves tulipánjai és orchideái közé.

Mégis, ha ritkán voltunk is együtt, ösmertem jól, ösmertem és szerettem is nagyon.

Erőtéljes, vidám ember volt, nyugodt és józan, kissé talán hideg, tartózkodó, de jó. Tiszteletlen gyerek létemre gyakran hasonlítottam össze mindig gondosan borotvált arcát valami kedves öreg néniével, de csufolódásaim célt tévesztettek, mert hol szigorú, és mély ráncok szántották végig az arcát, s akkor olyan benyomást tett, mint egy antik hős, hol meg finom mosoly derült fel rajta, mint Orleansi Fülöp udvaroncainak az arcán. A sok modern szakáll nélküli arc között a nagybátyámé azok közül való volt, akik velükszületett nemességüknél fogva hol tógába burkolt őseinkhez, hol atlaszselyembe öltözött nagyatyáinkhoz hasonlítanak s akik megengedhetik kései ivadékaiknak, hogy őseik kosztümjeit viselhessék.

E pillanatban egyébként úgy tűnt fel előttem Lerne doktor úr, ahogy utoljára láttam, rosszul szabott fekete redingotejában, mielőtt Spanyolországba utaztam, ő maga gazdag volt s mivel azt akarta, hogy én is az legyek, elküldött segédnek a Gomez-céghez, Badajozba, hogy ott megtanuljam a parafakereskedés mesterségét.

Tizenöt évig ettem a száműzetés kenyerét. Ez alatt az idő alatt a professzor anyagi helyzete, azokból a szenzációs tranzakciókból következtetve, amelyeknek híre hozzám, Estremadura mélységeibe is eljutott, bizonyára még előnyösebbé vált.

Ami engem illet, hát bizony az én vagyonom hajója veszedelmesen megfeneklett. Tizenöt év multával, mikor már végképpen le kellett tennem a reménnyről, hogy valaha is a magam neve alatt kereskedhessem mentőövekkel és parafadúgókkal, mostanában tértem éppen haza Franciaországba s már-már azon voltam, hogy új pályát keressek magamnak, amikor a végzet akaratából tőkepenészes lettem. Az lettem: megütöttem a milliós főnyereményt. Amit azonban, mint nagybátyám jövődöbeli örököse, talán jobb lesz, ha titokban tartok.

Párizsban rendezkedtem be, fényűzés nélkül, de kényelmesen. Lakásom kényelmes volt és egyszerű, mindenem volt, ami kellett, sőt azonfelül több is, több egy autóval s kevesebb egy családdal.

Mielőtt azonban új családomat megalapítottam volna, úgy gondoltam, illő lesz, ha a régivel, tudniillik Lerne doktor úrral való összeköttetésemet felújítom. Tehát írtam neki.

Nehogy azt higgye azonban valaki, mintha elválásunk óta nem állottam volna vele többé-kevésbé élénk levelezésben. Eleintén bölcs tanácsokkal látott el és valóban jó rokonnak bizonyult. Sőt, első levelében végrendeletéről tett említést, mondván, hogy javamra végrendelezett s hogy a halála esetére szóló okmányt Fonvalban rejtette el, íróasztalának egyik titkos fiókjában. Egymáshoz való viszonyunk a régi maradt akkor is, amikor nagykorúságom elérével számot adott csekélyke vagyonomról. Hirtelen aztán változás állott be magatartásában. Már csak hosszú időközökben irogatott, a leveleinek a hangja előbb unalmassá, utóbb morózussá vált, a tartalma banálissá, stílusa közönségesse, az írása pedig hovatovább olvashatatlaná. S hogy ezek a jelenségek egyre feltűnőbbek lettek, végül már csak arra szorítkoztam, hogy újesztendőre üdvözljem. Nagybátyám ilyenkor három-négy odaírkált szóval válaszolt... Megsértve gyengéd érzelmeimben - más sem élt bennem kívülök, - vigasztalan voltam.

Mi érhetett, mi történhetett vele?

Egy esztendővel e hirtelen változás előtt, öt esztendővel azelőtt, hogy most visszatérőben vagyok Fonvalba s hogy elvesztettem a tájékozódást ebben az útvesztőben ezt olvastam az *Epoca*-ban:

„Párizsból írják: Lerne tanár búcsút mond a betegeinek, hogy egészen tanulmányainak szentelhesse magát. A kitűnő orvos evégből Nanthelnek, az ardennesei városnak a környékére, fonvali kastélyába költözik, melyet erre a célra átalakított. Több jeles munkatársat szerződtetett maga mellé, közöttük Klotz doktor mannheimi tanárt és az általa alapított *Anatomische Institut*-nak, mely mostanában zárta be kapuit, három preparátorát. - Várjuk az eredményeket”.

Lerne egy entuziasztikus levélben nekem is megírta, hogy ez a szándéka, egyébként azonban egyetlen betűt sem fűzött hozzá ehhez a szüksézávú újsághírhez. És egy esztendőre reá állott be nála, ismétlem, ez a különös változás. Ennyire kimerítette, ennyire megártott neki ez a tizenkét havi munka? Vagy valami keserű csalódás érte s azért bánik velem így, mint valami alkalmatlan idegennel?

Mégsem vettem azonban ügyet ellenséges érzelmeire, s olyan tiszteletteljesen és annyi szeretettel, amennyire csak képes voltam, megírtam neki Párizsból azt a levelet, amelyben közöltem vele, mily nagy szerencse ért, s amelyben engedélyt kértem tőle arra, hogy meglátogathassam.

Soha visszataszítóbb meghívást, mint amellyel levelemre válaszolt. Arra kért, írjam meg, mikor érkezem, hogy kocsit küldjön elébem az állomásra és hozzáfűzte: „Hiszen kétségkívül ügysem sokáig maradsz majd itt: Fonvalban az élet nem túlságosan vidám, sokat dolgozunk. Jöjj, egyedül és írj”.

Dehát, az ördögbe is, hiszen írtam és *egyedül* jöttem. És én még szinte a kötelességemnek tartom, hogy meglátogassam! Így kell nekem. Ilyen ostobaság, ilyen hallatlan ostobaság!

És igen rossz hangulatban szemlélgettem a csillagalakban szétsugárzó utakat. Kialvó fényszóróim csak úgy világították meg őket, mintha egy éjjeli lámpa fénye vetődött volna rájuk.

Abba tehát, úgy látszik, bele kell nyugodnom: már én ezt az éjszakát itt fogom tölteni ebben az erdei tömlöcben. Innen én holnap reggel előtt aligha szabadulok. A tó békái onnan, Fonval felől, hiába hívogattak és a greyi templom harangja is hiába kongta az órákat, egyiket a másik után, mintha mondani akarta volna, hol tölthetném kellemesebben az éjszakát - valóságos zengő világítótorony minden harang, - fogoly voltam.

Fogoly vagyok.

Ezen aztán nevetnem kellett, pedig máskor mennyire félttem volna. Az Ardennesek foglya! Kényre-kedvre kiszolgáltatta Brocéliandenak, a monstruózus erdőnek, mely pokoli sötéttségével árnyékba borít egy egész világot, két határa, Blois és Konstantinápoly között! Ah, Brocéliande, hősköltemények és gyermekregék, legendák színpada, te! Te vagy a hazája a négy Aymon-fiúnak és Hüvelykmatyinak, te, druidákkal és manókkal népes erdő te, amelyben Csipkerózsika alussza álmát, míg meg nem váltja a királyfi, aki eljő érte. Van-e csak egy fantasztikus história is olyan, amelynek nem az erdő a színpada, ha nem éppen maguk e százados törzsek szereplői?

- Ah, kedves néném, Lidivina - suttoztam, - mily elevenen élt a te meséidben, esténként, vacsora után, az a sok mesebeli manó, sejtetted-e, mily varázs árad belőlük és tudod-e, hogy a te csodálatos bájaid álmaimon keresztül birtokukba vették a lelkemet? Tudod-e, hogy bűbajos harsona zeng olykor még most is a fülembbe, neked köszönhetem, aki Roland olifanját és Oberon kürtjét szólaltattad meg fonvali éjszakáim varázslatos álmaiban?

E pillanatban újabb balszerencse ért, anélkül, hogy elháríthattam volna: mindakét fényszóróm rövid agónia után végképpen elaludt. Egy pillanatig tökéletes sötétség borult rám s oly mélységes volt a csönd is, hogy azt kellett hinnem, tökéletesen vak vagyok és süket.

Aztán lassan-lassan megszoktam a sötétséget. A növekvő hold is felragyogott az égen, mintha hóba borult volna a hideg éj, s az erdő sápadtfagyott fénybe világosodott. A hideg rázott. Boldogult nagynéném, életében, a félelemtől rázott volna s azt hittem volna, - úgy láttam volna, ködfelhők hömpölyögnek az éjszakában, sárkányok robognak és kígyók csúsznak-másznak. Bagoly száll a fák közt. Mintha egy elvarázsolt vitéznek szárnyas sisakja volna. Az a nyárfa, ott jobbfelől, fénylik, mint a lándzsa. Talán ez a fia a mágikus fának, a Léélina hercegnő urának. Hogy remeg, zúg az a tölgy, milyen hatalmas, mint egy druida. A druidák Szent fagyöngye csüng le róla s a hold szent és ragyogó sarlója világol keresztül rajta.

Úgy van, ez az éjszakai tájkép játszik az érzékeimmel. Jobb híján elgondolkoztam, anélkül, hogy meg tudtam volna érteni, miért estem rabjául most csak úgy, mint valamikor régen e táj varázsának s hogy ha leszáll az est, miért merészkedtem ki mégis csak félve? Fonval maga, bár szinte elborította a virág s bár kanyargó fasorai csodaszépek voltak, úgy hiszem, egyike volt a világ legvisszatasztálhatóbb helyeinek. Valamikor hajdanában apátság volt, abból alakult át aztán kastéllyá; csúcsíves ablakai, sokszázados szobrokkal teleszórt parkja, a holt víz a tavában, azok a mélybeszakadó szírtek s az az alvilági kapu oly különössé, olyan mesészerűvé tették még napvilágnál is, hogy nem lett volna meglepő, ha itt mindenki megértette volna a regék nyelvét. Aminthogy ez lett volna ennek a tájnak az *igazi* nyelve.

Én legalább mindig ezen beszéltem, sőt a nyelv szellemében éltem is vakációmban. Rám nézve egy-egy szünidő nem volt más, mint egy végnélkül való tündérálom, amelyet képzelt vagy elméleti statisztákkal játszottam végig, olyanokkal, akik inkább a vízben, a fákon és a föld alatt éltek, semmint a földön. Ha galoppban vágattam végig a réten saját meztelen szürkéimen, látni kellett rajtam, diadalmas ábrázatomon, hogy képzeletemben egész svadronok nyargalnak megettem. Hát még az öreg csónak a tavon! Három seprűnyelet tűztem ki rája, szedett-vedett rongyok duzzadtak rajtuk: a vitorlák és megvolt a csatahajóm s a tó vize volt a földközi tenger, amelyen ott úszott a keresztesvitézek flottája. Elmerültem, elgondolkozva üdvözöltem a vízirózsák alkotta szigeteket s a gyepes félszigeteket: „Ime, Korzika és Szardinia!... Itália a láthatáron...! Málta körül vitorlázunk!” És egy perccel később: „Föld! Föld!” és már ki is kötöttem a Szentföldön és már fel is hangzott az ősi csatakiáltás: „Montjoie és Saint Denis!” Tengeri betegséget kaptam és elfogott a honvágy ott künn, a szent háború elkábított: - így lettem entuziaszta és így tanultam meg a földrajzot...

A többi aktorok persze legtöbbször képzelt egyéniségek voltak. Ez így komolyabb volt. Például - mivel a legtöbb gyermekben egy don Quihotte rejlik, - például Briareus, a százkarú óriás: a lugas a kertben, aztán Androméda sárkánya, ezt a szerepet egy ócska hordónak kellett vállalnia. Ah, ez a hordó! Tökből faragtam rá a fejet - olyan furcsán kancsalított, - és vámpírszárnyai voltak, két esernyőből csináltam őket. Aztán elrejtettem a szörnyeteget, lesbe állítottam a fasor egyik bozótos hajlásában. Szembe egy terrakottanymfával és nekivágtam, hogy *felkutassam*, vitézebbül, mint Perseus maga, egy szőlőkaróval felfegyverkezve és láthatatlan szárnyas paripámon vágatva. Hanem mikor aztán szemtől-szembe álltam vele, a tök oly rettenetes pillantást lövelt felém, hogy Perseusnak szinte inába szállt a bátorsága, aminek aztán az esernyők - a szörnyeteg szárnyai - itták meg a levét: darabokra törten heverték végül a tréfás főzelék sárga vérében.

Szinte hihetetlen, mennyire beleéltem magamat azokba a szerepekbe, amelyeknek én voltam a hőse. S mivel a főszemélynek, a hősnek, a győzőnek a szerepét mindig magamnak tartottam fenn, játszva győztem le féltékenységemet, - persze csak nappal. Éjjel, mikor a hős lovagból újra

a gyermek Vermont Miklós lett, a kölyök, éjjel bizony megmaradt szörnyetegnek. A paplan alá bújva, Lidivina néném akkor este befejezett meséjétől megzavart fejjel tudtam, hogy rémes fantáziám jelenéseivel népes a kert, láttam, mint szállja meg őrhelyét Briareus s mint leselkedik az ablakom alatt szárnyait borzolva és körmeit meresztve a halottaiból feltámadt szörnyűséges hordó.

Abban a korban mindig újra kétségbeestem, hogy egykor, később, én is olyan leszek majd, mint mindenki más s nem szállhatok majd a sötétség hatalmaival szembe. Oh, de kár, hogy most, amikor eltévedtem ebben a pusztában, nem volt már benne se tündér, se varázsló!

Álmodozásaimban éppen ideig jutottam, amikor Fonval felől tompa, határozatlan zaj támadt. Valahol egy ökör bőgött s mintha egy kuvasz hosszas, panaszos vonítását hallottam volna. Ez volt az egész. Aztán elcsendesedett megint minden.

Néhány perc telt el, akkor bagolyhuhogást hallottam magam és a kastély között. Egy másik itt bőgött fel nem messze tőlem a bokrok közül. Aztán hol itt egy, hol ott, egyre közelebb. Mintha valakinek a közeledő léptei zavarták volna fel a baglyokat.

És csakugyan, könnyed léptek nesze közeledik és távolodik ismét, - nyilván négylábú állattól ered. Aztán hallom, amint jön és megy át a kerítésen, mintha szintén eltévedt volna. Aztán egyszerre felbukkan előttem.

Micsoda hatalmas agancs - és ez a büszke nyak, ezek a finom fülek, - semmi kétség: szarvasbika.

Alighogy ezt elgondoltam, már meg is neszelt s egy pompás szökkenéssel el is iramodott. A törzse mintha különösen alacsony és szikár lett volna, lehet, azért mert éppen ugrásra készült, és nem tudom, csak a sápadt holdfény reflexe volt-e, de mintha fehér lett volna. Aztán egy szempillantás alatt eltűnt s a robogása zaja is gyorsan elhalt.

Már most igazán nem tudom, miféle állat volt: kecskét tartottam-e szarvasnak, vagy szarvast kecskének? Be kell vallanom, a dolog izgatott nagyon, mert hiszen folyton azt kérdeztem magamtól, nem azért megyek-e Fonvalba, hogy ott újra megtaláljam azt a gyermeki lelkemet, melyet ott hagytam. Rövid meggondolás után azonban tisztában voltam vele, hogy éhség, kimerültség, álmatlanság, no meg egy kevés holdfény éppen elég ahhoz, hogy elhomályosítsa a látásomat és rájöttem, hogy egy felcsillanó fényreflex valami bizonytalan beállítású alakon, még nem okvetlenül tünetényes jelenség.

Végeredményben sajnáltam nagyon, hogy így van. Mert ha nem borzadok is többé attól, ami varázslatos, szeretni még mindig nagyon szeretem.

Én már egyszer s mindenkorra rabja vagyok mindennek, ami csodálatos. Gyermekkoromban mindenben csodát láttam s ifjú koromban is azt sejtettem mindig, ha valamely ismeretlen ok bizarr hatását nem tudtam megmagyarázni magamnak. A filozófus amaz ötletében, hogy „ha a víz meggörbíti a botomat...” rám nézve az volt mindig a kellemetlen, hogy „...majd az eszem kiegyenesíti” és bizony én nagyon örülnék neki, ha nem tudnám, hogy a fénysugár törése nélkül Phoebus, a vadász, nem feszíthetné rettentő és mégis oly bájos égi ívét, a szivárványt.

De még az is, aki a csodákba vetett hitét szétrombolni törekszik, - nem áll-e az is illúzióinak varázsa alatt? Az ember azt mondja magában: „Talán itt van. De hátha csak sejtés? Én azonban tisztán akarok látni s egész biztosan akarom tudni, hogy több élvezetem teljék benne...” És közeledik hozzá, s akkor az igazság, a valóság szigorú alakot ölt s a csoda szerte-foszlik. Nos én és a hozzám hasonlóak, akiket minden varázs már a fátyol miatt izgat, mely eltakarja, én bizony még a legkeservesebb csalódás árán is tudni szeretném, mi van a fátyol alatt?

...Elég az hozzá, az a bizonyos állat valóban rendkívüli jelenség volt...

...És elkalandoztam szerteszét a megfoghatatlan rejtelmek birodalmában, és láttam telve van rejtélyekkel s problémákkal és tudásszomjam csillapíthatatlan volt.

Ámde alig álltam már a lábamon, olyan fáradt voltam és elaludtam s álmomban sokat rágódtam még a logikus kutatás szubtilis módszerein.

*

A hajnal hasadt, amikor felébredtem. Éreztem, ütött a szabadulás órája.

Nem messze tőlem, a sűrűség még eltakarta őket, emberek jártak, csevegve. Jöttek és mentek kanyargó utakon, hol jobbra fordulva, hol balra, hol előre, hol hátra, mint a szarvas (szarvas?). Egy ízben - még mindig nem láthattam őket - csak néhány méternyire lehettek az autómtól, de azért a beszélgetésükből nem értettem semmit. Mégis, mintha németül beszélgettek volna.

Végre felbukkantak előttem, ugyanott, ahol az az állat. Hárman voltak és mind a földet nézték, mintha nyomon követték volna valakit. Azon a helyen aztán, ahol a szarvas eliramodott előlem, az egyikük egyszerre csak elkiáltotta magát s olyan mozdulatot tett, mintha azt akarta volna mondani, hogy eltévedtek. Mert megpillantottak engem és én megindultam elébük:

- Uraim - mondtam, legudvariasabb mosolyommal, - nem volnának oly szívesek, hogy megmutatnák nekem, melyik út visz Fonvalba? Eltévedtem...

Rám néztek, anélkül, hogy feleltek volna, gyanakodva, mogorván.

Furcsa egy társaság volt.

Az elsőnek zömök és tömzsi testén hallatlanul lapos arcú fej ült s abba egy olyan hegyes és vékony orr volt beletűzve, hogy az embernek önkéntelenül is egy napóra jutott az eszébe.

A másik feszesen, katonásan állt előttem, olyan bajusza volt, mint a német császárnak és az álla hegyesen felfelé görbült, mint egy török papucs orra.

Egy szálás, öreg ember volt a harmadik, aranykeretű szemüveggel az orrán, őszbe boruló göndör hajjal és gondozatlan, kuszált szakállal. Ez cseresznyét evett olyan lármával, mint ahogy egy parasztkamasz pacalt rág.

Ezek nyilván a németek, gondoltam, kétségkívül a néhai Anatomisches Institut preparátorai.

A szálás öreg mindenekelőtt egy csomó cseresznyemagot köpött felém, aztán a társai felé fordulva eldörgött egyet azok közül a német mondatok közül, amelyekben csak úgy ropognak a szavak és egyéb megnevezhetetlen jajok, mintha kartácsból lötték volna ki őket. Aztán kicserélték a nézeteiket - mintha ágyúk dörögtek volna, - velem egyáltalában nem törődtek, s miközben a szájukkal igen sikerülten utánozták egy ütközet lármáját, mely egy vízesés közelében foly le - tanácskoztak! - hátat fordítottak nekem s otthagytak, hogy valósággal el voltam képedve neveletlenségüktől.

Hát mégsem olyan könnyen jutok én ki innen!

És most már aztán igazán óráról-óra neveltségesebb lett az expedíció! Mit jelentsen mindez, micsoda átkozott komédia ez? A végén majd még ki is nevetnek. Dühös lettem. Az a sok vélt titokzatos rejtély, melynek nyitjára akartam jönni: a gyerekes képzelődés, az idegeim felmondták a szolgálatot és ez a sötétség megejtett. Most aztán ki, ki innen, ki innen...

Dühösen, anélkül, hogy gondolkoztam volna, üzembe hoztam a gépet s nyolcvan lóerő ott a köpeny alatt elkezdett zúgni, mint egy méhraj a kasban, megragadtam az emeltyűt és e pillanatban harsány kacaj harsogott fel megettém.

Sapkával a fülén, kék blúzban, vállán átvetett leveleszsákkal, vidáman és diadalmasan egy falusi levélhordó lépett elébem.

- Hahaha! Úgy-e megmondtam önnek, még tegnap este, hogy el fogja véteni az utat - mondta vontatottan.

Most megismertem: persze, ő az, a grey-labbaye-i paraszt, - rossz kedvem megakadályozott benne, hogy válaszoljak neki.

- Fonvalba iparkodik, úgy-e? - szólalt meg újra.

Most sem feleltem még, de gondolataimban ezer átkot szórtam Fonvalra, pokolra kívántam valamennyi lakójával együtt.

- Mivelhogy - folytatta a postás, - ha odaiparkodik, szívesen megmutatom az utat. Magam is arra tartok, viszem a postát. De sietni tessék, nekem sietős a dolgom nagyon: ma kétszer kell megjárnom ezt az utat. Hétfő van, vasárnap nem hordom ki a postát.

Szólt és egy csomó levelet szedett ki a zsákjából s rendezgetni kezdte őket.

- Hadd látom! Mutassa - kiáltottam fel, - azt, igen, azt a sárga borítékot!

Gyanakodó pillantással mért végig s aztán par distance megmutatta.

Az én levelem volt! Az én levelem, amelyben jöttömet jeleztem s amely ime egy éjszakával később jött meg, helyett, hogy egy nappal korábban érkezett volna.

Akkor persze Lerne bátya ártatlan - s a bosszúvágyam már meg is szűnt azonnal.

- Szálljon fel - szóltam a postáshoz. - Ön majd vezet és útközben elbeszélgetünk...

És robogtunk elébe az ébredő napnak.

A köd oszladozni kezdett, mintha a nap, hogy már világossá halványította az árnyékot, most széjjelszaggatni készült volna őket, hogy aztán a szinehagyott árnyakból köddé derült foszlányokat, utolsó szellős maradványait az éjnek, ezt a tűnő képét egy eltűnt fantomnak, végképpen eloszlassa.

II. SZFINXEK KÖZÖTT

Csendesen siklott tova az autó az útvesztő kanyarodóin. Olykor-olykor, ha túlságosan bonyolódott volt az út, még maga a postás is habozott.

- És mikor épült ez a zeg-zúgos út a régi egyenes fasor helyett? - kérdeztem.

- Négy esztendeje, uram, körülbelül egy évvel azután, hogy M. Lerne véglegesen berendezkedett a kastélyban.

- Miért? Tudja ön?... Beszélhet nyíltan: unokaöccse vagyok a professzornak.

- Miért? Ki tudja? Különös ember ez a Lerne úr.

- De hát mennyiben, mit csinál tulajdonképpen?

- Istenem, semmit... Nem látni, csak igen-igen ritkán. Hiszen ez az éppen. Amíg bele nem háborodott ebbe a bogarába, ebbe az útvesztőbe, gyakran láttam, amint sétált a határban, azóta... csak egyszer látni egy hónapban, amikor Greybe megy a vasúthoz.

Ime: Lerne bátya minden excentricitása ugyanabban az időben kezdődött, ez a labirint akkor épült, amikor a leveleinek stílusa oly feltűnően megváltozott. Mi támadta meg vajjon ilyen súlyosan az agyát?

- És a munkatársai - kérdeztem tovább, - a németek?

- Azok meg éppenséggel láthatatlanok. Elhiheti nekem uram, ha mondom, hogy én, aki minden héten hatszor kijövök ide Fonvalba, nem emlékszem már, mikor vettem az utolsó pillantást a professzor parkjába. M. Lerne mindig maga nyit kaput, hogy átvegye a postáját. Ah! Milyen idők, micsoda változás! Emlékszik, úgy-e uram, a vén Jánosra? Elment. A felesége is. Bizony, bizony, se kocsis, se gazdasszony, se ló...

- Négy év óta, úgy-e?

- Azóta, uram.

- És mondja csak, vad van-e vajjon a parkban?

- Ördög van. Néhány tengeri nyúl, meg vagy három házi nyúl. Hanem róka, az van, annál több.

- Ne mondja! És se szarvas, se őz?

- Nincs, hírmondónak sem.

Szinte megborzongtam attól a különös örömtől, ami végignyilallott rajtam e szavakra:

- Itt volnánk!

És csakugyan, egy utolsó forduló után az út beletorkollott a régi fasorba, ennek a kicsiny darabnak mégis megkegyelmezett Lerne bátya.

Két sor hársfa szegélyezte itt kétfelől az utat s a vége felől, mintha a kastély kapuja közeledett volna felénk. A kapu előtt félholdalakú térséggé szélesedett az út, mögüle a kastély kék tetőjének konturjai rajzolódtak ki a fák zöld háttéréből, a fák mögött pedig a szakadék komor nyílása tátongott.

A kapu, a fal közepén, mely a szakadékot elzárta, bizony a cseréptetővel fedett kapu megöregedett nagyon, a kőoromzat omladozóban volt és az ajtófélfá szúette és helyenként korhadt. Csak a csengő csilingelő hangja nem változott. Mintha eltűnt ifjúságom lelkéből visszhangzott volna, oly vidáman, oly csengőn, tisztán és olyan messziről... hogy sírni szerettem volna.

Vártunk.

Végre fapapucsok kopogtak felénk.

- Óh, ez Guilloteaux? - kérdezte egy hang, - nagyon rajnántúli volt az akcentusa.

- Én vagyok, Lerne úr.

- Lerne úr?... Csak nem?! - kérdeztem tágranyílt szemekkel a vezetőmet. - Csak nem a nagybátyám volt az, aki így beszélt?!...

- Ugyan korán jött ma - szólalt meg újra a hang.

A zár megzörrent, aztán egy kéz nyúlt ki az ajtónyíláson:

- Ide vele...

- Tessék, Lerne úr... csakhogy... nem vagyok egyedül, valakit hoztam magammal... - mondta félénken a levélhordó.

- Kit? - kiáltott amaz és megjelent az ajtónyílásban.

Hát ez bizony nyilván Lerne bátya volt. Hanem az élet bizony csúnyán megviselhette, hogy ez az emberkerülő, gondörölte, koravén aggastyán lett belőle - őszbecsavarodott haja lelógott a szennyes habitusára, ezer ránc szántotta arcát - és most ellenséges pillantásokkal, gonosz szemekkel méregetett engem.

- Mit kíván - rivallt rám s az akcentusában úgy hangzott, hogy mit *kifán*...

Haboztam egy pillanatig. Ezt bizony már nem hasonlíthatnám annak a jó öreg néninek az arcához, ezt a sima és kegyetlen indián ábrázatot és megpróbáltam megmagyarázni azt az ellentmondást, hogy felismertem és mégis ismeretlen maradt előttem.

- De bátyám, bátyám! - dadogtam végre, - hiszen én vagyok... látogatásra jöttem... szíves engedelmével. Irtam önnek... a levelem, sajnos... megkésett... ime: együtt érkezik velem. Bocsássa meg, uram, hogy olyan meggondolatlan voltam...

- Ah, úgy?... nagyon jó. De hiszen akkor nekem kell bocsánatot kérnem, kedves öcsém...

Egyszeriben megváltozott. Elvörösödött és zavarba jött, előzékeny lett, szinte meghunyászkodott. Ez a velem szemben helyén nem való zavarodottság igazán visszataszító volt.

- Hahaha! És gépkocsival jött... nagyszerű - fűzte hozzá előbbi szavaihoz. - Hm... S persze, be akar térni vele, úgy-e?

Kinyitotta a kapu két szárnyát.

- Itt bizony az ember gyakran szolgálja ki magát - mondotta, miközben az ócska kapusarkak kellemetlenül nyikorogtak.

S ő maga is nekilátott és segített, nehézkesen, ügyetlenül persze. Savanykás ábrázatán láttam, hogy nem nagyon volt az anyára s hogy a gondolatai nem ilyen csekélységeken jártak.

A levélhordó eltávozott.

- Meg van még a kocsiszín? - kérdeztem a jobbfelől álló téglakunyhóra mutatva.

- Igen, hogyne... Így, hogy szakállt eresztett, bizony nem ismertem fel önt... Hm... igen... ez a szakáll. Azelőtt nem viselt, úgy-e? Hány éves ön most?

- Harmincegy, bátyám.

A kocsiszín láttára összeszorult a szívem. A tapétája csupa penész, a jó fele tele volt fahasábokkal s ez is, mint a szomszédistálló, tele volt rakva ócska lim-lommal és minden sarok s a mennyezet betétrózsái tele voltak pókhálóval.

- Harmincegy esztendő már tehát - folytatta Lerne minden meggyőződés nélkül és nyilvánvalóan nagyon szórakozott volt.

- De kedves bátyám, tegezzen már, ahogy szokta.

- Persze, persze, kedves... izé... Miklós, mi?

Zavarban voltam nagyon, de ő sem érezhette magát jobban. A jelenlétem egészen biztosan alkalmatlan volt neki.

Valakinek, akit betolakodónak tartanak, mindig nagyon kedves tudni, miért tartják annak: megragadtam tehát bőrtáskámat.

Lerne észrevette ezt a mozdulatomat s úgylátszott, elszánta magát:

- Hagyja csak, azaz... hagyd csak, Miklós - mondta szinte parancsolóan. - Majd bevitetem a poggyászatot. Előbb azonban beszélnünk kell egymással. Talán járkálnánk egyet.

Ezzel karon fogott s vitt magával a park felé.

De még mindig nem beszélt, még mindig csak gondolkozott.

Mentünk a kastély mellett. Az ablakredőnyök itt is, ott is csukva voltak. A tető sok helyen korhadt volt, másutt meg éppenséggel beomlott. A falak foltosak, repedezettek, helyenkint a vakolat egészen lehullott róluk, úgy, hogy a nyers téglafal kibukkant alóla. A bokrok nagy vedrekben ott állottak a kastély körül most is, de nyilvánvaló volt, hogy már évek óta elfelejtették télire melegházba vinni a verbéniákat, a gránátalmafákat, a narancsfákat meg a babérbokrokat. Széthulló, elkorhadt vedreikben olt meredtek a levegőbe kiszáradtan, holtan. És a valamikor olyan szorgalmasan gondozott udvar egy kis képzelőtehetséggel prérinek hihette volna magát, olyan buján burjánzott ki a földből a csalán meg a számarkóró. Csipkerózsika elátkozott kastélya volt ez s a megváltó királyfi még váratott magára.

Mentünk. Lerne a karomba kapaszkodott s még mindig csak hallgatott.

Körüljártuk a szomorú házat s most hirtelen feltárult szemem előtt a park. Valóságos őserdő lett belőle. Azok a szép színdús virágágyak s a széles, homokos, kanyargó útszalagok - bizony azok nem voltak sehol. Csak éppen a kastély előtt maradt meg a gypágy, de abból is legelő lett, körül volt kerítve dróttal, egyébként az egész völgy visszatért ősi állapotába. Itt-ott egy-egy enyhe mélyedés emlékeztetett még egykori fasorokra, de ott is fiatal tölgyek szökkentek már sudárba. Erdő volt ez, nem kert, teleszórva tisztásokkal és át meg átszántva zöldbe borult utakkal. Az Ardennesek újra birtokukba vették a maguk régi birodalmát.

Lerne gondolataiba merülten, reszkető ujjakkal tömte meg a pipáját, - fura egy jószág volt, - majd rágyújtott, aztán egyre mélyebben hatoltunk be a parkba, egyikén azoknak a barlangszerű utaknak.

És most viszontláttam a park szobrait s egy újabb csalódással voltam gazdagabb. Ifjúkori hőskölteményeimnek e pompás szereplői végeredményben nyomorúságos modern öntvények voltak, melyeknek nagyban való gyártására Róma vagy Görögország ihlette meg a második

császárság valamelyik széplelkű iparosát. Betonból való peplonjaik krinolin módjára dagadoztak, klasszikus chlamiszük olyan volt, mint egy shawl és Echo meg Syriux, meg Aréthusa, a kedves erdei istenségek chignonot viseltek - à la Benoiton. Azok a képtelenül fantasztikus, fertelmes bálványképek, szőlőlombbal és klematisszal borított triadok, amiket ma faragnak, még mindig különbek, mint ama hősök, akik tulajdonképpen csak öröközddel koszorúzott nyárspolgár-figurák voltak s egy mozdulattal s egy kis mohával a vállukon, Dianát mimelték.

Jódarabig mentünk már, akkor a bácsi leültetett maga mellé egy kőpadra, amelyet a moha egészen beborított, egy buja mogyoróbokor árnyékába.

Alig ültünk le, a lombban, pont felettünk, halk ropogás hallatszott.

Lerne felpattant, idegesen, szinte rémülten s a fejével ágaskodva kereste a zaj okát.

Kicsi mókuska volt, a bokor egyik magas ágán ülve nézett le ránk.

A bácsi vadul nézett rá, szinte felszúrta a tekintetével, azután, mint akinek megjött a bátorsága, elnevette magát:

- Hahaha, hiszen csak egy kis... izé - és nem jutott az eszébe, hogyan hívják ezt a kicsi izét.

„Borzasztó ez”, gondoltam, „milyen nevetségesen gyerekes lesz az ember, ha megöregszik. Persze, tudom, a környezet eléggé megindokolja ezt a fejlődést, tudom, az ember akarata ellenére is elsajátítja hozzátartozóinak külsőségeit, sőt a hanglejtését is: Lerne környezete pedig éppen eléggé megmagyarázza, miért lett oly csúnyán furcsa, miért beszél oly megdöglőn, miért németes a kiejtése s miért szívja ezt az utálatos pipát... És nem szereti már a virágokat és nem öröködik a birodalma felett és úgy látszik - most legalább, csodálatosan ideges és zavart... Ha most még hozzágondolom, mi minden történt az éjszaka, - hát bizony mindez nem túlságosan természetes”.

A professzor azalatt, míg én ezt elgondoltam, éles pillantásokkal vizsgálta az arcomat, mintha a lelkembe akart volna nézni s mintha soha sem látott volna még. Kijöttem a sodromból. Meglátszott rajta, hogy minden erejét megfeszítve gondolkodik, hogy önmagával tanácskozik s hogy egyik elhatározás a másikat kergeti az agyában. A pillantásaink folyton keresték, végre aztán megtalálták egymást és a bácsi, aki nem tudta már türtöztetni magát tovább, ügylátszik, rászánta magát még egyszer:

- Miklós - mondta és ráütött a térdemre, - tudod-e, hogy tönkre jutottam?

Átláttam a szándékán. Fel voltam háborodva:

- Mondja meg egész nyíltan, bácsi: azt szeretné úgy-e, ha távoznám?

- Ugyan! Mi jut eszedbe, gyermekem!

- Így van, meg vagyok győződve róla. Már a meghívása sem volt túlságosan biztató... a fogadtatás pedig éppenséggel nem vendégszerető. Azonban, bácsi, túlságosan kurta önnek az emlékezőtehetsége, ha azt hiszi, hogy csupa kapzsiságból, csak az örökségem miatt jöttem ide önhöz. Látom, ön nem a régi már, - régóta tudom egyébként a leveleiből, - mégis, ha ezt a vaskos kifogást csak azért találta ki, hogy engem elkergessen innen, - ez felülmúl mindent. Én nem változtam meg e tizenöt esztendő alatt. Én nem szüntem meg tisztelni és becsülni önt egész szívemből és mást érdemeltem, nem azokat a fagyos leveleket és főképpen - Istenemre! - nem ezt a súlyos sértést.

- Csak lassan, lassan... - szakított félbe Lerne nagyon bosszúsan.

- Végezetül pedig - folytattam, - ha csakugyan az a kívánsága, hogy visszautazzam, nos, mondja meg őszintén az Isten áldja meg! Ön nem a bátyám többé.

- De hiszen ez istenkáromlás, Miklós!

Ezt olyan ijedten mondta, hogy most már megpróbáltam, hogy megfélemlítsem:

- És természetesen fel fogom önt jelenteni, bácsi, önt, a cinkostársait és ezeket a boszorkányságokat.

- Meg vagy örülve? Bolond vagy?! Elhallgatsz azonnal?! Ilyen képzelődés!

És nevetett hangosan, harsogva, de - nem tudom miért - a szeme megijesztett és megbántam, amit mondtam.

- Lássuk csak, Miklós - folytatta, - ne képzelődj. Hiszen te jó fiú vagy, add ide a kezedet. Én mindig a te jó öreg bácsid vagyok és leszek, aki téged szeret. Hadd mondok meg hát: csakugyan nem igaz, hogy tönkrejutottam s az örököseimre biztosan marad még valami... ha minden úgy megy, ahogy én szeretném. Azonban... én legalább azt hiszem, jobb nem itt maradnod... Nincs itt semmi, ami egy férfit a te korodban elszórakoztathatna, Miklós. Magam el vagyok foglalva egész nap...

Tőlem ugyan már beszélhetett, amit akart; ahány szava, annyi ámítás, ez csak egy Tartuffe, aki méltatlan arra, hogy óvakodjam tőle s akit úgy csalok meg, ahogy akarok; - én már innen el nem megyek addig, amíg mindent nem tudok, amíg a kíváncsiságomat ki nem elégítettem.

Félbeszakítottam s úgy mondtam, mintha nagyon le volnék sújtva:

- Lám, ön tehát mégis csak rá akar venni arra, hogy itt hagyjam Fonvalt. Látom már, nincs bizalma hozzám.

Csak egy kézmozdulattal tiltakozott. Folytattam:

- És éppen ezért, bácsi kérem, engedje meg, hogy maradhassak, hogy felújíthassuk régi ismeretségünket. Szükségünk van rá mindkettőnknek.

Lerne a homlokát ráncolta, majd így tréfálkozott:

- Tehát feltétlenül el akarsz árulni, kölyök?

- Nem. De kérem, engedje meg, hogy itt maradhassak önnél, hacsak nem akar nagyon nagy fájdalmat okozni nekem. És, hogy nyíltan beszéljek - tettem hozzá félszegen, - nem hiszem, csak ha...

- Megállj! - szakított félbe a bácsi erélyesen: - Itt nincs semmi rossz, ezt fel sem lehet tenni, egyáltalában nincs.

- De önnek egész biztosan titkai vannak, de végre is ehhez joga van. És ha beszélek róluk, csak azért teszem, mert kötelességemnek tartom önt arról biztosítani, hogy én respektálni fogom őket.

- Nincs titkom, csak egy, csak egyetlen egy, annak a célja pedig nemes és üdvös! - szavalta a bácsi lelkesen. - Egyetlen egy, érted-e? Azon dolgozunk, az emberiség üdvére s a magunk dicsőségére és javára, dicsőséget és aranyat arathatunk, ha sikerül... De most még mélységes csend kell, hogy ránk boruljon... Titok? Hát nem tudja az egész világ, hogy itt vagyunk, hogy dolgozunk? Hisz az újságok is írtak róla! Hát ez titok?

- Nyugodjék meg, bácsi és szabályozza inkább önhöz való viszonyomat. Bízzék a diszkrécióban.

Lerne folytatta:

- Nos - mondta emelt fővel, - ez csak természetes. Egy nagybácsi, amilyen én vagyok és voltam veled szemben mindig, csak nem fog elutasítani magától! Meg kellene tagadnom a multamat, ha azt akarnám tenni. Maradj tehát. De a feltételeim a következők:

„Mi itt kísérleteket folytatunk, amelyek befejezésükhöz közelednek. Ha a felfedezésünk befejezett tény lesz, a nyilvánosság egy csapásra fog majd értesülni róla. Addig is nem akarom, hogy bizonytalan kimenetelű kísérletekről értesüljön, amelyeknek felfedése konkurrenseket szabadítana utunkba, akik talán fölényben vannak felettünk. Nem kételkedem a diszkréciódban, de jobban szeretném mégis, ha nem kellene próbára tennem s azért kérlek, a saját magad érdekében kérlek, ne iparkodj behatolni olyan dolgokba, amelyeket titkolunk előtted.

Azt mondtam: a magad érdekében. Nemcsak azért, mert könnyebb nem kutatni, mint hallgatni, hanem más okokból is, mint például:

A mi ügyünk alapján véve üzleti ügy. Egy eszes kereskedő, amilyen te vagy, nagy hasznomra lesz. Gazdagok leszünk, kedves öcsém, milliárdosok! De kell, hogy felőled is békén kovácsolhassam a szerencsédet. Mától fogva tapintatos embernek kell bizonyulnod. Annak, akit a társamul kívánok fogadni, tiszteletben kell tartania parancsaimat.

Egyébként, nem állok egyedül ebben a vállalkozásban.

Lehetséges, hogy meg fogod bánni egyes tetteidet, amelyeket részedre felállított szabályaim tilalmaznak... kegyetlenül meg fogod bánni... sokkal kegyetlenebbül, mint gondolod.

Iparkodj tehát közömbös lenni, kedves öcsém. Ne láss semmit és ne hallj semmit és ne érts meg semmit, hogy dúsgazdagok lehessünk, hallatlanul gazdagok... és hogy... életben maradj.

Óh, a közömbösség nem a legkönnyebb erény ám, legalább is Fonvalban nem... Dolgok vannak itt künn és éppen ma éjszaka óta, amelyeknek nem volna szabad künn lenniök s amelyek csak tévedésből, figyelmetlenségből vannak künn...”

E szavaknál hirtelen dühroham tört ki Lerneből. Az ökleit rázta és kegyetlen haraggal morogta:

- Vilmos! Hülye, tökfilkó, te!...

Most már biztos voltam felőle, hogy súlyos titkokkal állok szemben, amelyek csinos kis meglepetésekkel szolgálnak majd, ha egyszer megfejem őket. A doktor ígéreteiből nem hittem egyetlen szót sem és a fenyegetéseitől nem ijedtem meg, aminthogy kijelentései sem a kapzsiságot fel nem ébresztették bennem, sem a félelmet, pedig a bácsi ezekkel akarta kicsikarni belőlem az engedelmességet.

Hidegen mondtam:

- És ez minden, amit ön tőlem kíván?

- Nem. Hanem... van egy más fajtájú tilalom is, Miklós. Még ebben az órában, itt a kastélyban be foglak mutatni valakinek. Valakinek, akit a házamba fogadtam... egy fiatal leánynak...

Nem voltam képes eltitkolni meglepetésemet és Lerne eltálcálta, hogy gondolataimban mivel gyanúsíthattam.

- Óh - kiáltotta, - ez a gyermek a barátnőm és semmi más. Ámde ez a barátság drágább nekem mindennél a világon és nagyon-nagyon fájna nekem, ha azt kellene látnom, hogy lealacsonyítják olyan érzelmek, amelyeket én már nem tudok ébreszteni benne. Röviden, Miklós -

mondta igen gyorsan s a szégyenkezés egy nemével - meg kell esküdnöd, hogy nem fogsz udvarolni a védencemnek.

Valósággal konsternálva voltam ettől az aljas feltevéstől és még inkább a tapintat és a jó ízlés ekkora hiányának láttára. De meggondoltam: nincsen féltékenység szerelem nélkül, amint hogy nincsen füst tűz nélkül s ezért azt mondtam:

- Kinek tart ön engem tulajdonképpen, bácsi? Elég, ha a vendége vagyok önnek...

- Nagyon helyes. Ismerem a fiziológiámat s a módját, hogy szerinte cselekedjem. Számíthatok reád tehát, úgy-e?... Esküszöl?... Rendben van. Ami őt illeti - fűzte hozzá sokat mondó mosollyal, - nyugodt vagyok felőle. Csak legutóbb is alkalma volt látni, hogy szoktam elbánni gáláns lovagokkal... És azt tanácsolom neked: inkább meg se kísérel.

Felemelkedett ültéből s kezével a zsebében, pipájával a szájában csúfondárosan és kihívóan nézett bele az arcomba. Ez a fiziológus legyőzhetetlen undort ébresztett bennem.

- Egyébként, beszélsz németül? - kérdezte a tanár.

- Nem, bátyám, nem tudok, csak franciául és spanyolul.

- Angolul sem? Ez bizony kevés egy jövődöbeli pénzkirálynak. Nem valami sokat tanultál.

- Mást tudok én, bátya, egyebet! Kezdem tárva-nyitva tartani a szemeimet, holott csak most parancsoltad meg, hogy behunyjam őket és látom már, hogy ez a megrovás s ez a megelégedett ábrázat tévedés, súlyos tévedés.

A szírtfal mentén haladva, kiértünk a park legvégére. Velünk szemben a kastély meredezett felénk két szárnyával. Mégis, bár a pusztulás képét mutatta, uralkodott a tömegeivel az elhanyagolt park lombkoronái felett.

És pontosan e pillanatban történt, hogy a figyelmemet egy különös madár vonta magára. Valami galambféle volt, de folyton szűkülő köröket írva szárnyalt fölfelé, míg végül szédítően gyors siklórepüléssel lezuhant a földre.

- Nézd csak ezeket a rózsatöveket - figyelmeztetett a bácsi, - ezekkel a furcsa nagy tövisekkel. Milyen kedvesek és érdekesek. Mivelés híján megint vadrózsa lett belőlük...

- Milyen különös egy galamb! - mondtam én.

- De hát ide nézz már, ezeket a rózsákat nézd - követelőzött Lerne.

- Mintha ólomgolyó volna a fejében, mintha meglőtték volna... vadászatokon előfordul az ilyesmi. Száll, száll - és meghal fenn az égben...

- Ha nem nézel magad elé, megbotlasz a sima földön, barátom. Vigyázz hát no!

Nem tudom, mivel adtam okot a bácsinak erre a fenyegető hangon elmorgott leckéztetésre.

Ezalatt a madár újra felemelkedett, odafenn a légben elérte egyre kisebbedő köreinek közép-pontját - egy szempillantásra mintha megállt volna röptében, - aztán néhányszor megfordult a tengelye körül, majd bukfencezve zuhant lefelé. Aztán élettelenül egy sziklához vágódott a sűrűben, nem messze tőlünk.

És miért lett most a professzor hirtelen olyan izgatott? Miért lett egyszerre olyan sietős az útja? - kérdeztem éppen magamtól, amikor a pipája kiesett a szájából. Udvariasan lehajoltam, felemeltem és bámulatomban szinte felkiáltottam: fogainak egyetlen dühödt szorításával kettéharapta a szopókáját, miközben egy német szót morgott, kétségtelenül: káromkodott.

A kastély felől ekkor egy kékkötényes vastag, kövér nőszemély sietett szembe velünk. Szaladt és ez a testgyakorlat nyilván terhére volt és látszott, hogy nem szokta, mert veszedelmesen rázta a testét és futtában hevesen és szorosan szorította magához két karját és kezét, úgy védve testének értékes, makrancos és kolossalis két halmát. Láttunkra hirtelen megállt - szinte lehetetlennek tartottam, - aztán mintha el akart volna illanni, de meggondolta és folytatta útját, olyan ábrázattal, mint egy megtért bűnös, mint egy kis iskolalány, akit csinytevésen értek. Sejtette szegény, hogy most mi lesz.

A tanár ráförmedt:

- Borbála! Mi ez, mit jelentsen ez? Hát elfelejtette, hát nem megtiltottam magának, hogy e legelőről kitegye a lábát? Kidobom, kidobom, ki fogom dobni, Borbála, de előbb még ellátom a baját... mint a minap...

Szegény kövér némbor, megijedt nagyon és most iparkodott kimászni a bajból: olyan ábrázatot vágott, mint a tyúk, amikor tojik s azzal mentegette magát, hogy látta a galambot, amint odavágódott a sziklához s azt hitte, hogy változatosabbá teheti vele az ebédet, „hiszen folyton-folyvást ugyanaz az étel kerül az asztalra...”

- Meg aztán - tette hozzá ostobán, - nem hittem, hogy önt a kertben találom. Azt hittem, ott van a lab...

A tanár egy brutális pofonnal a torkába fojtotta a szót. Nyilván „labirintet” akart mondani szegény.

- Oh, bácsi! - kiáltottam méltatlankodva.

- Most pedig hordd el magad, pusztulj innen, - ha jót akarsz, te...!

Borbála, a szegény megfélemlített nőszemély, nem sírt. Visszafojtott zokogása csuklásra ingerelte. Sápadt volt nagyon, csak az egyik arcán égett pirosan a Lerne csontos kezének a nyoma.

- Eredj és vidd fel ennek az úrnak a poggyászát a kocsiszínből az oroszlánszobába!

(Ez a szoba az első emeleten volt, a kastély nyugati szárnyán.)

- Nem kaphatnám a régi szobámat, bácsi?

- Melyiket?

- Hogy melyiket? Hát nem...? A sárga szobát a földszinten, a keleti szárnyon. Nem emlékszik már bácsi?

- Nem. Arra szükségem van - vágott bele szárazon a szavaimba. - Gyerünk, Borbála!

A szakácsnő ellebegett, amilyen gyorsan csak tudott. Sietve vitte, hurcolta magával két tele karral-kézzel természetének becsesebbik, elülső részét, miközben hátulja, kitéve a sors viszonyosságainak, szabadon gurult tovább.

Jobbfelől hallgatagon, mozdulatlanul állt a tó. Hallgatag utunk reflexe úgy siklott rajta végig, mint valami letargikus álom.

Csodálkozásom lépésről-lépésre nőtt, növekedett.

Mégis óvakodtam tőle, hogy észre ne vegye nagy meglepetésemet egy szürke kőből emelt tágas, új épület láttára. Háttal a sziklafalnak támaszkodott. Kétszárnyú nagy ház volt, a két szárny között széles nagy udvar. Az egészet magas fal övezte, a beléje épített kapu is zárva volt, így hát nem láthattam be az udvarba, de kacsák és libák gágogása, tyúkok kotkodácsolása

és galambok bugása hallatszott ki hozzánk s most, hogy megneszelt bennünket, egy kutya ugatott felénk.

Vakmerőség volt, de megkockáztattam a kérdést:

- Lesz szíves úgy-e és megengedi, hogy megnézhessem a baromfiudvarát.

Lerne a vállát vonogatta.

- Talán - felelte, aztán a ház felé fordulva elkiáltotta magát:

- Vilmos! Vilmos!

A német - az, akinek az arcát ma reggel a napórához hasonlítottam, - kinyitott egy padlás-ablakot, a professzor pedig oly gorombán rivallt rá az anyanyelvén, hogy a szegény ember egész testében reszketni kezdett.

„Lám, gondoltam, tehát ennek köszönhetem, az ő vigyázatlanságának, hogy ma éjjel olyan dolgok voltak künn, amelyeknek nem lett volna szabad künn lenniök - lám, lám...”

Mikor a prédikáció véget ért, elhaladtunk a legelő mellett. Egy fekete bika legelt rajta, meg négy különböző színű tehén s ez a kis csorda - nem tudom miért - jó darabon kísért bennünket. A rettenetes rokon jókedvű lett.

- Miklós - mondta derülten, - hadd mutatom be neked Jupitert. Ez a fehér tehén Európa, a vörös Jo, Athos a barna és ime ez, amelyiknek a habitusa a szemnek olyan kedves - mintha tej volna keverve tintával, vagy szénkrétával, - kérlek barátom, ez Pasiphaé.

Ez a túlságosan szabados hivatkozás a mythológiára, mosolyra készített. Éltem az alkalommal, bármily sovány lett légyen is, hogy egy kissé felvidámulhassak. Fizikai szükségem volt már rá. Aztán meg olyan éhes is voltam már, hogy hovatovább az lett az egyetlen kérdés, amely még érdekelt, hogyan csillapíthatnám éhségemet. Nem érdekelt már semmi, csak a kastély: ott fogok ebédelni. S az ebéd vonzereje annyira elfoglalt, hogy szinte lemondtam arról, hogy a melegház közelebről megnézzem.

Pedig kár lett volna. A régi üvegház megnagyobbodott: kétfelől egy-egy csarnokot építettek hozzá, amelyek ívalakban csatlakoztak az eredeti rotundához. Redőnyei csukva voltak s az egész azt a benyomást tette rám, hogy építője nem alkothatott jobbat a maga nemében. Palota volt, meg veteményes kert egyszerre. Ha nem hangzana nagyon furcsán, szinte azt merném mondani, hogy a nagyszerűséget mimelte.

Furcsa egy üvegház volt, mondhatom. Ha egy klastromban szerelmi bájitalra akadtam volna, sokkal kevésbé lettem volna meglepve.

*

Amíg néhai nagynéném élt, az oroszlánszoba a ház barátai részére volt fenntartva. Három ablaka volt - ma is annyi van, - s minden ablakfülke olyan mély, mint valami alkov... Az egyik ablak az üvegházra nyílt s erkély volt előtte. A másikkól a parkra nyílt kilátás. Ellátok belőle a legelőre s azontúl a tóig - a kettő között ott a lugas, gyermekkorom hősi küzdelmeinek félelmetes Briareusa. A harmadik a kastély keleti szárnya felé nézett, szép szobáimat láttam belőle, csukott ablakaival és perspektívikusan a kastély egész homlokzatát, balfelől ez zárta el a kilátást.

Úgy éreztem magamat ebben a teremben, mint egy hotelszobában. Jouyi vászonnal volt borítva, mely olyan volt a falpenésztől, mintha márványból való lett volna, a mintája pedig vörös oroszlánokat ábrázolt, amint egy-egy golyót szorítottak a karmaik közzé. Az ágy függőnye s az ablakfüggönyök is ugyanolyan oroszlánokkal voltak teleszőve, a ráncok persze kihozták a

nemes állatokat formájukból. A falon két rézmetszet: „Achilles neveltetése” és „Deianeira elrablása”, de a nedvesség szeplőkkel szórta tele a négy alak arcát és Chironnak meg Nessusnak, a két kentaurnak olyan volt a háta tőle, mintha almásszürkék lettek volna. Egy nagyon szép normandiai óra - koporsót ábrázolt - jelképe is, meg mérője is az időnek egyszerre. És mindez ősi és ódon.

Végigöntöttem magam egy kanna hideg vízzel s valóságos kéjjel bújtam bele tiszta fehérneműmbe. - Borbála, a kövér nimfa, egy tányér levest hozott a szobámba, nem kopogtatott, amikor belépett és nem köszönt meg egyetlen szóval sem dagadt ábrázata felett kifejezett részvétemet, ellenben szótlanul s nem minden megerőltetés nélkül kidöcögött az ajtón.

A szalónban nem volt senki, hacsak a kísérteteket nem tekintem élőlényeknek.

Kis karosszék - feketebársony a huzatja s két sárga rojtsomó lóg rajta, hegy-völgy váltakozik az ölében, - kis karosszék te, viszontláthatlak-e, hogy ne idézzem békatámlád felett mese-mondó néném szellemét? És édesanyámé, édesanyám szigorúbb szelleme, vajjon nem fog-e emlékezetemben mindig a támlára támaszkodni, amíg itt látlak magam előtt?

Szokott helyén áll még most is minden. A kimondhatatlan színű tapétától kezdve, valamikor fehér volt s még most is koszorúba font virágfüzerek hullámanak rajta, a kénsárga rojtos damasztlambrequinekig, a kastély egykori urának alkotása - kortársa volt a krinolinnak, - csodálatos épen megmaradt minden. A selyempárnáknak hallatlan bősége dagadozott itt pamlagokon és kanapékon mindenfelé. És a diófával táblázott falakról egész családom mosolygott le reám: őseim pasztellképei, nagyszüleim miniatűrjei, édes daguerreotypiái diákkoromból és a szalagos-rojtos virágkosarakkal díszes kandalló felett fényképek voltak a tükörkeretbe tűzködve. Egy nagy csoportkép különösen megragadta a figyelmemet. Kivettem a tükörkeretből, hogy jobban megnézhessem. Nagybátyámat ábrázolta, öt férfi és egy szentbernát-hegyi kutya társaságában. A fénykép Fonvalban készült; a kastély volt a háttér, az előtérben egy leanderbokor. Amateur munka, aláírás nélkül. Lerne arcáról csak úgy sugárzott a jóság és a szellem, természetből az erő: ezen a képen csakugyan ő volt, Lerne a tudós, az, akit viszontlátni szerettem volna. Az öt férfi közül hármat már ismertem: a németek voltak. A másik kettőt még nem láttam.

Még a képet nézegettem, mikor az ajtó hevesen, nagy robajjal felnyílt, időm sem volt visszatenni a képet a helyére, Lerne volt: egy fiatal hölgyet nógatott maga előtt.

- Az unokaöcsém, Vermont Miklós, - Bourdichet Emma kisasszony.

Emma kisasszony - nyilvánvalóan, - csak az imént részesült egyikében ama durva morálprédikációknak, amelyeket Lerne oly pazar bőkezűséggel osztogatott, - zavart tekintete legalább erre vallott. Még csak ahhoz sem volt mersze, hogy barátságos arcot öltjön, ahogy társaságban szokás: félszeg főhajtással bókolt felém.

Mi ment végbe lelkemben? Ha az ember csak azt érti alatta, mint közönségesen, ama tulajdonságoknak az összességét, amelyekből az következik, hogy az ember csupán valamivel magasabbrendű állat a többinél, úgy azt hiszem, hogy talán jobb, ha ebben az ügyben nem kompromitálom a magamét.

Oh, jól tudom: ha a szerelem, még a legideálisabb is, tulajdonképpen nem egyéb is, mint az érzékek bestiális ingere, a tisztelet és a barátság olykor mégis csak nemessé teszik az emberek egyesülését a szerelemben.

Ah, sajnós, Emma iránt való szenvedélyem mindig csak a kezdet kezdetén maradt. Ha egy Fragonard meg akarta volna örökíteni első találkozásunkat és meg akarta volna festeni a tizennyolcadik század modorában, azt tanácsoltam volna neki, csináljon előbb vázlatot

Erósról, akinek olyan a lába, mint valami kecskebaké, Cupidóról, akinek nincs mosoly az arcán és hátán nincsen szárny, akinek fából van az íja és fakéregből a tegze és vérese a nyilai, - s mindent aztán bátran nevezhetné Pánnak is. Ez a Szerelem maga, a termékeny Gyönyör, mely mást sem akar, az eredendő Bűn, mely apaságra és anyaságra csábít, az Élet érzéki Tanítása, mely örökkön csak fészket és tűzhelyet, otthont és ágyat keres, s mely mint két hízlalt házinyulat, úgy hajtott bennünket egymás felé, Bourdichet kisasszonyt és engem.

Vajjon a nőiségnek különböző fokozatai vannak-e? Mert én még nőiesebb nőt Emmánál nem láttam. Nem fogom leírni most, mert számomra most még nem volt tárgy, csak állapot. Szép volt? Kétségkívül. És kíváncsú, bizonyosan.

Emlékszem a hajára, vörös volt, mint a tűz, sötétbe hajló, lehet: festve volt: az alakját őrző vággyal borítottam el. Oh, mily tökéletesek voltak, hogy virultak rajta azok a csábos gömbölyűségek, amelyekről a bölcs s a kiválasztásért aggódó Természet a férfiak agyába muzsikál, - a sovány hölgyek szörnyű ártalmára! A ruhái pedig nem is iparkodtak rejtegetni őket, sőt mintha maguk is részt kértek volna a dicsőségből, hogy némelyikéből ama kíváncsú és bájos gömbölyűségeknek kettő is van, mint ahogy festők és szobrászok iparkodnak minden lepel ellenére leleplezni mindent.

Imádásra méltó volt.

A vér vadul száguldott az agyamban s hirtelen tomboló féltékenység hatalmasodott el rajtam. Valóban, le is tudtam volna mondani arról a fiatal nőről, de csak egy esetben, ha soha senki sem érinthette volna többé. És ha Lerne eddig csak visszatetszett, e pillanattól kezdve gyűlöltem. Maradok, most már maradok, jöjjön, aminek jönnie kell.

Nem tudtam, mit mondjak. Megzavarodva és mert titkolni akartam, ami bennem végbement, szinte kétségbeesve dadogtam:

- Látja bácsi, ezt a fényképet akartam éppen megnézni közelebről...

- Ah, igen: én és a munkatársaim, Vilmos, Károly és János. És Mister Mac-Bell, a tanítványom. Jól van találva, úgy-e, Emma?

És ezzel odatartotta a szeme elé, szinte odadörzsölte a képet az orra alá. Sovány, alacsony, előkelő tartású fiatalember volt Mr. Mac-Bell, amerikai divat szerint simára volt beretválva, s a bernáthegyire támaszkodott.

- Kellemes és szellemes fiú volt, mi? - csufolódott a tanár. - Skócia gyöngye!

Emma, amilyen nagyon meg volt még mindig ijedve, nem árulta el magát, s csak nehezen szóttagolta ezt a néhány szót:

- Nagyon kedves volt a Nellije a maga kutyaművészetével...

- És Mac-Bell maga? - csipkelődött a bácsi, - ő talán nem?

Könnyek készültek kitörni a leány szeméből, az álla csak úgy rángatózott szegénynek.

- Szegény, szerencsétlen Mac-Bell! - sóhajtott.

- Úgy van - mondta Lerne, mintha elképedésemre felelne, - M. Doniphan Mac-Bellnek hirtelen, azonnal el kellett hagynia a szolgálatát, igen sajnálatraméltó körülmények folytán. Szeretném, Miklós, ha a sors téged megkímélne hasonló keserves kijózanodástól.

- És a másik - kérdeztem, csak éppen, hogy már fordulatot adjak a beszélgetésnek, - az a harcsabajuszú úr, azzal a barna pofaszakállal, hát az kicsoda?

- Az is elment.

- Az Klotz doktor úr - mondta Emma, aki most már összeszedte magát és visszanyerte az önuralmát. - Klotz Ottó. Oh, ő, lássa...

Lerne egyetlen rettenetes szempillantással elhallgattatta. Nem tudom, milyen bántalmazást olvashatott ki szegény leány ebből a pillantásból, de görcsösen megrázkódott egész testében.

Ebben a pillanatban Borbála tolta be dus testének egyik felét az ajtón. Hogy tálalva van.

Az ebédlőben három személyre volt terítve. A németek tehát, úgy látszik, külön étkeznek a nagy szürke házban.

A déjeuner kedvetlen, mogorva hangulatban folyt le. Bourdichet kisasszony nem mert szólni egy szót sem s így nem tudtam kivenni semmit sem, a félelem egyformává teszi az embereket.

Aztán meg álmos is voltam nagyon s a dessert után azonnal engedélyt kértem, hogy visszavonulhassak és lefeküdhessem. Kértem, hogy reggelig aludhassam.

A szobámban azonnal vetkőzéshez láttam. Mit tagadjam, úgy éreztem magam, mintha kerékbe törtek volna. Nem csoda, az utazás, az éjszaka és ez a délelőtt... ez a sok rejtély elővett nagyon. Mintha mámorban úsztam volna és vigyorgó szfinxek nyujtogatták volna felém kísérteties ábrázatukat.

A nadrágtartóm... ejnye, nem tudom leoldani.

Véletlenül kitekintettem az ablakon. A kertben Lerne haladt a szürke ház felé három segédje kíséretében.

- Dolgozni mennek - mondtam magamban, - kétségtelenül. Senki sem vigyáz rám, úgy látszik a bácsinak nem volt ideje, hogy óvatossági rendszabályokat léptessen életbe s mert meg van győződve róla, hogy alszom... Miklós, Miklós itt az idő, most vagy soha!... De hát mihez fogjak mindenekelőtt? Emma vagy a nagy titok? Hm, a kicsike ma talán mégis nagyon meg van zavarodva... Tehát a titok?

Újra felvettem a kabátomat s gépiesen jártam ablakról ablakra.

Tehát ki! Ott, az erkély rácsán keresztül látom, ott áll egész tömegével, misztikus toldalékaival a télikert, zártan, tilalmasan, csábítóan...

És kiosontam.

III. A TÉLIKERT

Künn voltam - egészen fedetlenül, - mintha minden utánam leselkedett volna. Sebbel-lobbal belevetettem magam abba sűrű kis cserjésbe, mely ott húzódott el a télikert megett. Aztán tüskön-bokron át törtettem a céloom felé.

Rettenetesen meleg volt. Nehezen jutottam csak előre, vigyáznom kellett nagyon, hogy meg ne karcoljam az arcom vagy a kezem s el ne tépjem a ruhámat - árulóm lehetett volna.

Végre ott volt előttem az üvegház nagy kupolája s egyik félköralakú szárnyépülete. Oldalvást közeledtem feléje s elhatároztam, hogy óvatosan kikémlelem a helyzetet, mielőtt kilépek a cserjésből.

Felettébb meglepett mingyárt, hogy az épület tiszta volt, csinos és legkevésbé sem volt elhanyagolva. A gyalogjáró egyetlen kőkockája sem volt kimozdulva helyéből s az alapzat téglái is teljesen épek voltak. A gondosan felszerelt redőnyökön nem hiányzott egyetlen lécs sem s finom réseik közül az üvegtáblák csak úgy csillogtak a napfényben.

Hallgatóztam. Semmi nesz, sem a kastély, sem a szürke ház felől. A télikertben mélységes némaság. Csak a perzselő nyári délután hullámozó légrezgése zümmögött a fülemben.

Nekibátorodtam. Odaosontam lopva a falhoz, felemeltem a redőny egyik lécét és megkísértem, hogy bepillantsak az ablakon. Nem láttam semmit: belülről valami fehéres anyaggal voltak bevonva az ablaktáblák. Egyre nyilvánvalóbb volt, hogy az üvegház már nem állott eredeti rendeltetésének szolgálatában s hogy Lerne mester egészen mást tenyészt itt, nem virágokat. Még hagyján, ha csak bacillus-leveseket forral...

Megyek lassan a ház körül. Mindenütt ugyanaz az akadály: nem lehet belátni az ablakon, hol sűrűbben, hol vékonyabban be vannak mázolva, a szellőztetők meg reménységem ellenére túlságosan magasan vannak. A szárnyépületeken sehol egy ajtó. Hátulról ide - úgy látom - már nem fogok behatolni.

Amint aztán körüljártam az egész télikertet és úgy találtam, hogy sem a fal, sem az ablak nem átlátszó sehol, ott álltam újra fedetlenül a kastély előtt, szemben az erkélyemmel. A helyzet veszélyessé válhatott volna rám nézve. Elhatároztam tehát, hogy abbahagyom az egész vállalkozást és visszatérek a szobámba anélkül, hogy alaposan megnéztem volna ezt a bacillus-palotát, vagy minek nevezzem. Még egy utolsó csalódott pillantást vetettem a télikertre s akkor váratlanul feltárult előttem az egész misztérium.

A kapu nem volt bezárva, csak éppen betámasztva, és a zár retesze, mely egész hosszában kinyult a zárból, elárulta, hogy a szórakozott, aki becsukta az ajtót, azt hitte, hogy kétszer is ráfordította a kulcsot. Hála neked Vilmos, szeleburdiak királya!

Ahogy beléptem, összes bakteriológiai feltevéseim halomra dőltek. Szédítő illatfelhő borult reám már a küszöbön; ezer virág ezernyi illata, nedves, langymeleg felhő, amelybe a nikotinak egy árnyalata vegyült.

A bámulat megállította a küszöbön.

Még soha télikert, ha még oly fejedelmi volt is, nem tett reám olyan hatást, mint ez itt a maga határtalan pompájával. E kupola alatt, e pompázatos növények körében az első benyomás valóban kábító volt.

A zöld szín egész skálája zengte itt színdús muzsikáját ezerszín virág és gyümölcs között és szállt fel zengve és pompázva a magasba.

De hogy a szemeim hozzászoktak a látványhoz, a bámulatom is csökkent. Ez a látvány kétségtelenül csak egy pillanatra hatott ilyen szenzációsan. Mert ha ezek a növények egyenként csakugyan csodálatraméltóak voltak is, elrendezésükben nem volt a harmóniának még csak a nyoma sem. Rendszeres, fegyelmezett sorokban sorakoztak, - minden ötlet, minden elegancia nélkül, mintha zsandár önkényének szolgáltatnak volna ki egy paradicsomot: csak úgy brutálisan, kategóriák szerint; a cserepek katonás sorokban igazodtak egymás mellé s mindegyikre kicsinyke tábla volt ráakasztva, amelyeknek szövege több botanikára, mint virágimádásra és kevesebb művészetre, mint tudományra vallott. Ez a megfigyelésem gondolkodóba ejtett. Végre is, gondolhattam-e csak egy pillanatra is, hogy Lerne még mindig a saját gyönyörűségére kertészkedik?

Csodáról-csodára szállt elbűvölt pillantásom anélkül, hogy csak egyet is meg tudtam volna nevezni. Azért tovább kísérleteztem mégis, szinte gépiesen s ekkor ez a buja világ, melyet felületes szemlélődés után csodálatosnak és talán exotikusnak tartottam, a valódi mivoltában tárult fel előttem...

Hitetlenül és valósággal lázas kíváncsiságtól üzetve nézegettem egy kaktuszt, - hiszen én nem értek hozzá, de mégis lehetetlenség, hogy tévedjek.

De ez a vörös virág rajta... ez zavarba ejt. Most már aztán igazán alaposan szemügyre vettem és - ez csakugyan megdöbbentő...

Lehetetlenség, hogy tévedjek: ez a varázslatos virág, mely olyan szemérmetlenül tárja ki a szemem előtt a kelyhét, ez az ördögös rakéta, mely zölden szökken fel, hogy aztán tűzvörös szikrát hányjon, hiszen ez a geránium virága!

Mellette három szál bambusznád, - dáliaak fakadtak rajta!

Szinte ijedten néztem körül és lihegve szívtam magamba ezeket a természetellenes illatokat, de mindenütt csak ezt a különös, csodával határos zagyvaságot láttam.

Tavaszi és nyári s őszi uralkodott itt együtt s a telet, melynek a lehellete úgy hervasztja el a virágot, mint a láng, Lerne kétségtelenül száműzte innen. Tavasz és nyári s őszi minden virága, minden növénye itt volt, majd mindnek erőben volt már a gyümölcse, de nem volt egy sem, egyetlen egy sem, amelynek természetes lett volna a virága, gyümölcse.

Egész csokor búzavirág nyílt egy vadrózsátón, - mintha kék thyrus lett volna. Egy aszrakária tövises ágain az enzián indigókék harangocskái csüngtek. És hosszú sorban a barátvirágon és a kígyófü indáin kaméliák ölelkeztek tarka tulipánnal.

Szembe a bejárattal sűrű bozót nőtt az üvegfal alatt. Egy bokor, mely az egészen uralkodott, különösen feltűnt. Körték értek rajta, pedig narancsfá volt. Mögötte két szőlőtőke, - Kánaán földjéhez méltó, - kúszott fel egy lugason. Az egyiknek sárgák voltak óriási fürtjei, a másiknak borvörösek, de az egyikben mirabelle volt minden szem, a másikon norberte.

Odább egy törpe tölgy állott. Egy-egy makrancos makk fel-felhasadozott rajta: dió volt benne és cseresznye. Egy makkszem nem tudott megérni, úgy pattant fel: se dió, se cseresznye, valami tengerzöld szín, rózsásan márványozott torz és undorító daganat nőtt benne.

Már nem volt meg a szükséges lelki nyugalom, hogy a felírásokat kibetűzzem. Néhány adatnál egyebet úgy se tanulhattam volna belőlük: kibetűzhettem, itt-ott áthúzott franciánemet szakkifejezésekkel írta tele valamennyit Lerne.

Kezem homlokomhoz szorítottam és feszülten figyeltem minden neszre, egy percre meg kellett állnom, hogy összeszedjem kósza gondolataimat. Végre kinyitottam a jobb szárny ajtaját.

Kis, templomhajószerű boltozat tárult elé. Üveg tetőzetén halvány fény szüremlett be, mely beljebb surranva valami csodálatosan üdítő kékes félhomállyá szelődött. Lépteim nagy kockás köveken visszhangozva kongtak.

Ebben a teremben három aquarium vize csillogott, három üvegekád, oly kristályos tiszta és áttetsző, hogy szinte úgy tetszett, mintha a víz szabadon állna három szabályos mértani tömbben.

A két oldalt álló aquariumban tengeri növények voltak. Első pillantásra úgy tetszett, mintha a két üvegekád nem nagyon különböznék egymástól. De azután eszembe jutott a körönd: ott már megtanultam, hogyan járt el Lerne a tárgyak osztályozásában és így gondolni sem mertem arra, hogy Lerne teljesen azonos lényeket két különböző medencébe sorolt volna. Feszülten figyeltem a mozzanatokat.

Csomóba fonódott szálaik itt is, ott is ugyanazokat a tengeralatti tájakat szőtték. Mindenféle színű faképződmények, jobbról is, balról is belevésték merev és kettéváló ágait a sziklákba; a homokos fenéken havasi gyopárhoz hasonló virágképek nyíltak és krétás szárcsomók végén itt is, ott is sárga meg violaszínű, húsos szírmű őszirózsafélék nyíladoztak. Nem tudnám leírni rendre a többi szírom nagy sokaságát; gyakran olyanok voltak, mint síkos hátú viaszból vagy zselatinból lennének; a legtöbbjének valami meghatározhatatlan színe volt, amely elmosódó kontúrokon folyt szerte és sokszor körülhatárolatlan messzeségbe szállva úgy tűnt fel, mint halvány színárnyalat a vízben.

Egy belső vízcsapból ezrével bugyborékoló elő a tengernyi vízszem, hogy mohón sietve kússzon fel a cserjék, ág-bogain, mielőtt finom gyöngyszemekként a víz felszínén pukkan-nának el.

Ahogy elnéztem játékuakat a vízben, úgy hatottak rám, mintha ezt a vízi kertecskét levegővel öntözgetnék.

Összeszedtem gimnazista emlékeimet és rájöttem, hogy ez a kétfajta virágzás, mely csak részleteiben különbözött egymástól, kizárólag polipokból állott, e kétes lényekből, melyeket, mint a korált s a szivacsot, a növényfélék s az állatok közé ékelt be a természettudós.

Kétféleségük mindenkor felkelti kíváncsiságunkat. Megkopogtattam a baloldali medencét.

Hirtelen elsuhant valami a vízben.

Úszott s úzás közben ritmikusan húzta össze testét. Olyan volt, mint valami rugalmas opál-színű velencei serleg. Egy másik bíborszínű, vele szemben jött: medúzák voltak! De ujjaim koppanása más mozgásokat is indított. Ritmikus ütemességgel, százágú tengeri csalánok (aklínák-polipfélék) bukkantak elő, majd tűntek el újra meszes tubusaikban, mint megannyi sárga meg mályvaszínű bóbíták. A tengeri csillagok (asterne) s a tengeri sün lustán mozgatták tagjaikat; szürkék, vörösek, sáfrányszínűek tarkán gomolyogtak és mintha valami hullám kavarta volna fel a vizet, az egész aquariumban hemzsegett az élet.

Megkopogtattam a jobboldali medencét. Mozdulatlan csend!

És így megtaláltam feltevéseim bizonyítékát:

Lerne a polipokat két medencébe osztotta szét és így jobban megértettem azt a bennünk kifejezésre jutó összeforradást, amely az állatot a növényvel egyesítve, rokonságba hozza az

embert a fűszállal. A szerves világ ez összeforradó pontján, a balról lévő teremtmények (az élők) a lépcső legalsó fokán állottak, a jobboldaliak (az élettelenek) a magukénak legmagasabb fokán: az előbbiek azon a ponton voltak, hogy állatokká váljanak, az utóbbiak már végleg növényekké alakultak át.

Igy az a szakadék, amely a világ e két ellentétét elválasztani látszik, csekély különbséggé zsugorodik össze, ha szerkezetüket nézzük: alig észrevehető eltérések, még annyira sem feltűnők, mint a farkas s a róka közt mutatkozó különbségek; meglepően hasonlítanak egymásra; valósággal testvérek.

Nos, hát a szervezetben feltűnő e végtelenül kicsiny eltérés, melyet a tudomány áthághatatlannak tart, mert a mozdulatlanságot választja el a spontán mozgástól: *ezt a véghetetlenül kicsiny különbséget Lerne áthidalta. A hátulsó medencében a két fajta egymásba oltva élt.* Volt ott érzéketlen fajta zselatinos levélke, amely mozgékony szárba oltva, *most maga is mozgóvá vált.* Az oltványokba az elfogadó növények természete szállt át: a dermedt oltványba élet szökkent a rajta átkeringő éltető nedv nyomán és ahol dermedtséget talált, ott elevenessége zsibbadássá meredt.

Szívesen vettem volna szemügyre sorra minden alkalmazását ennek az elvnek. De egy meduza ott a szemem láttára vergődött valami moszatfajtához kötve ezer szívós szállal és én csömörlő undorral eltelve fordítottam félre a fejem. A küzdelmes bajokon keresztül végzett oltásnak ez az utolsó foka teljessé tette szememben a profanálást és szemem önkéntelenül nyugodtabb képeket fürkészett a kékes homályban.

A tanár műszerére vetődött tekintetem. Egy állványon valóságos kis patika volt. Ónoztatlan tükörlapokkal fedett négy asztal váltakozott az aquáriumokkal. Kések és fájdalomt okozó csipetők heverték rajtuk szanaszét...

Nem! Lerne-nek nincs ehhez joga! Amit tett és tenni akar, ép az, vagy még alávalóbb dolog, mint a gyilkosság! Hitvány praktikái az östermészet ellen ép úgy magukon viselték az ölés borzalmát, mint az erőszak aljasságát!...

Mialatt így átengedtem magam nemes haragomnak, hirtelen nesz támadt. - Kopogtak.

Óh! Ez a halk kocogás is pokol lesz füleimnek a síron túl, ha ott is szüntelen hallanom kell! - Egy villanás villámgyors ideje alatt egyszerre éreztem testem minden idegszálát. Valaki kopogott!

Egy szökéssel a köröndben termettem. Arcom rettentő lehetett, mert valami ellenfél rettegő rejtelve ösztönszerűleg félelmetessé torzította.

Egy lélek sincs a küszöbön. - Egy lélek sincs a parkban. Visszatértem a terembe.

A zaj újra feltámadt... Az épület még ismeretlen szárnya felől jött... Elvesztve fejem, arra rohantam. Eszembe sem jutott, hogy átgondoljam vakmerőségem: avval a kockázattal repültem a hang után, hogy egyszerre szemtől-szembe kerülök a veszedelemmel. Oly heves volt felindulásom, hogy belevertem fejem az ajtóba, ahogy egy rántással felszakítottam.

Végtelen fáradtságom és idegeim teljes elzsibbadása magyarázhatja csupán lelkem e nagy elgyöngülését. És ma, ha józanul visszagondolok, azt kérdelem magamtól, vajjon nem ez a fáradtság s ez az idegzsibbadás ringatott-e oly hallucinációs hangulatba, hogy a dolgokat még különösebbeknek lássam, mint amilyenek valójában voltak.

Éles fény áradt szét a harmadik termen: megnyugodtam. Az egyik asztalon egy kalitka végezte a legfurcsább bakugrásokat: patkány lakott benne! Ha a patkány ugrott egyet, a kalitka vele szökdelt: innen volt a zaj. Mikor engem meglátott, a rácsáló is meglapult. Különben nem nagy fontosságot tulajdonítottam ennek az intermezzónak.

Ez a szoba, melyben nem volt oly nagy a rend, mint az előbbieken, úgy hatott rám, mint valami rosszul gondozott melegház. Szennyes asztalkendők heverték a földön, műtökések villogtak a kiürítetlen próbacsövek mellett: és mindebből arra lehetett következtetni, hogy itt csak nemrég szorgos munka folyt - mentségül a nagy rendetlenségnek.

Megkezdtem vizsgálódásom sorát.

A két első szembeötlő tanútól nem sokat tudtam meg: szerény kis növények voltak fajencedényekben, *um*-ra vagy *us*-ra végződő nevük teljesen kiszállt a fejemből; amit végtelenül sajnálok, mert elbeszélésem zengőbbé s hitelesebbé varázsolták volna. De hát, ki ne tudna elképzelni magának egy útilapu-kócsagot és egy nyulszapuka-bóbitát, ha közönségesen használt neveiket itt nyersen leírom.

Az első, azt meg kell adni, egészen kivételesen hosszú és hajlékony fajtából való volt. A másik egészen közönséges; olyan, mint minden társa és hogy hű legyen nevének származásához, pontos utánzatban hordott törzsén vagy egy tucat fülalakú képletet. Ezüstös színű, molyhos két levélben, valamint az útilapu alsó szárán friss kötés fehérlett. A kátránytól - úgylátszik - apró barna foltok tarkállottak rajta.

Megkönnyebbülten sóhajtottam fel.

- Nagyon helyes! - mondtam magamban, - Lerne beoltotta őket. Ez a szoba csak megismétli azt, amit már az imént meglesett szemem, vagy talán inkább - s ez a valószínűbb - félénk s egyszerű első kísérlet, mely - ha nem csalódom, - nem sikerült; de ép úgy előkészítője a körönd később létrejött csodáinak, mint a hogy a körönd is csak útjelzője az aquarium kegyetlen borzalmainak. Hogy Lerne gondolatának fejlődését követhessem, itt kellett volna vizsgálásomat kezdenem s azután tovább menve a központi édenen át, a polipoknál végeznem. Köszönöm, Uram Istenem! a legrosszabbat már láttam...

Igy jártak gondolataim fejemben, amikor az útilapu szára, mint valami féreg, vonaglani kezdett.

Ugyanekkor valami szürkés fényben csillogó massa ugrott fel hirtelen az asztal mögött. Ahogy odanéztem, ezüstös bundájú tengeri nyulacskát láttam nagy vértócsa közepén, holtan. *Füle helyén két véres lyuk tátongott...*

Most már sejtettem a valót és hideg veríték gyöngyözött homlokomon. Megfogtam a molyhos levelű virágot és ahogy megérintettem a meglepően fülformájú levelet, éreztem, ahogy ujjaim alatt *meleg élettől remeg*. Ijedten szöktem hátra, nekivágódva az asztalnak. Kezem görcsösen rángott az undortól s ez érintésnek még az emlékét is le akartam rázni, mint valami undok pókot. Lázas remegésemben a patkányasztalkát is levertem az asztalról. Bent a kalitkában a patkány hirtelen nagyot ugrott, örülten futkosott előre-hátra, harapott, hempergett s oly dühvel verdeste magát börtöne falához, mint akit gonosz lélek szállott meg... És kidülledt szemem hol az utilapura, hol az állatra meredt: a virágszárról, mely most is úgy remegett, mint valami *vékony, fekete gyík*, rárévedt *a farkafosztott patkányra...*

Sebe begyógyult már, de most az örült ugrások után, más kísérletek nyomaként, valami leszakadt övet hurcolt maga után a szegény pára. Össze-vissza szurdalt lágyékán még ott tapadt a belejojtott hajtás.

De mintha visszafejlődött volna ez az ojtvány! Lerne az élőlények létráján lefelé haladt! Most már a felsőbbrendű állatokat s valamennyi növényt ojtogatta egymásba!...

Elaljasult és mégis egyre nőtt a szememben a nagybátyám: undorral és csodálattal töltött el egyszerre, mint valami gonosztevő Isten. Pedig munkájában több volt a visszataszító, mint a becsülésre érdemes és valósággal erőt kellett magamon vennem, hogy vizsgálódó sétámat folytassam.

És valóban érdemes is volt folytatnom, de érdemes lett volna akkor is, ha mindaz, amit láttam, csak hallucináció szüleménye. Egy örült lidérces álmait felülmúlja az, amit még látnom kellett.

Merő borzalom volt itt minden, de csodák csodája, valami dermesztően burleszk komikum vált le a tárgyakról imitt-amott.

És a páciensek közül vajjon melyik keltette a legnagyobb borzalmat? A tengeri malac, a béka, vagy a cserjék?

Még a tengeri malac volt tán a legkevésbé feltűnő. Hiszen a bundája is csak azért volt olyan zöld és pázsitszerű, mert a szanaszét heverő virágok vetették rá zöld fényüket.

De hát a béka, meg a cserjék! Mit gondoljak ezek felől?

A fűszínű leveli béka egy virágcserep finom humuszos földjébe volt beültetve; négy lába úgy fogta a humuszt, mint valami növénynek négyágú gyökere: szeme lezárva, arca érzéketlen, komor.

És a datolyapálmák? Eleinte meg se libbentek és egészen biztosan tudom, hogy szellő se lengett; később, mikor mozogni kezdtek, minden irányban hajladoztak. Pálmáik csöndesen himbálóztak... egy percre úgy rémlett, mintha hallanám... de erre már nem mernék megesküdni. - Igen, a fák mozogtak és minden hajlásra közelebb értek egymáshoz, míg zöld ujjú kezeikkel egymásba nem akaszkodtak, görcsös szorítással ölelve tagjaikat - dühvel talán, vagy gyöngéden, harca vagy szerelemre készen, ki mondhatná meg? *A harc és a szerelem mozdulata egy és ugyanaz; változatlanul durva mindig.*

A béka mellett fehér porcellánedény állott, színültig tele valami színtelen folyadékkal. A folyadékban fecskendő volt. A cserjék mellé ugyanilyen fecskendőt s ugyanilyen edényt helyeztek, csak hogy itt a folyadék vöröses barna volt és már megalvóban. Ebből azt következtettem, hogy csak növényi nedv és vér lehetett.

A datolyapálmák szétváltak. Remegő kézzel nyúltam feléjük és a langyos, puha kéreg alatt éreztem s megszámolhattam pulzusuk szabályos ütemes verését...

Később megtudtam, hogy sokszor a saját pulzusa verését érzi az ember, mikor a másokéba teszi kezét: az én ujjaimban meg valósággal lüktetett a lázas érverés; de akkor ott a csodák világában, kételkedhettem-e feszült érzékeim szabályos munkájában? De történetem egyetlen sora nem szól tiszta látásom ellen: minden, ami velem még azután történt, inkább igazam mellett beszél. Nem tudom, hogy kétes hallucináció esetében az emlékezés intenzitása beteges lelkiállapot mellett, vagy ellene bizonyít-e? De bármint legyen is, a legtisztábban emlékszem ama szörnyűségekre, amelyek a szanaszét villogva heverő acéldarabok fényében a vászonruhák és serlegek rendetlen tömegéből élém meredtek.

Nincs több látnivaló? - szememmel minden zugot átfürkészttem. - Nem! Nincs már semmi. Lépésről-lépésre követtem nagybátyám munkálatait és különös szerencse folytán előállításuk haladó rendjében, rendszeresen mentem végig rajtuk.

Minden baj nélkül visszatértem a kastélyba, majd a szobámba. Itt aztán egyszerre elhagyott az a reám erőszakolt erő, amely eddig tartotta bennem a lelket. Vetkőzés közben megkísérleltem, hogy újra átgondoljam, amit láttam; de sikertelenül. Vállalkozásom már olybá tűnt fel előttem, mint valami rossz álom. Nem hittem benne. Hát lehetséges az, hogy a növényvilág összeolvadjon az állatvilággal? Képtelen gondolat! Mert ha igaz, hogy a polipnövények már szinte polip-állatok, vajjon minő közös vonás lehetne például egy rovar s egy levél között?

Ekkor a jobb kezem hüvelykujján égő fájdalmat éreztem: rózsaszínű karikában apró fehér pont dudorodott. Mikor a kis erdőn átmentem, valami megszúrta a kezem. Képtelen voltam megállapítani, hogy csalán vagy hangya bosszújának volt-e a műve? De aztán eszembe jutott, hogy mikroszkopikus vagy kémiai elemeléssel sem juthattam volna a dolog nyitjára, annyira azonos a szúrásuk s a sav, mit kiválasztanak. Ez a gondolat újra visszavezetett a lehetőségek világába; nem volt már semmi ürügyem, hogy nagybátyám kísérleteiben ne lássam e lehetőségek valóra váltását és így fűztem tovább gondolataim sorát:

Ha röviden összefoglalom amit láttam, úgy meg kell állapítanom, hogy Lerne kísérletet tett a növények s az állatok egybeforrasztására, más szóval kicseréltette velük életerejüket. Tudományos és logikusan előre haladó eljárása sikerült. De vajjon célok ezek vagy csak eszközök? Hová akar kilyukadni? Úgy látom, ezek a kísérletek nem olyan természetűek, hogy gyakorlatilag azonnal alkalmazhatók volnának s élelmes vállalkozónak dús kiaknázó alkalmat kínálnának - tehát semmi esetre sem lehetnek célok. Nekem különben az a sejtésem, hogy fokozatos, fejlődő irányzatuk valami felé tör, ami tökéletesebb, valami, amit most csak homályosan érzek, de meghatározni még nem tudok. - Lássuk csak... talán más irányban is végez kutatásokat a professzor, talán azok is erre a célra irányulnak... s ha ismerném őket, talán menten világossá válnék előttem végső céljuk... Ugyan, ugyan! gondolkozzunk csak logikusan! Egyfelől, - Teremtő Istenem, milyen fáradt vagyok! - egyfelől azt láttam, hogy növényeket oltogatott egymásba nagybátyám, másfelől már az állatok s a növények összevegyítését is megkezdte... - Óh! nem, nem bírom ésszel követni!

Elcsigázott agyvelőm képtelen volt már a legcsekélyebb okoskodásra. Csak homályosan, valami zavaros ködfátyolon keresztül láttam, hogy a beoltás kérdésében a tanulmányok egész sorát kellene még elvégezni, de nem a melegházban! Szememre ólomsúly nehezedett. Minél erősebben törekedtem arra, hogy induktíve vagy deduktíve vessem a gondolataimat, annál mélyebben jutottam bele a kátyuba. Az égi látomás, a szürke épületek és Emma, még nagyobb nyugtalansággal, kíváncsisággal s vággyal növelték lelkem kábult ámulatát, egyszóval, fejevánkös körül még soha sem jártak zavaros rejtelmek ily örült, kísérteties táncot...

Rejtély!

Igen, minden bizonnyal: rejtély!

De mégis! Az oszladozó páragomolyban már tisztábban láttam, bár örült kavardásban forgott körülöttem a sphinxek hada. Sőt az egyiknek kedves volt az arcocskája, a keble pedig olyan, mintegy fiatal asszonyé; mosolyogva aludtam el!

IV. HIDEG ÉS MELEG

Az alvás táplál. Alvásom másnap reggelig tartott.

Ámde az álom még soha sem szerzett oly kevés nyugalmat, mint most. A derekamban ott zakatolt folyton az autó rázása, ott kísértettek benne az egynapos út zökkenő kísértetei s az örült kanyarodások csavaró rémei. Aztán az álmok zajában a csodák világa szállt le rám: *Broceliand*, Shakespeare Macbethi erdeje megindult; fái közül a legtöbb kettesével egybefonódva szállt; egy lándzsaformájú nyírfa beszédet intézett hozzám, de alig hallhattam, hogy mit mond, mert sok virág énekelt, néhány növény szüntelenül csaholt, a nagy fák meg olykor-olykor üvölni kezdtek.

Mikor felébredtem, oly tisztán emlékeztem erre a zenebonára, mint valami fonográf. Valami nyugtalanító érzés fogott el és szinte nehezteltem magamra, hogy nem tanulmányoztam alaposabban a melegházat; ha nyugodtabban vizsgáltam volna át s nem megyek végig rajta sebbel-lobbal, bizonyára jobban épültem volna tartalmán. A legkeményebben elítéltem magamban tegnapi nagy sietségemet s ideges kimerültségemet. De hátha megkísérelném hibámat helyrehozni? Talán még nem késő?

A kezem hátrátéve, ajkamon cigarettával, határozatlan céllal, egy szóval: csöndes sétáló nyugalmaival megindultam a melegház felé.

Be volt zárva.

Igy hát elszalasztottam az egyedüli kínálkozó alkalmat, hogy tanulhassak benne, éreztem, hogy elszalasztottam. Oh, én hitvány, gyáva lélek!

Hogy ittlétem fel ne tűnjék, még csak meg se lassítottam lépteimet e tiltott tájra lépve. Az út most a szürke épületek felé vezetett. A fű benőtte, de a gyepen kitaposott ösvény arra vallott, hogy gyakran járnak erre.

Alig haladtam a csapáson néhány lépést, amikor nagybátyám jött felém. Semmi kétség, meglátta, hogy kijöttem a házból. Vidáman köszöntött. Fakó arca újra a régi volt, kedvessé, fiatalossá vált, mikor mosolygott. Ez a nyájas fogadtatás engem is jobb kedvre hangolt; megnyugodtam: tegnap esti kirándulásomat nem vette észre senki.

- Nos, kedves öcsém? - kérdezte szinte barátságos hangon, - fogadni mernék, most már igazat adsz nekem: ez a hely nem üdülőhely!... Hamar meg fogsz csömörlni érzelmes andalgásaidtól itt, ennek a katlannak a mézén.

- Oh, kedves nagybátyám, Fonvalt én mindig nagyon szerettem, nem a fekvéséért, de úgy, ahogy tiszteletreméltó öreg barátját, vagy ha úgy tetszik, az őst szereti az ember. Családunkhoz tartozik. Hisz ön tudja jól, hogy mennyit játszadoztam pázsitján s a fák lombos ágai között: ringatott ölén, mint nagyapám, egy kissé úgy, mint... - nekibátorodtam s hízelgő szót mondtam, - egy kissé úgy, mint ön, nagybátyám...

- Igen, igen... - mormogta Lerne kitérőn. - Mégis hamar bele fogsz unni.

- Tévedés. A fonvali park az én földi paradicsomom!

- Te mondád! teljesen úgy van, a tiltott fa is ott virít benne - fűzte tovább nevetve nagybátyám.
- Minden percben el fogsz haladni az *Élet s a Tudás* fája mellett s nem szabad hozzá se érned... Nagyon veszedelmes dolog. Ha helyedbe volnék, néhanapján gépkocsin járnék ki! Oh! Ha Ádámnak gépkocsija lett volna!...

- De, nagybátyám, hát a labirintus!?!...

- Nos - szólt vidáman a professzor, - majd én elkísérlek! Különben magam is kíváncsi vagyok, szeretném látni, hogy működnek ezek a ...milyen gépek is?...

- Automobil-gépek nagybátyám.

- Igen, automobil-gépek. - És németes kiejtésében még vaskosabb, még nehezkesebb lett a szó formája, mozdulatlan és súlyos, mint egy katedrális masszája.

Egymás mellett haladtunk a kocsisín felé.

Semmi kétség: nagybátyám jó képet vágott a savanyú játékhoz: úgy ahogy beletörődött betolakodásomba. És állandó jókedve mégis bántott, mert így vakmerő terveim sokat veszítettek jogosságukból. Talán le is mondtam volna róluk, ha Emma iránt érzett vágyam nem unszolt volna, hogy börtönének zsarnok őre ellen törjek. Meg aztán valóban őszinte volt-e? és nem esküm betartására akarta-e ösztönözni csupán, amikor a kocsisín elé érve így szólt hozzám:

- Miklós, én sokat gondolkoztam a mi dolgunkról. Én határozottan azt hiszem, hogy a jövőben még nagy hasznunkra lehetsz. Szeretnélek jobban megismerni.

Mivel néhány napig úgyis itt szándékozol maradni, majd sokszor elbeszélgetünk. Reggel keveset dolgozom: majd elszéltálgatunk, akár gyalog, akár a te kocsidban s el-elbeszélgetünk. De ne felejtse el, hogy mit ígértél!

A fejemmel bólintottam.

- Végre is - gondoltam magamban, - valóban, úgy látszik, mintha egészen határozott szándéka volna, hogy a keresett megoldást egyszer nyilvánosságra hozza. Miért ne lehetne a megoldás maga emberséges, ha a hozzávezető utak nem is azok? Kétségtelen, hogy csupán ezeket akarja titokban tartani mindaddig, amíg eredményre nem vezetnek: számít a megoldás hatalmas sikerére, hogy igazolja eszközeinek barbárságát s könnyen nyerjen feloldozást... feltéve, hogy az elért cél nem árulja el az eszközöket s e silány módszerek mindörökre homályban maradnak. Vagy talán a versenytől fél Lerne? Miért ne?

Igy forgattam agyamban gondolataimat s közben jó kocsim tartályába beleöntöttem egy, az ülés alatt szerencsésen felfedezed bádogkanna benzintartalmát.

Lerne felült a kocsira mellém. Egy egyenes irányban vezető utat mutatott, mely a hegyszoros sziklapartja mellett húzódott: bámulatos ügyességgel elrejtett titkos átvágó. Eleinte meglepett, hogy nagybátyám ezt a rövidebb utat mutatja nekem. De ha jól meggondolom, vajjon nem azért árulta-e el éppen, hogy ezen oldhassak majd kereket? És vajjon nem ezt kívánta-e a szíve legmélyén?

Kedves jó nagybátyám! Milyen zárkózott és elmerült életet kellett élned, hogy a gépkocsizás terén ily meghatóan tudatlan vagy. Ép úgy nem ismered a technika e fajtáját, minthogy a tudós nem vesz tudomást semmiről, ami nem az ő tanulmányai körébe vág!

Egy szóval az én fiziológusom nem sokat értett a mechanikához. Ennek az engedelmes, hajlékony, csendes és gyors közlekedési eszköznek is csak alig sejtette az alapelveit, pedig ujjongó örömmel élvezte.

Az erdő szélén megszólalt:

- Álljunk meg itt, kérlek. Magyarázd meg nekem, hogyan működik ez a masina: csodás alkotás! Idáig szoktam elsétálgatni. Öreg mániákus vagyok! Te aztán tovább mehetsz, ha tetszik.

Megmutattam a gépet; mutogatás közben észrevettem, hogy az autó szirénája kissé elromlott. A hiba nem volt nagy, egy perc alatt ki lehetett javítani: két csavar s egy darab drót rövidesen visszaszerezték elveszett süketítő erejét. Lerne szemében naiv gyönyörűség lángolt fel, ahogy hallgatta. Aztán folytattam előadásomat és nagybátyám egyre növekvő sikerrel hallgatta szavaimat.

A tárgy valóban megérdemelte a nagy érdeklődést. Ha a három utolsó év alatt keveset is változtak a motorok és főbb alkotórészeik szerkezetük elemeiben, az összeillesztés módja tekintetében jelentős volt a haladás és a felhasznált anyagok alkalmazása is észszerűbb módon történt. Így az én kocsim egyszerű vázának elkészítésénél nem használtam fel fát. Nyolcvan lóerős gépem pontosan összevágó, gyönyörű kis masinéria volt: merő öntöttvas, acél, réz, nikkel és aluminium. Korunk legnagyobb tanulmányát alkalmaztam rajta: nem gumin járt, csodás rugalmassági rugós kerekek röpítették. Ma már nagyon közönséges újítás volt ez, de egy évvel ezelőtt még csodájára jártak vastalpú kerekeimnek.

De az én 234-XY-om legnagyobb érdekessége, ha jól meggondolom, mégis abban az újításában rejlett, amelynek tökéletes kifejesztéséhez a mérnökök oly lassú fokozatossággal jutottak el, hogy kialakulásának egyes állapotait nem is lehetett apránként megfigyelni: s ez automata-rendszere volt.

Az első lónélkül járó kocsiiban még temérdek, a hajtáshoz szükséges emelő, pedál, kézikerek, hajtókerek és a motor működésénél megkívánt csap és forgatásra reagáló kocsiikenő éktelenkedett. Nos, ettől a cók-móktól, minden autó-nemzedék fokozatosan megszabadult. Egymásután eltűntek azok az emelőt mozgató apró kis kerekek, amelyek szüntelenül megkívánták az ember beavatkozását. Ma már a mechanizmus maga szabályozza a szerkezetet a maga önműködővé vált szerveivel. A vezető ma már nem más, mint vezető: a megindult gép önmaga tartja fenn sebességét s addig nem áll érverése, míg rövid parancsot nem kap. Egyszóval, mint Lerne megjegyezte, a motor alapjában véve olyan tulajdonságokkal bír, aminőkkel a hátgerincvelő ruházza fel a lényeket: van ösztöne és vannak reflex-mozgásai. Spontán mozgások keletkeznek benne a vezető akaratából létrejött mozgások mellett: és itt a kocsirányítója úgyszólván a gép agyvelejévé válik. Ebből a felsőbbrendű értelemből indulnak szét az *akart* mozdulatok parancsai, amelyeket aztán az ércidegek az acélizmok felé visznek tovább.

Nagybátyám megjegyezte:

- E kocsir s egy gerinces állat teste között valóban meglepő a hasonlatosság.

Lerne újra elemében volt. Figyeltem. Így folytatta:

- Az ideg s az idomrendszer már megvan: a parancsot átvevő vasrúdacsákák, az átvívó szervek s az erőt kifejtő alkotórészek. És maga a kocsir váza mi más, mint maga a csontrendszer, amelyben az élek s a végek úgy illeszkednek bele, mint az izmok végei... Petróleum-vér kereng éltetadó elemként rézereiben!... A karburátor lélegzik: ez a tüdő; az egész különbség csak az, hogy nem vérrel kombinálja a levegőt, hanem a benzin párájával!... Ez a motorvédő burkolat a mellkashoz hasonlít, amelyben az élet ritmikusan ver... Izületeink ép úgy mozognak izületi nedveinkben, mint ezek a gépcsuklók az olajban... Itt a kemény bőr alatt vannak a tartályok: megannyi éhező és jóllakó gyomor... És ime, villogó fényével itt van a két macskaszem: a két lámpás; látásuk még nincs; itt van a hang: a szirén; ime ez itt a biztosító szelep... de inkább elhagyom az összehasonlítást, hogy jóízűségedet meg ne sértsem. Egyszóval,

kocsidnak csupán agyveleje hiányzik még, hogy süket, vak, érzéketlen s meddő vagy szörnyeteggé váljék, amelynek se ízlése, se szaglása. Az agyvelőt most te pótolod néha a tiédde.

- A csonkaságok valóságos múzeuma! - kiáltottam fel végre kacagva.

- Ez igaz - szólal meg újra Lerne, - de másrésről az autó sokkal dúsabb kincsekkel van megáldva, mint mi. Gondolj csak a vízre, amely hűti: milyen nagyszerű orvosság a láz ellen!... És milyen sokáig élélhet egy ilyen alkotmány, ha okosan kezelik! Mert vég nélkül javítható... mindig meg lehet gyógyítani; nem az imént adtad-e vissza gégéjének a hangját? A szemét ép ily könnyen pótolhatnád!...

Lerne egyre jobban belemelegedett:

- Hatalmas és félelmes test! De olyan test, amelyeket fel lehet öltöztetni: vértet, amely hihetetlen nagyságra emeli lakóját, amely ezerszeresre sokszorozza bennünk az erőt, s a sebességet! Sőt, mondhatnám szakavatott olyanok vagytok benne, mint *Wells* „Marslakói” háromlábú hengereikben! Csupán agyvelője vagytok már e szédítő sebességgel haladó mester-séges szörnynek!

- Minden gép ilyen ma már, nagybátyám?

- Nem! Nem ennyire! Ha eltekintünk a formájától, amelyhez semmiféle állatfajta nem hasonlít, meg kell állapítanunk, hogy az automobil a legtokéletebb idevágó automata-szerkezet, amelyet valaha összeállítottak. Sokkal inkább a mi képünkre s hasonlatosságunkra van alkotva, mint a legjobb rugóra járó s felhúzzható *Ma Izel*- vagy *Vaucanson*-bábú, e legemberibb *androida* (emberképű automata); mert emberformájú külseje alatt e bábú nyársforgató szerkezetet rejt, amellyel még egy csiga anatómiáját se vethetjük össze. Míg itten...

Eltávolodott a géptől és hosszú, gyöngéd pillantást vetve rá, felkiáltott:

- Milyen pompás alkotás! és milyen nagy az ember!

- Igen - dörmögtem magamban, - az alkotás e nemében külön szépség lakik, mint a te tákolmányaidban, amikor az ősi vérből és húsból való testet a növényvirág antik fájával akarod összepárosítani! De tőled, nagybátyám, már az is szép, ha magad valod be!

Bár késő volt már, mégis *Grey-l'Abbaye*-ig vágtattam, hogy benzinem kiadhassa teljes erejét. Lerne annyira belehabarodott gépembe, hogy feledve megcsontosodott szokását, messze elhagyta sétáinak hagyományos határpontját s velem tartott.

Aztán megindultunk újra Fonval felé. Nagybátyámat elfogta a neofiták égő láza: a motorszekrény fölé hajolt s úgy hallgatta vasbádogburkolatán keresztül a gép lihegését. Majd az egyik csepegtető olajozót vizsgálgatta töviről-hegyire. Közbe ezer kérdéssel halmozott el s a legapróbb részletekről is fel kellett világosítanom. Magyarázataimat hihetetlen biztossággal tette magáévá.

- Ugyan kérlek, Miklós, szólaltasd meg a szirénát. Lassíts... állj meg... indulj... gyorsabban!... Elég! fékezz... vissza... Állj!... Ez hatalmas!

Nevetett. Borús arca kiderült. Aki így látott bennünket, azt hihette, jó barátok vagyunk. De talán akkor, abban a percben, azok is voltunk...

Már azzal hitegettem magam, hogy „masinám” révén egyszer talán Lerne is felnyitja hallgatása zsilipjeit.

Jó kedve nem hagyta el akkor sem, amikor visszatértünk a kastélyba; a titokzatos műhelyek közelében sem csappant meg s csak az ebédlőben szállt el egyszerre. Lerne arca hirtelen elborult: Emma lépett be a szobába. És nekem úgy tűnt fel, mintha nagybátyám mosolyával

együtt Lidivine nagynéném ura tűnt volna el egyszerre, hogy helyében csak egy zsémbes örök tudós maradjon két vendége mellett. Ekkor éreztem igazán, hogy mily semmiséggé törpült szemében a jövő minden nagy felfedezése, ha erre a leányra gondolt. A dicsőség s a gazdagság csak azért kellett neki, hogy ezt a bájos teremtetést könnyebben magához láncolhassa.

Semmi kétség: úgy szerette ő is, mint én: azzal az éhes és szomjúhozó szerelemmel, hirtelen támadó maró éhséggel s tikkadt szomjúsággal, mely asszonyi testre vágyik. Benne több volt az inyesség, bennem hatalmasabb az étvágy: ennyi volt az egész különbség.

Legyünk csak egészen őszinték. Elvira és Beatrice, ti eszményi szerelmek, eleinte ti is csak mohó testi vágy tárgyai voltatok. Mielőtt verseket zengtek volna felétek, titeket is minden irodalmiság nélkül kívántak meg költőitek, úgy, ahogy megkívánunk - a pokolba minden álszenteskedő metaforával! - ahogy megkívánunk egy tál lencsét vagy egy serleg friss vizet... Ámde dallamos mondatokba ömlött később a szerelem, mert hőseitek kedves és áhítattal tisztelt barátaivá tudatok lenni. Azzal a tökéletesbült gyöngédséggel szerettek költőitek, amely férfilelkünk önkéntelen remekműve, lassú, csodás megjavítása a természetnek. Igaz; Lernenek igaza van: az ember nagy! De sokkal inkább szerelme szól mellette, mint nagysága. Az ember szerelme csodás szépségű kettős virág, kertjeink leggyönyörűbb oltványa, szinte mesterként művészet alkotása, melyből mesterien enyhített aromás illat árad.

Sajnos, mi ketten Lernenel nem ennek a virágnak az illatát szívtuk magunkba, hanem annak a kezdetleges, rövid és egyszerű pártának a szagát, amely a fajok örök fennmaradását allegorizálja és amelynek egyedüli létoka a benne fakadó gyümölcs. Parancsoló, kábító lehelletétől megrészegültünk; elborította agyunkat az illatos méreg, tele kéjjel s féltő indulattal, ráncsapott az ezerszándékú Természet a maga bódító illatával, amelyből nem annyira az asszony szerelmét, mint inkább a férfiak gyűlöletét szívjuk magunkba.

Barbe szüntelen sürgött-forgott, csodás gyorsasággal szolgálva ki minket az ebéd alatt.

Hallgattunk.

Emma kedves arcát is kerültem tekintetemmel, mert jól tudtam, hogy ha szemem arcára tapad, minden pillantásom egy csókkal ért volna fel és nagybátyám éles szemét egy se kerülte volna el.

Emma derűsen, gondtalanul nézett ki az ablaktáblán keresztül a rétre, ahonnan tehénbögés szállt felénk. Állát kezébe temette, rákönyökölt az asztalra: rövid bluzujjából kilátszott meztelen karja.

Legalább ugyanazt szerettem volna látni én is, amit imádott Emmám nézett; azt hittem, hogy ez a távoli érzelmes közösség lecsillapította volna feltörekvő vágyaimat. Ámde az én helyemről nem lehetett a rétre kilátni. Szemem unottan s céltalanul járt szerte a szobában, akaratlanul és szüntelen a meztelen karok fehérségét látva mindenütt s Emma ruhaderekének szabályos hullámvázát kémlelve, mely gyorsabb mozgással szállt fel s alá, mint illett volna.

Emma izgatottságát a magam javára írtam; Lerne észrevette s ellenséges, hallgatag mozdulattal felkelt az asztaltól. Ahogy utat engedve kitértem előle, hozzám ért a ruhája: éreztem, hogy remeg a teste; orrcimpája reszketett. Hatalmas jókedv áradt végig rajtam. Hát kételkedhettem még, hogy Emma szeret?

Az ablakhoz mentünk. Lerne megérintette vállamat és halkán, azzal a mekegő szóval, amelyen a szatírok nevetettek, így szólt:

- Nézd csak fiam, Jupiter már megint csintalankodik!

És ujjával a bikára mutatott, amely a réten, háremétől körülvéve, remegve ágaskodott.

A szalónban újra a régi fanyar arccal nézett maga elé nagybátyám. Emmát felküldte szobájába, nekem meg néhány könyvet nyomva a kezembe, ellentmondást nem tűrő hangon hagyta meg, hogy az erdő hűvös árnyában olvassak.

Szót kellett fogadnom s hogy az engedelmesség ne essék nagyon nehezemre, vigasztalásul így szóltam, magamhoz:

- Eh, hiszen oly végtelenül szájalomra méltó ez az én nagybátyám!

A következő éjjel eseményei jócskán lelohasztották szájalomomat.

Ami most történt velem, annál inkább megzavart, mert ahelyett, hogy a rejtély homályát oszlatta volna el, önmagában is érthetetlen volt.

Ime, ahogyan történt:

Békén aludtam el, Emmára gondoltam s édes remények gyönyörűsége töltött el. Ámde álom nem kedves s nem is vágyatkeltő fantazmagóriákat rajzolgatott elém; a mult éjjel rémségeit hozta ágyam köré: a bőgő és ugató növényeket. Álom egyre intenzívebbé vált. Végül oly élessé lett s a zaj oly világossá, hogy egyszerre felébredtem.

Merő izzadság volt a testem s a lepedőm szinte égve tapadt hozzá. Egy utolsó kiáltás végső rezgése éppen most haltak el dobhártyámon. Nem... nem először hallom ezt a kiáltást, egyszer már fülembe csapott a labirintusban, a Fonval felől eső részen. Feltápaszkodtam. Vékonyka holdsugár világította be a szobát. Semmi sem hallatszott. Csak az órában járt ütemes léptekkel az idő, kaszás ingája zárva verte a tik-takot. Fejem visszahanyatlott a párnára...

Ekkor hirtelen görcsös remegés rázta meg egész valómat, beástam magam takaróm alá s az öklöm a fülemhez nyomtam: rémes üvöltés hangzott fel az éjben, természetfölötti, de soha nem hallott borzalommal... Valóban ezt hallottam lidérces álomban is s álom egybefolyt a valósággal.

A nagy platánra gondoltam, ott a kastély mellett. Emberfölötti erővel felkeltem. Ekkor hangzott fel a csaholás... valami elfojtott, nagyon elfojtott csaholásszerű hang...

De teringettét! Nyugalom! kutya torkából is eredhet ez a hang!

A kertre néző ablaknál semmi... csak a platán s a holdfényben megdermedt fák...

De most meg balról hangzott fel az üvöltés. És a másik ablakból végre láttam valamit, amiről egy percre azt hittem, hogy mindent megmagyaráz. (Egy bizonyosság azonban már kialakult agyamban: a valóság idézte elő álmat hallásom útján s e valódi hangok képzelt kiabálók látomását szuggerálták agyamnak.)

Ott lenn egy sovány eb állott háttal felém fordulva. Hatalmas állat volt: két elülső lábát régi szobám ablakredőinek támasztotta és időnként egy nagyot vonított. A másik ebugatás - a fojtotthangú - belülről felelt neki; de hát valóban csaholások voltak-e? Már amugyse megbízható hallásom talán újra megcsalt? A zaj inkább egy ember hangjához hasonlított, aki a kutyaugatást utánozza...

Minél jobban figyeltem, annál inkább megerősödtem ebben a feltevésben... Igen, egészen bizonyos: valósággal lehetetlen itt a tévedés; hogyan is habozhattam, hisz nyilvánvaló: valami jókedvű úr belopózott a szobámba s most vígan ingerli a szegény kutyát.

És nem siker nélkül! Az állat kétségbeesése folyton növekedett: rémes dallamossággal húzta el a hangokat, minden újabb üvöltésnél még sokkal rendkívülibb, szinte kétségbeesett lendülettel lökte ki magából a hangot... Végül dühödten kaparni kezdte lábával az ablakredőt s beleharapott a fába. Tisztán hallottam fogai közt az ablakfa ropogását.

Ekkor egyszerre mintha megdermedt volna: mozdulatlanul állt. Szőre az égnek meredt. A szobában hirtelen heves szitok csattant fel. Ráismertem nagybátyám hangjára, de a dorgálás értelmét nem tudtam felfogni. A megszidott ugató egy szempillantás alatt elhallgatott. De - a kutya - vajjon, hogy értsem ezt az ellentmondást? - a kutya, ahelyett, hogy örült izgatottsága csillapult volna, most magánkívül volt; a hátán borostássá dermedt a szőre s meglapulva a fal mellett a kastély főbejárataig sompolygott.

Mikor odaért, Lerne kinyitotta előtte az ajtót. Szerencsémre éltem a gyanúperrel és nem húztam fel ablakom függönyét: első tekintete az én ablakomra esett.

Halkan, visszafojtott dühvel szidta az állatot; de egy tapodtat se mozdult feléje: láttam, hogy fél. Az eb egyre közelebb ment hozzá, dühösen morgott s hatalmas homloka alól vészes lángokat lövelt. Lerne most hangosabban beszélt:

- Vissza az ólba; komisz állat! - Most néhány idegen szó következett. - Pusztulj! - szólt újra franciául; és mikor az állat még közelebb ment hozzá, ráförmedt: - Agyonverlek, pimasz!

Nagybátyám most úgy hatott rám, mintha elvesztette volna fejét. A holdfényben még sápadtabb lett az arca.

Még széttépi ez az állat - gondoltam magamban, - hiszen korbács sincs a kezében.

- Takarodj, Nelly, takarodj!

Nelly?... Úgy, hát ez az eb elküldött tanítványának volna a kutyája? Annak a skót fiúnak bernáthegeyi kutyája?

És csakugyan, az idegen szavak újra felhangzottak; és így meg kellett tudnom, hogy nagybátyám angolul is tud. Zavarom most már teljes volt.

Szitkozódó torokhangja belehangzott az éji csendbe.

A kutya ugrásra húzta össze testét. Ekkor Lerne, kifogyva minden eszközéből, revolverrel fenyegette meg az állatot s másik kezével az utat mutatta neki.

Azt már láttam vadászatok alkalmával, hogy célbavett kutyák megfutnak a puska csöve elől, mert ösmerik gyilkos erejét, de pisztollyal szemben már nem találtam a dolgot oly köznapinak. Igen valószínűnek látszott, hogy Nelly már érezte egyszer a saját bőrén a pisztoly erejét, de én mégis inkább afelé hajlottam, hogy az angol szó - Mac-Bell anyanyelve - tette meg a hatását, s nem nagybátyám pisztolya.

Úgy elhallgatott, mintha Orpheus dalát hallotta volna; farkát behúzta s félénken meglapulva futott a szürke épületek felé, arra, amerre Lerne ujja mutatott. Nagybátyám utána futott s nemsokára mindkettőjüket elnyelte az éj.

Órámon az elpusztíthatatlan Kaszás ember megint levágott néhány percet.

Valahol messze néhány ajtó csapódott be.

Aztán visszatért Lerne - s aztán semmi!

Fonvalban tehát még két élő lény lakott, akikről eddig sejtelmem se volt: az egyik Nelly akinek vánnyadt teste nem sok öröme vallott, s akit gazdája hirtelen menekültében hagyott itt, a másik: az a bizonyos rossz tréfákat űző ember.

Mert hiszen józan ész szerint fel se tehető, hogy a kutyabosszantó valamelyik asszony, vagy a három német közül az egyik volna; maga a csíny természete elárulta a csínytevő korát: csak gyermek multhat egy kutya bosszúságán. Ámde tudtommal abban a szárnyban senki sem lakott.

Óh, hiszen Lerne mondta volt nekem: „Szükségem volt a szobádra!” Vajjon ki lakott benne?

Talán meg fogom tudni.

Nelly jelenléte a szürke épületben új érdekességet kölcsönzött e már amúgy is izgatón rejtelmes helynek, a kastély elzárt termei pedig új megfigyelések célpontját nyújtották.

Végre hát kialakultak pontosan kutatásaim tárgyai!

A titokzatosságok vadászata lázas reménységgel töltött el; valami előérzetem azt súgta, hogy nem szabad nyugodnom s a végső hallali-ig kell folytatnom a játékot. Mingyárt most meg kell szegnem Lerne első tilalmát, mielőtt keresztül gázolnék a másodikon.

- Előbb jöjjünk tisztába a dolgok még nagyon zavaros lényegével - súgta lelkiismeretem szava, - azután majd sorát keríthetjük a többinek is...

Óh jaj, miért nem tartottam be még tovább intő szavait?!... Ámde a lelkiismeret csak nagyon halkán szól és vajjon ki hallaná még félő szavát, mikor indulataink zúgva dörömbölnek bennünk?

V. AZ ŐRÜLT.

Egy héttel később. Régi - sárga - szobám ajtaja mögött állok lesben: szemem a kulcslyuk nyílásán.

Már tegnapelőtt itt voltam, de nem volt elég időm, hogy figyeljek...

Tervem megvalósítása nem is volt oly könnyű, legalább látszatra nem! Soha sem állt a fonval-i ház balszárnya meg ilyen gondosan lezárva, még, talán a barátok idejében sem...

Hogy jutottam mégis be? A legbutább módon A sárga szoba a középütt lévő előtornáccal három szobán keresztül állott összeköttetésben. Az előtornác, amelyen át szabad volt a járás, először a nagy szalonba nyílt, innen a billiárdszobán keresztül egy kis boudoir-ba vezetett az út, végül a boudoir mellett jobbról a sárga szoba nézett ablakával a park felé. Nos, tegnapelőtt, mikor egy pillanatra magamra maradtam, sorra előszedtem más szobák ajtajáról elcsent kulcsaimat s a szalon ajtaján kipróbáltam mind. Már-már elhagyott a bizalmam, amikor egyszerre engedett a zár. Kinyitottam az ajtót s az ablakredők félhomályában nyugodtan szemlélhettem a termék hosszú sorát.

Ahogy küszöbről-küszöbre jártam, újra felismertem mindeniknek sajátos szagát. Valamivel penészesebb volt valamennyi s olyan illatot lehelt, aminőt a múlt ontana felénk, ha útrakelhetnénk benne... - Por, por és por mindenütt! Lábujjhegyen haladtam csizmanyomokon, melyekben még ott száradt a levált sár. - A szalon szőnyegén egy egér surrant át. - A tekeasztalon az elefántcsontgolyók - a piros meg a két fehér - egyenlőszárú háromszöget alkottak; magamban kiszámítottam a lökést: milyen erővel kell megütnöm az első golyót s hol kell érnem a másodikat...

A boudoir-ban voltam; ingaóráján a mutató deket vagy éjfél felé jelzett. Valami csodálatos erőt éreztem agyamban.

Alig csuktam be magam mögött a sárga szoba ajtaját, mikor valami nesz ütötte meg a fületem s én sietve visszamentem az előtornácba...

Mert nem volt tréfadolog, amit műveltem! Lerne, igaz, a szürke épületekben dolgozott, de tudta, hogy a kastélyban vagyok. Ilyenkor az volt a szokása, hogy ellenőrzés végett váratlanul ott termett a házban. Okosabbnak láttam máskorra halasztani a kutatást.

Egy nyugodt, háborítatlan órára lett volna szükségem. A következő cselt eszeltem ki:

Másnap *Grey-l'Abbaye*-be mentem autón. Különféle piperecikket vásároltam s nem messze a parktól, az erdőben egy bokor tövében ástam el.

Másnap ebédnél így szóltam Emmához s Lernehez:

- Délután elmegyek Grey-be. Néhány ruházati cikkre volna szükségem; remélem Grey-ben megkapom. Ha nem, úgy elmegyek Nanthel-be. Nincs valamire szükségük?

Szerencsémre nem kívántak semmit. Különben egész tervem dűgába dőlt volna.

Igy egy negyedóra alatt behozhattam az erdőből a holmit, mintha a faluba mentem volna érte. Nos, Fonval-ból Grey-be és onnan vissza öt negyedóra taksáltam az utat beleszámítva a kereskedőnél eltöltött időt. Tehát egy óra állott rendelkezésemre. Ezt kellett most bebizonyítanom.

Kirobogok a kapun, kocsimat elrejttem a sűrűben, nem messze a bokortól s aztán visszatérek a falon át a kertbe. A repkény az egyik oldalon, a farács a másikon nagyon leegyszerűsítik ezt a bravurt.

A kastély falához lapulva, elérem az előtornácot. A szalónban vagyok. Az ajtót gondosan beteszem magam mögött. Szökés lehetőségére gondolok és óvatosságból nem fordítom meg a kulcsot a zárban.

És most álljunk lesbe, tapasszuk szemünket a lyukra.

A kulcslyuk széles. Ennek tudhatom be, hogy először csupán lövörös formájú keretet látok. Éles szél füttyül át rajta. És a kép maga?...

A szoba sötét. Hosszú sávokra törve ömlik be a nap fénye az ablakredőkön. Rézsutos sugara mintha az ablakot támasztaná meg ragyogó fénynyalábjaival, melyben porszemek világok módjára kerengnek. A szőnyegen az ablakredők lemezei rajzolják ki csíkos sávjaikat. A félhomályban: nyomorult fészek, egy bohém tanyája. Ruhák hevernek szanaszét. A földön egy tányérban ételmaradék s mingyárt mellette: piszok... Az ember egy remete odújára gondol. Az ágy... De mi az? Valami mozgott!

Ahá, ott van az elzárt ember!

Egy férfi.

Kis és nagy vankosok tarka összevisszaságában, hason fekvé nyugszik: fejét összefont két karjára fekteti. Éjjeli ing s nadrág: ennyi az egész ruházata. Többhetes szakálla s elég rövid haja majdnem a fehérségig szőke.

Ezt az arcot már láttam valahol... Nem, mégsem. Mióta a múlt éjjel azt a kiáltást hallottam, valóságos rögeszmémé vált, hogy... Nem, soha sem láttam még ezt a puffadt, szakállas arcot, ezt a kövér testet; nem, sohasem találkoztam még ezzel a jól táplált fiatal emberrel... A szeme elég jóakarátúnak látszik, buta, de jóságos... De mennyi érzéketlenség az arcban! Csinos kis lajhár lehet!...

A rab szundikál - de rosszul alszik. Bántják a legyek. Lomha, nagy kezével néha úgy hirtelen feljűk vág. Hideg tekintetével követi repülésüket, ha olykor felrebben szendergéséből. Majd műló haragra lobbanva, hirtelen utánuk kap cuppanó ajkával, hogy röptűkben fogja el a bosszantó kis bestiákat.

Egy őrült!

Egy őrült a nagybátyám házában? Vajon ki lehet?...

Szemem odaér a kulcslyukhoz. Olyan hideg lesz tőle, mint a jég. Most a másikat tapasztom a nyíláshoz. Csakhogy ez a szemem egy kissé rövidlátó s így homályban úszik elöttem minden. Milyen szűk ez a nyílás!... Láncosadta! Meglöttem az ajtót!...

Az őrült talpra szökött. Milyen kicsi! Most felém jön... Ha ki akarná nyitni az ajtót?... Leveti magát az ajtó előtt a földre, szaglász, dörög... Szegény fiú! Milyen szánalmas látvány!...

Nem vett észre semmit. Leguggol a földre s ahogy a nap árnyéksávok fényében gubbaszt, nyugodtan szeműgyre vehetem.

Keze és arca tele van apró rózsaszínű foltocskákkal; olyanok, mintha beheggedt karcolások nyomai volnának. Az ember hajlandó volna azt hinni, hogy verekedett valakivel. De amott ni, az a lilaszínű sáv, mely a haj alatt egyik halántékától a másikig terjed s megkerűli hátul egész fejét: valóban, ez már aggasztóbb tünet. Szakasztott olyan, mintha sebforradás volna... Ezt az

embert megkínózták! Nem tudom elképzelni, miféle kezelésben részesíti Lerne, vagy miféle bosszúját tölti ki rajta? Óh, a *hóhér*!

És abban a percben megindul bennem a képzetek társítása: nagybátyám indiánus profiljával összevetem magamban Emma szokatlan haját, a bolond szőke üstökét s a patkány zöld, gyapjas szőrét. Vajjon azon töri-e a fejét Lerne, hogy kopasz koponyákra hogyan lehetne hajas fejbőröket ráhúzni? Talán ez az a bizonyos nagy Vállalkozás?... De azonnal rá kell jönnöm, hogy feltevéseim merő ostobaság. Nincsen semmi, ami támogatná. Aztán még - és ez az érv feltétlenül döntő erejű - a bolondon nem végezte el a skalpolás műveletét, mert különben teljes kört írna le a forradás. Hiszen szerencsétlenség következtében is megbolondulhatott a szerencsétlen, egyszerűen hanyatt vágódott.

Bolond! és *nem* dühöngő *őrült*; egészen ártalmatlan. Van valami jóság a tekintetében. Szemében néha szinte az értelem fénye csillan meg. Ennek a bolondnak tudnia kell valamit... Biztos vagyok benne: ha szép szerével fognék hozzá, még felelne is kérdéseimre. Hátha szerencsét próbálnék?...

Csak egy retesz zárja még el előlem. Hüvelykujjam egy határozott nyomásával félretolom. De még be sem léptem a szobába, már felém rohan előreszegett fejjel a szerencsétlen, keresztül rohan a két lábamon, fellök, majd talpra ugrik s fut kifelé, csaholva, mint a múlt éjjel, amikor azt hittem, hogy valami tréfás bolond lakik régi szobámban...

Fürgesége egészen zavarba ejt. Hogyan tudott így túljárni az eszemen? Mi ütött belé, hogy éppen a lábamnak esett?... De bármily hirtelen folyt le az egész jelenet, egy szempillantás alatt talpon voltam újra, kábultan, szinte fejvesztetten! Egy őrültet szabadítottam ki, óh, én hülye s most ez az esztelen a vesztemet fogja okozni!... Véged van, Miklóskám, véged, most már bizonyos! Nem volna-e jobb most már angolosan elillanni, mint a menekült üldözni? Mít is érnék vele, ha utána vetném magam?... Igen, de hát Emma? meg a titok?... Az ördögbe is! kíséreljük meg, hátha még elcsíphetjük!... És nyomban utána eredtem.

Csak a szürke épületek felé ne tartson...

Szerencsére éppen ellenkező irányba rohan. De így is akárki megláthat! Sebjai!... A szőkevény vidám bakugrásokkal szalad tovább, most eltűnik a fák között. Istennek hála! Már nem csahol az állat! Ez is eredmény... Ott áll valaki!... Nem, csak szobor... Utól kell érnem minden áron és minél előbb! Ha csak egy pillanatra is eltérne ettől az iránytól, rögtön észrevesznek s nekem végem... Milyen jó kedve van a betyárnak! Teringette, ha így szalad tovább, megkerüljük a parkot s ott rohanunk el a szürke épületek előtt, éppen Lerne ablakai alatt! Hogy áldom a fákat, amiért sűrű lombjaikkal elrejtene! Gyorsan utána!... A szalón ajtaját nyitva felejtettem! Gyorsan, csak gyorsan!... Emberem nem tudja, hogy üldözöm, nem néz hátra; a lába meztelen, tüske, göröngy felsérti, csak nagy nehezen jut előre; én egyre jobban a nyomába érek.

Most megáll, magába szívja a szellő illatát. Újra nekiered. Újra közelebb értem hozzá. Most beugrik a bozót közé, a sziklás part felé... Én utána... Tíz méterre vagyok tőle.

Nekivág a bokroknak, ügyet se vetve, hogy megtépi a tüske. A vert csapáson én utána vetem magam... Az ágak az arcát verdesik, a tövis megtépi; ha egybe-egybe beleakad, fájdalmasan jajdul fel. Vajjon miért nem nyomja szét az ágakat? Hisz olyan könnyen elkerülhetné a sok szúrás-tépést... A sziklás part nincs messze már. Egyenesen feléje tartunk. Szavamra! Az én üzőtt vadam tudja, hová kell tartania... Látom a hátát... de nem mindig... ilyenkor a megroppanó ágak zaja után kell indulnom.

Végre, a sziklás falon, kibukkan keskeny feje.

Hangtalanul utána surranok... Még egy másodperc s rávetem magam... - de ekkor váratlanul megtorpan s kápirogálni kezd; én is megállok. Kerek tisztáson vagyunk, én a szélén, ő a közepén. Az egyik oldalon a sziklás part nyúlik el.

A bolond térden áll és dühösen kaparja a földet. A munka szörnyen meggyötri a körmeit... annyira, hogy jajgatni kezd, mint az imént a galagonyabokrok s a szederfák tüskéi között. A göröngyök elrepülnek hozzám; görcsösen karmoló két kezével sebes és szabályos ütemben dolgozik; és míg ássa, hányva a földet, fájdalomában nagyokat nyög. Időnként belevágja orrát a nyílásba, amilyen mélyen csak tudja, mintha szaglászna, nagyokat ránt a fején s aztán újra nekilát képtelen munkájának. A forradást tisztán látom: ólomszínű koszorú a fején. - Eh, mit törődöm hebehurgya kapkodásaival! Itt a kedvező alkalom: rávetem magam és sietve elhurcolom.

Óvatosan, lassan kilépek a sűrűből. Nini! hiszen itt már ásott valaki: egy szürkére fakult földrakás a bizonyság! Így hát az én szöke barátom csak megkezdett munkát folytat! Eh!...

Lábam meghajlik, ugrásra készen. Ekkor emberem örvendő morgást hallat: mit látok az üreg fenekén? Egy ócska cipőt. Ezt ásta ki a bolond. Óh, emberi nyomorúság!

Ráugrottam. Kezem közt a fickó!... Lánchordta! Most megfordul, ellök, de én nem engedem ki a karmaim közül! Különös!... Mily ügyetlen a keze! Óh, harapsz, hülye?

Úgy átnyalábolom, hogy szinte összetöröm a csontjait. Látszik rajta, hogy még soha sem birkózott. Mindegy, még mindig nem kerekedtem fölibe... Vajjon sikerül-e?... Megbotlom; ah, az üreg... ráléptem az ócska cipőre. Óh, borzalom! Van valami benne, valami, ami a földhöz szegzi!... Szinte eláll a lélegzetem... Egy cipő! Valóban nincs semmi, ami jobban hasonlítana egy lábhoz...

Itt végre világosságot kell teremteni. Minden perc kincset ér...

Egymást szorosan átölelve, lihegve küszködünk a sziklának vetett háttal. Erőnk egyenlő... Hirtelen ötletem támad... Tágra nyitom szemem, mintha gyereke akarnék hatni, vagy állatot fékezni meg: parancsoló, lelketigázó arccal nézek rá. És bolondom egyszeribe megenyhül, bűnbánó alázattal veti magát elé. Engedelmissége jeléül a kezem is nyalogatja már...

- No, rajta, menjünk!

Hurcolom magam után. A cipő - rugalmas gumicipő - most hegyével fölfelé emelkedik. Sajátságos! Egyáltalában nem hat az emberre olyan siralmasan, mint az útszálen elhántyt ócska cipellők. És mégis mennyivel undorítóbb! Az a valami, ami földhöz szegzi, majdnem egész szorosan hozzátapad. Csak egy csücskét látni. Harisnya volna tán?... A bolond is visszafordul, ő is nézi.

- Előre, barátom, gyorsan!

Az ember szót fogad. Merev, parancsoló tekintetem ígézetébe hajtja. Teljes erőnkől szaladunk visszafelé.

Uram Isten! Vajjon mi történt ezalatt a kastélyban?

Semmi, egyáltalában semmi.

De, amikor az előtornácba értünk, fölöttünk, az emeleten, Emma és Barbe beszélgettek egymással. Éppen a lépcsőn készültek lefelé jönni, amikor a szalón ajtaja végre bezárult mögöttem s aggodalmaim mögött. Sajnos, odabent új rettegés várt rám.

Mert vajjon hogyan oldjak kereket, ha a félkegyelműt újra szobájába zártam? Hogyan kerüljem el az asszonyok kíváncsi tekintetét?

Lopva viisszasurrantam a szalón ajtajáig. Füleml nekiszorítottam az ajtószárnynak s úgy lestem, merre indul ez a két kellemetlen háborgatóm? Ekkor hirtelen a szoba közepéig repültem vissza. Mint a vízbefúló, úgy kapaszkodtam a rémülettől félőrltlen valami búvóhely után. A torkom majd megrepszttette a belefojtott kiáltás...

Egy kulcs motoszkált a zárban. Az enyém? Talán az ajtóban felejtettem s míg oda voltam, elcsente valaki? De nem, hisz itt van, itt dudorodik a kabátom zsebében. Odarejttem, mikor visszatértünk.

Hát akkor?

A rézkilincs lassan mozdult. Valaki be fog lépni... Ki? A németek? Lerne?

Emma.

Szerencsére üres szobát látott maga előtt. Az egyik nehéz selyemfüggöny talán megmozdult néha-néha, mintha valaki remegne mögötte. Emma nem vette észre. Barbe hátrább állt. A leány halkán szolt hozzá:

- Maradj itt és vigyázz a kertre. Tégy úgy, ahogy a multkor cselekedtél. Mihelyt kilép az öreg a laboratóriumból, köhintz egyet.

- Nem Lerne-től félek én - szolt Barbe látható rémülettal a hangjában, - az öreg ilyenkor nem tart semmitől; este előtt nem fog előkerülni. De Miklós, az már más, *vele* nem olyan könnyű a dolgunk...

A szürke épületeket tehát laboratóriumnak hívták! És emiatt a szó miatt ütötte arcul a professzor Barbe-t! Ismereteim gyarapodtak...

Emma ingerülten válaszolt:

- Mondtam már, nincs semmi veszedelem. Hisz nem először tesszük...

- Akkor még nem volt Miklós a háznál...

- Elég! Tedd azt, amit parancsolok!

Barbe immel-ámmal kiment örhelyére.

Emma néhány percig hallgatódzott.

Szép, óh, szép volt, mint a Gyönyör lelke! Pedig csak elmosódott árnykép gyanánt vált el alakja az ajtónyílás fénylő derékszögétől: egy mozdulatlan árnyék... de oly hajlékony, mint a mozgás maga.

Mert Emma úgy hatott mindig a szemlélőre, még nyugodt állapotban is, mintha lejtő-ringó tánc közben állt volna meg hirtelen, sőt, mintha akkor is tovább folytatná, oly merő harmóniába olvadt teste minden része: olyan volt, mint a buja bajadérok ledér hajlékonysága, akik minden mozdulatukkal a szerelmet mímelik. Csípőjük hajlása, testük hullámlása, reszketése, csavarodása, hajzatuk hulló remegése, ujjuk legparányibb mozdulata: mind csak gyönyört s élvezetet lehel...

Testemben az élet tüze lángolt. Határtalan hev öntötte el tagjaimat, mint a századok sötét mélyéből előáramló áradat: *Emma! Ó! Emma!* Ennél a bolondnál!... Ez a földi paradicsom mind ezé az állaté! Óh,... meg tudtam volna ölni!...

Azt mondják önök, hogy még nem tudtam semmit, hogy ok s alap nélkül gyanúsítottam. Önök hát nem ismerik a férfihoz sompolygó asszony öntudatlan járását, égő tekintetét?

Mint mikor zenét hallgat valaki és szeme s orrlikai és egész valója merő hallássá alakul, úgy ez a szerelmi lázban égő asszony se volt más, mint - *Aphrodite maga!*

Most újra megindult. Nos, hát nem világos első pillantásra, hogy mi a szándéka?...

A siető szép leány szoknyája lebbenésével megérintette függönyömet.

Elálltam az útját.

Rémülten hördült fel. Azt hittem, rögtön elájul. Barbe is feltűnt egy pillanatra, tágra meredt pupillákkal, de aztán ijedten rohant ki. Ekkor, elég bambán, elárultam tettem okát:

- Mit keres annál a bolondnál? - A hangom színtelenné, mesterkéltté vált: nyersen, durván verte ki a szavakat mind külön. - Vallja be! Miért megy oda? Mondja hát!

Rárohantam. Majd kicsavartam a kezefejét. Nagyon alázatos hangon panaszkodott; drága, szép teste megvonaglott, mint a hullám.

Vadul szorítottam két karja lágy és rugalmas bőrét: mintha két hófehér galambot fojtanék halálra. Elhaló szemébe lövellve tekintetem, vadul szóltam:

- Miért? *Mondd!* Miért?

Mily naiv voltam! A tegezésre hirtelen felszökött, végigmért tekintetével s aztán kihívó hangon kérdezte:

- Hát aztán? Ön nagyon jól tudja, hogy Mac-Bell a vőlegényem volt. Hiszen Lerne tudtára adta ezt önnek megérkezése napján...

- Hát a bolond, az Mac-Bell?

Emma nem felelt, de bámuló tekintete hamar meggyőzött róla, hogy tudatlanságom elárulásával újra nagy bolondságot műveltem.

- Talán nincs többé jogom hozzá, hogy szeressem? Vagy meg akarja tiltani?

Két karját hevesen megráztam.

- Még mindig szereted?

- Tudja meg hát, jobban, mint valaha.

- De hiszen, az ostoba állat!

- Vannak bolondok, akik isteneknek képzelik magukat; Mac-Bell időnkint azt hiszi, hogy kutya; így talán kevésbé súlyos az örülete! De végre is, mi köze...

Titokzatosan mosolygott... Úgy éreztem, mintha a végsőkig akarná indulataimat fokozni. E mosoly s e szavak hirtelen kegyetlen látomást varázsoltak lelkem elé.

Hevesen átfogtam a két karommal, hogy összezúzzam. Vad sértéseket vágtam a szemébe, de félholtra válva, félig elfúlva egyre mosolygott...

Engem csúfolt ez az ajak, engem.

Barbe jött most futva - rosszkor, de mégis elég jókor. Majd kiszakadt a lelke, úgy köhögött:

- Itt a tanár úr!

Emma kiszakította magát ölelésemből. Újra Lerne hatalmában volt.

- Menjen, siessen! - szólt. - Ha megtudná, el volna ön veszve s most az egyszer, azt hiszem, én is!... No, menjen hát, kérem!... Fuss, menekülj, szerelmem, Lerne mindenre képes!...

És én éreztem, hogy igazat mond, mert drága hideg keze ott remegett az enyémben és ajkam szelid szerelmes csókjával ajkán, rémülten kérlelt megszakadó szavával.

Még mindig e dőre boldogság felkorbácsoló hatása alatt, tízszeresre fokozott erővel s ügyességgel kúsztam fel a falra, hogy onnan egy szempillantás alatt vessem le magam a földre.

Gépemet megtaláltam zöldlombos fészerében. Egy-kettőre bedobáltam holmimat a kocsiba. Boldog voltam, gyáva, aljas örömmel. Emma az enyém lesz! És micsoda asszony! Egy asszony, aki nem riadt vissza attól a kötelességtől, hogy látogatásaival vigasztalja meg visszataszítóná vált barátját, hogy elvigye hozzá, vágyban égő bájainak gyönyörű édességét!... De most! most én kellettem neki! Biztos, egészen biztos! Csak nem szereti Mac-Bellt? Ugyan! Hazudott, hogy fellobbantsa szerelmemet... Megszánta és szánalomból járt hozzá!...

Erről jut eszembe: Vajjon hogyan örült meg Mac-Bell? És miért titkolta ezt Lerne? Hiszen nekem mindig azt mondta, hogy elutazott... És vajjon miért tartotta fogva a kuttyáját?... Szegény Nelly! Most már megértettem, miért vonított oly fájdalmasan az ablak alatt s miért haragudott a professzorra: tragikus jelenet játszódhatott le előtte Emma, Lerne és Mac-Bell között. Tettenérés volt az ok kétségkívül. De vajjon, hogy folyt le a jelenet? Most már semmi kétség, meg fogok tudni mindent: szerelmes asszony nem tud titkot tartani szeretője előtt. Én pedig Emma szeretője leszek! Pompásan oldódik már a rejtelem csomója!

Örömöm rendszerint dalban szokott megnyilvánulni. Most is, ha nem csalódom, a seguidillá-t dúdolgattam, amikor hirtelen ajkamon fagyott a szökdelő dallam: mintegy varázsütésre szökött fel gondolataim közben az ócska cipő halálos emléke, mint a Vörös-Halál* a bál kellős közepén.

Csapongó jókedvem egyszerre elszállt. Álmaim ragyogó napja elhunyt a lelke mélyén; mélységes, gyanakvó, fekete sötétség borult rám. Lelkem hirtelen csapott át a másik végletbe s most egyszerre bizonyosság erejével meredtek eléje a legkomorabb feltevések. Még Emma lángolva ragyogó képe is elhomályosult a sötét fényben s én a fenyegető Ismeretlen marta-lékaként értem el e kastély-örültekházába, e kerti sírűregbe, amelyben a Bűn Vámpírja várt reám egy örült s egy hulla között.

* E. A. Poe híres novellájának hőse.

VI. NELLY, A SZENTBERNÁTHEGYI KUTYA

Eltelt néhány nap és nem történt semmi olyan, ami kielégíthette volna szerelmemet vagy kíváncsiságomat.

Lerne - talán sejtett valamit? - úgy mesterkedett, hogy mindig volt dolgom.

Reggel megkért, kísérjem el - hol gyalog, hol autón. Séta közben mindig valami tudományos problémát tárgyalt, kérdéseket intézve hozzám, mintha csak képességeimet akarta volna megvizsgálni. Mikor autón mentünk, rendesen nagy túrákat tettünk meg. Gyalogsétáinkon nagybátyám szinte szokásszerűen a Greybe vezető egyenes utat választotta; szüntelen megállt, hogy nyomatékot adjon érveinek és soha sem ment tovább az erdő szélénél. Sokszor megtörtént a séta vagy utazás elején, hogy hirtelen bizalmatlansággal telve Fonval lakói iránt, legbuzgóbb fejtegetése közben visszafordult.

Délutánjaim rendjét is ő szabta meg. Hol a városba vagy a faluba menesztett valami megbízással, hol hosszabb kirándulásra küldött, s nekem nem volt más választásom, minthogy megtöltssem gépem tartályát, vagy fölhúzzam cipőmet. Lerne ott állt mellettem, míg el nem távoztam, este pedig az ajtó küszöbön várt és számonkérte tőlem, hogy mit végeztem. Aszerint, hogy mi volt a dolgom, vagy megbízatásomról kellett beszámolnom, vagy a kijelölt tájékat kellett leírnom. A kijelölt tájak közül a legtöbbet nem ösmerte nagybátyám, de mivel nehéz lett volna kitalálnom, hogy melyeket ösmertem, melyeket nem, igen veszedelmes lett volna fantasztikus leírásokba bocsátkoznom.

Ezért aztán a legnagyobb lelkiismeretességgel jártam az erdőt s a mezőt, kora hajnaltól a szürkület beálltaig.

Pedig mennyire szerettem volna Emma szobájának közelébe férközni! A bezárt s nyitott ablakok számából kiindulva, kiszámítottam a kastély helyrajza alapján - melyet jól ösmertem, - hogy hol kell lennie. Az egész balszárny állandóan zárva volt. A jobbszárnyon a földszintet a mindennapi élet szükségletei foglalták le, az emelet hat szobája közül csak három állott rendelkezésre: az enyém a folyosó elülső részén, a másik végén, a középső folyosó mentén Lividine néném szobája, melyből át lehetett járni Lerne szobájába. Emma tehát csak e kettő között választhatott, vagy néném ágyába fekszik, vagy nagybátyáméba. Az utóbbi föltevés izgalomba hozott és türelmetlenül vártam, hogy ellenőrizhessem. Öt perc elegendő volna: néhány ugrással fönn teremni a fölépcsőn, kitárni az ajtót és tudnám mihez tartsam magam...

Ámde a tanár ébren volt.

Könyörtelen zsarnoksága folytán csak az étkezésnél láthattam Bourdichet kisasszonyt. Mindketten szótlanul, némán ültünk. Elég vakmerő voltam, hogy őt nézzem, de megszólítani még sem mertem. A nő tökéletes hallgatásba merült, úgyhogy beszélgetés híján magatartásából kellett róla véleményt alkotnom. S megvallom, bármily durva legyen is az embernek az a szokása, hogy holt állatokkal és hervadt növényekkel táplálkozzék, nem elégszik meg csupán holt testekkel.

Köztem és Emma közt Lerne mozgolódott, morzsolta a kenyeret és pengette a villát. Elfojtott haragja verette ujjával az abroszt, hogy a poharak és tányérok is csörrentek.

Egy napon lábam véletlenül az övét érintette. A doktor távirati célzatúnak vélte ezt az ártatlan lábmozdulatot s azt hívén, hogy nagy ujjammal valami lábmadrigált akartam elsuttogni, tüstént megállapította, hogy Bourdichet kisasszony rosszul érzi magát és a jövőben szobájában fog étkezni.

Gondolataimat most két érzés foglalta le, kettős szüksége annak, hogy másokban a fájdalom és a gyönyör érzetét földézzem: Lerne gyűlöletét és Emma szerelmét. S elhatároztam, hogy rettenhetetlenül megteszem mind a kettőt.

S éppen e napon mondotta nagybátyám, hogy szeretne magával vinni Nanthelbe, ahol másnap dolga lesz. Sejtettem, hogy itt alkalmam lesz az ő vezetése mellett a szórakozásra. Holnap, vasárnap, Grey városa helyi ünnepet tart: ezt fogom kihasználni.

- Örömmel kísérem, kedves bátyám - feleltem. - Induljunk korán, hogy valami akadály miatt le ne késsünk.

- Én inkább autón mennék Greybe és onnan vonaton Nanthelbe... Az út biztos volna...

Ez a dolog rendkívül jó hangulatba ejtett.

- Ám legyen, - mondtam.

- A vonat hét órakor indul Greyből.

Öt óra 40-kor térünk oda vissza; korábbi vonatunk nincsen.

*

A faluba érve, óriási zajt hallottunk, melybe néha-néha éles ordítás vegyült. Egy ló nyerített, később birkák bégettek.

Csak nehezen törhettem utat a vásárra átalakított Grey-l'Abbaye-téren át, melyen lomha embertömeg hemzsegett. Céllövészeti táblák és egyéb vásári bódék közé eladásra szánt állatok voltak bekerítve. Itt markos kezek tögyeket nyomogattak; állkapcsokat feszegettek, hogy a kort megállapítsák; izmokat simogattak, a munkaképesség becslése okáért; egy fiatal lány egy nyulat tart ölében s szemét vizsgálgatta. A lókupecsek hangosan kevélykednek; parasztok sorfala közt lovászinások izmos perchei és boulognei lovakat vezetnek, az ostorpattogás túlhangzott a lovak nyerítésén. Az első részeg ember, aki felénk tántorgott, „polgártárs”-nak szólított. - Közelebb mentünk. - A vásár elhalkuló zajában fel-felcsendült a kocsmai ének, most még nem rikácsoltak; a templom harangja misére hívta a közönséget s a tér közepén egy kicsi, zöld levelekkel borított fehér házikó jelezte, hogy a város harsonája nemsokára szintén belezúg az ünnepség pokoli zsidájába.

A pályaudvar előtt. - Ez volt a cselekvésre kiszemelt pillanat.

- Bátyám csak nem akarja, hogy egész zarándoklásán végig kísérjem, egészen Nanthelig?

- Persze, hogy nem. De miért?...

- Minthogy nekem ellenszenvesek a kávéházak, kocsmák és csapszékek, kérem, hagyjon itt, ahol éppen olyan jól bevárhatom, mint a nantheli sörházban.

- De én nem kötelezlek semmire...

- Először is, a greyi ünnepség csábít. Szeretném az efféle sokadalmat és a faj erkölceit hosszabban tanulmányozni, ma etnológusnak érzem magam...

- Te tréfálsz, vagy szeszély ez?

- ...Másodszor, kire bízuk itt kocsimat? A kocsmárosra talán, egy részeg suhancokkal telt lebúj alkoholistá bérletjére? Csak nem gondolja, hogy kilenc órán át itt hagyom 25.000 frank értékű kocsimat egy dorbézoló falu ostoba tréfáinak kitéve! Korántsem! Autómat magam akarom őrizetbe venni!

Nagybátyám nem volt meggyőzve őszinteségemről... Mindenképpen el akarta rontani ravasz ötletemet, melyet azért találtam ki, hogy akár autón, akár kölcsönvett kerékpáron Fonvalba visszatérhessek s öt óra negyven perckor ismét itt lehessek Greyben. S ennek a cselnek a keresztülvitelét akarta a gonosz tudós megakadályozni.

- Igazad van - mondotta hidegen.

Ezzel leszállt és a bámuló tömeg odaseregglése mellett gondosan vizsgálta motoromat. Én igen rosszul éreztem magamat. Aztán elővette kését, lecsavarta a motor gyújtógyertyáját és még néhány apró alkatrészét zsebrevágva így szólt:

- Ime, a kocsi most meg nem mozdítható. De, hogy egyéb úton se szökhes meg, adok egy munkát. Mire visszatérek, bemutatom neked a motort kijavítva, saját gyártású alkatrészekkel. A helybeli kovács kölcsön ad neked üllőt, francia kulcsot, ami még kell hozzá, ő maga gyengeelméjű és nem segíthet a munkában. Ezzel szépen elszórakozhatsz öt óra negyvenig...

Látva, hogy nem teszek ellenvetést, nyomott hangon folytatta:

- Bocsáss meg, Miklós, s légy meggyőződve, hogy mindez csupán a te jövőd biztosítására való, meg akarom őrizni munkánk titkát... Isten veled!

A vonat elvitte.

Engedtem őt cselekedni, egy rezzenéssel sem mutatva bosszúságomat. Mivel rossz sofőr vagyok, kocsikenőcsöt meg vart nem szívesen látok kezemen s félve attól, hogy nagybátyám jóvoltából majd nem juthatok szerelőhöz sem, egy csomó gépkocsi-alkatrészt tettem bőröndömbe, úgyhogy ügyefogyottságom nagyobb hasznomra vált, mint a szakmabeli készség.

Rögtön hozzáláttam a munkához, tudva, hogy Fonval vendégei most ez egyszer vannak őrizet nélkül.

Kevés idő múlva, a kocsit egy erdőcske aljában biztonságba helyezve, átugrottam a kert palánkján s egyenesen Emma szobája felé indultam volna, ha vissza nem tart egy vészjelző ugatás.

A laboratórium... Nelly... Ime egy csekélység, egy laboratóriumba zárt kutya, a titok csábító ereje és Emma vonzó csábítása között ingadozóvá tett. Ámde ez egyszer az önfenntartás ösztönének egy neme, melyet az Ismeretlen és a hozzá kapcsolt veszély élesztett, erőt vett rajtam és a szürke épületek felé tartottam. Sőt, mi több, egy csapásra itt termettek a németek is s megakadályoztak további maradásomban. Néhány percet az udvarlásnak óhajtottam szentelni, a józan ész csak lassan győzhetett.

A sárga szoba felé haladva, a függöny alatt hallgatóztam, hogy Mac-Bell egyedül van-e. Ez volt az, ami szívemet nagy és gonosz elégtétellel töltötte el.

Az égen néhány ezüstszerű felhő úszott. A szél Grey-l'Abbaye felől fűjt s a hegyszoroson áthozta az egyhangú harangszót; szüntelenül ismétlődött ugyanaz a három hang, az arlesi harangjátékot eljátszva. Jó kedvem volt s a szent hangokat egy világi melódia fűtülésével kísértem, ami olyan benyomást keltett, mint egy modern szobor gótikus talapzaton. Valóban Lerne távolléte lecsillapította örökös szorultságomat, agyrémekre gondolhattam s elmém a legképtelenebb kalandokba bocsátkozhatott...

A laboratóriummal szemben az út mentén volt egy erdő. Minthogy terveim dugába dőltek, oda lopózkodtam. Ebben az erdőben volt egy régi barátom: egy jegenyefenyő. Sugarasan álló ágai lajtorját alkottak, az épületek fölé emelkedett, jobb megfigyelő helyet képzelni sem lehetett. Itt játszottam nemrég „matrózt az árbocon”.

A fa most is felkínálta kissé szűk, de leveles kakasülőjét. A legfelsőbb ágakon hurokból és korhadt fából készült emlék várt rám: az árbockosár! Valamikor világrészeket és sziget-csoportokat akartam itt fölfedezni... ki merte volna mondani, hogy egy napon ismét itt leszek őrségen, mesébe illő megfigyeléseket téve.

Tekintetem a mélységbe merült. Amint mondtam, a laboratórium két pavillon közt elterülő udvarból állott.

A baloldali épületen széles ablaknyílások voltak. Földszintje és egyetlen emelete olyan volt, mint két egymásra rakott nagy terem. Csak a felső részét láhattam, mely sajátságos módon volt bebútorozva. Volt abban egy gyógyszer szekrény, márványasztalok telve lombikokkal, üvegcsövekkel, görebekekkel, csiszolt műszerekkel, nyitott orvosi műszerdobozokkal, aztán két üvegből és nikkelezett fémből való leírhatatlan készülék, melyeket nem lehet hasonlítani semmihez, hacsak, nyersen kifejezve, azokhoz a gömbökhöz nem, melyeken a csaplóroslegények törlőrongyaikat tartják.

A másik épület, amely távolabb volt semhogy megfigyelhettem volna, külsőleg rendes lakóháznak látszott, a három segéd lakása lehetett.

De amit megérkezésem napján gazdasági udvarnak tartottam, az kötötte le most figyelmemet leginkább. Szomorú udvar! Falain embernői magasságban csupa rácsos, különféle nagyságú ketrec volt egymás fölé rakva, mindegyiken valami fölírat. Bennük házi- és tengerinyulak, patkányok, macskák és egyéb a távolból föl nem ismerhető állatok, részint nyomorúságosan mozogva, részint az almon fekvő vagy félig kuporgó helyzetben. Az egyik fekvőhely meg is mozdult, nem láhattam, hogy miért, - egérfészek lehetett.

Az utolsó ketrec, jobbra, tyúkketrec volt, melyben szokás ellenére baromfit tartottak.

Mindez néma és lehangolt.

Négy közönséges fajtájú tyúk és egy kakas tengette itt keserves életét, kotkodácsolva s begyesen sétálgattak föl s alá a betonon, csökönyösen, de hiába kutatva rajta szemet.

A bekerített rész közepén nagy négyszögalakú rácsozat: a kutyaól. Csatarendben sétáltak benne ide-oda a rezignált állatok, akárcsak a filozófusok. Minden kutyafajnak volt itt képviselője, de csupán hűségre voltak alkalmasok, az állatkórház színét adva az udvarnak. S itt válik a kép igazán szomorúvá.

Valóban alig volt köztük ép állat.

Legtöbbje kötést viselt, hátán, nyakán, de leginkább a fején. Keveset láttam, amelyiknek ne lett volna fehér vászonból sapkája, főkötője vagy turbánja. E bohózatos vászondíszbe öltözött gyászos kutyák csapatát még gyászosabb maskarádévá tette a nyakukban lógó „jegyzék”. E szerencsétleneknek csaknem mindegyike béna volt. Az egyik minden lépésnél orra bukott, a másik sántított, a harmadik szenilis rázkódásban szenvedett; egy támolgyó juhászkutya nyöszörgött s ki tudja miért, gyakran hosszan üvöltött, „halálos betegnek” mondják az ilyet az emberek.

Nelly nem volt köztük.

Egy árnyas sarokban kalitkát vettem észre. Amennyire megfigyelhettem, a legközönségesebb fajokhoz tartozó madarak voltak benne, a verebektől csakúgy hemzsegett. Legtöbbje mégis valami fehérfejű fajtához tartozott, melyet csekély madártani ismereteim miatt ekkora távolságból fölismerni nem tudtam.

A fertőtlenítő fenol szaga idáig terjedt.

Oh, ti trágyadombokat illatosító majorok udvarai! mohos szalmatetőkön galambturbékolás, kukorékolás, láncravert kutyák csaholása, céltalanul és ok nélkül hápogó csapata, - ti rólatok emlékezem e nyomorúság láttára! Szomorú udvar, kimért fegyelmével és üvegházi növények gyanánt megjelölt betegjeivel!

Most hirtelen nagy tolongás támadt az állatok közt. A kutyák odúikba bujtak, a baromfiak egy kövályú alá menekültek. Nem volt itt többé mozgás, mintha minden kalitka és ketrec megmerevült állatokat tartalmazna. Károly, a császárszakállas német lépett ki a baloldali épületből.

Kinyitotta az egyik ketrecet, melyben egy nagy szörpamat látszott összezsugorodva, ezt megragadta és kivonszolta. Az állat egy csimpánz volt, fickándozott, de Károly csakhamar eltűnt vele arra, amerről érkezett.

A juhászkutya sokáig ordított.

Ekkor nagy fölfordulás támadt a laboratóriumban. A három segéd belépett. A majmot összekötözve kiterítették egy széles asztalon, Vilmos valamit az orra alá dugott, Károly egy fecskendővel oldalba szúrta, aztán közelebb jött az öreg is, feltette pápaszemét s kezében egy fémlappal a páciens fölé hajolt. Nem tudom a műtét sebességét kifejezni, de semmiségnek mondható rövid idő alatt a majom feje csupán formátlan vörös tárgy alakját öltötte.

Elfordultam, rosszullet fogott el, szédültem.

Tehát viviszekciós laboratórium van itt mögöttem, az a rettenetes intézmény, melyben „emberbarátok” a gyógyítás örve alatt derék, egészséges állatok kínzásával foglalkoznak. A tudomány itt nagyon is megtámadható jogot arrogál magának, melyet a kiöntött vér miatt fenntartani alig látszik lehetségesnek. Mert a tengeri malac hóhéra, amikor ártatlanságot és gyakran boldogságot gyilkol le, ez az ember megmentője tizenkét eset közül tízben nem tesz egyebet, mint meghosszabbítja egy csirkefogó vagy egy szerencsétlen ember életét. A viviszekciónak tartozni létünkkel annyi, mint életünket élő állatok fogyasztásával fenntartani. A tűzhely mellett szavalva, talán másként is lehet ezt kifejezni, de nem az enyémhez hasonló kritikus helyzetben, e rettentő dolgok jelenlétében és a fenyegető veszedelem kellős közepén, amelyben talán mindennek része volt.

Bármilyen rémületes fölfedezést tehetett volna is előttem ez a dolog, még sem bírtam rávetni lázadó tekintetemet. Nem tudtam levenni a szemem a fenyőfa törzséről, sem a feketepettyes vörös mezei poloskáról sem, melynek pajzsalakú, lapos háta cimerdísz gyanánt ékesítette a gyantás fakérget.

Végre visszatértem. Elég későn. A nap sugarai az ablakokra vetődtek és lerombolták a látomást.

De az udvaron a kutyák elhagyták ólaikat s köztük kullogott most Doniphan Mac-Bell kutyája, Nelly is. Ugatott. Bundája már semmiben sem emlékeztetett a szép szentbernáti prémre. A pompás versenyállat már csak csontváz volt, soványsága éles ellentétben állott társai kövér-ségével. Nelly maga is kötést viselt a nyakán. Vajjon miféle ördögi találmányt próbálhatott ki rajta Lerne? Úglátszik a kutya is ezen tanakodhatott, mert félénken elhúzódott a többi kutyától és a szemében annyi kétségbeesett félelem tükröződött, amennyit az ember egy

szegény bernáthegyitől csak elvárhat, üvöltve húzódott vissza rekeszébe, míg a többiek feléje vicsorították a fogukat.

Mi keresni valóm volt itt még? Bármennyire szerettem volna más időtöltést keresni, valami mégis visszatartott: a kutya különös viselkedése.

Hirtelen a már Gray-l'Abbayeben hallott kürtszó harsant fel. Mintha a szél szárnyán repült volna ide. Ujjaim önkéntelenül dobolni kezdtek a faágon, amely mögé húzódtam. Egyszerre észrevettem, hogy Nelly meggyorsítja mozgását és valóságos táncot kezd a zene ütemére.

Eszembe jutott, hogy Emma mesélt már a kutya ügyeskedéseiről. Vajjon afajta cirkuszi mutatványt produkált most is, amire Mac-Bell tanította? Nem gondoltam volna, hogy idomítójának távollétében magától hozzáfogjon betanult produkciójának előadásához.

A zene elhallgatott. A kutya megállott, körülnézett és... észrevette, hogy ott vagyok... A manóba! Ugatni fog és elárul!... De nem... félelem nélkül tekintett rám és a tekintetét sohasem fogom elfeledni. Aztán nagy borzas fejét lehorgasztotta s nyöszörögni kezdett, majd különös, bizonytalan járásával egyre közelebb és közelebb lopózott hozzám, csendesen, félénken, mintha a két német közelségétől tartott volna és hozzám dörgölözött, mintha meg akarta volna magát értetni velem.

A három segéd megjelent és ezzel egyidőben a kutya viselkedése is megváltozott. Áthaladtak az udvaron s erre minden kutya, legegyszerűbben Nellyvel, visszahúzódott rejtekébe: Vilmos futtában egy darab még szőrös, összeroncsolt húsdarabot dobott közéjük a rácson át. Ráismertem, a majom hullája volt. A két német bevonult a kis pavillonba, amelynek ugyancsak füstölt a kéménye.

A kutyák most sorra szimatolni kezdték a majmot. A buldog harapott először bele és aztán a többiek is nekiláttak a hullának, amely olyan volt, mintha egy gyermek holttestének torzképe lett volna. Nelly volt az egyetlen, aki megvetette a lakomát és szép, mély szemével engem figyelt. Most már értettem, hogy miért olyan sovány.

Egyszerre kinyílt egy ablak, amelyen keresztül három személyre terített asztalt pillantottam meg. Úgy látszik, a segédek itt akartak reggelizni, az én búvóhelyemmel szemben. Legfőbb ideje volt, hogy visszavonuljak.

És most megbocsáthatatlan baklövést követtem el, hogy nem indultam azonnal az ócska cipő titkának a fölfedezésére. De nevetségesnek találtam, hogy egy ócska cipő, még ha cugos is, valami rejtéllyel legyen összefüggésben. Dehát végtére is, mit nem tesz meg az ember egy bakancs kedvéért, ha egy szép lány hívta föl rá a figyelmét.

És amíg ezzel az okoskodással csaltam magam, - elindultam a kastély felé.

Lidivine néném szobájába menekültem. Ez a szoba olyan volt, mint egy kurtizán öltözője. Próba-babák álltak köröskörül, a legdivatosabb, legelegánsabb toilettekben. A kandalló, a gyertyatartók olyanok voltak, mint egy divatárús kirakata, tollak és szalagok bizarr összevisszaságban heverték szerteszéjjel, a cipőknek egész hadserege sorakozott egy sarokban. Csupa asszonyi lim-lom, amelyet Emma finom, átható illata járt át.

Szegény jó néném, mit szólnál hozzá, hogy milyen események színhelye lett a szobád!

Emma és Barbe szóhoz se tudtak jutni a meglepetéstől, mikor engem megláttak. De a fiatal asszony hamar megértette a dolgot és elnevette magát.

Még ágyban volt és éppen reggelizett.

Az ágya mellé odatoltak egy üvegekkel és tálakkal megrakott asztalt. Barbe kiszolgálta úrnőjét és vékony szeleteket vágott neki a sonkából. Első gondolatom az volt, hogy az asztal és Barbe meglehetősen utamban lesznek.

- És Lerne hol van? - kérdezte Emma.

Megnyugtattam.

- Csak öt órára jön vissza.

Valami örömsikoltásfélét hallatott és Barbenak ettől fölragyogott az arca.

Félegyet ütött. Még négy óránk volt, amit én kevésnek találtam.

- Reggelizzünk, öregem - mondta Emma. - Minthogy az asztal és Barbe utamban voltak, egyebet úgyse tehettem, hát leültem.

- A maga egészségére - mondtam könyörögve.

Emma ivott és a kristálypohár fölött mámorosan tündöklött a szeme.

Festett körmű fehér kezét odanyújtotta nekem.

Se józan eszem, se étvágyam nem volt e pillanatban. Nem tudtam se enni, se beszélni. Éros fojtogatott.

Emma!... Egyémásra néztünk. A szeme tele volt ígérettel, de azért gúnyosan mosolygott. Mohón ette a spárgát és olykor, amint felém hajolt, az inge lecsúszott válláról, ami teljesen megőrijtett.

- Emma!...

Már ismét kiegyenesedett és diadalmas szépsége tudatában boldogan nevetett.

Igazán nem voltam éhes és le nem vettem a szememet Emmáról. Azt hiszem, ő szándékosan nem sietett az evéssel, hogy vágyamat az örületig fokozza.

Úgy élvezte a reggelit, mint igazi gourmand. Most egyszerre kinyújtózkodott és én önkéntelenül meglöktem az asztalt. Egy eperszem leesett a tejes csészébe.

- Vidd ezt és menj innen, Barbe! - mondta Emma.

Amint a szobalány kiment, fázósan húzódott össze a takarók alatt. Az arca olyan volt, mint valakié, aki tudja, hogy jó hírt fog hallani.

A következő percért egy pogány Isten elcserélte volna velem az örökkévalóságot.

De Emma tovább maradt mozdulatlan, mint rendesen. A teste merev volt és arca ijesztően sápadt, a szájába pedig alig tudtam egy kis vizet belekényszeríteni.

Hangosan szólítottam, mire idegesen összerázkódott, fölsóhajtott és kinyitotta a szemét. Az eszmélete mintha még nem tért volna vissza, mintha még távoli partokról figyelt volna engem.

Ráborítottam a takarót s most egyszerre föléledt... beszélni akart... a hó és tűz szobra újra élni kezdett, hogy valami gyönyörűt, valami imádandót mondjon...

És ezt mondta:

- Csak az öreg meg ne tudja mucuskám!

VII. BOURDICHET KISASSZONY ELBESZÉLÉSE.

...Nagyon elkedvetlenített, amit mondott.

Pár perccel előbb talán föl se tűnt volna: egyrészt azért, mert önagyságát máskor is hittem már közönségesnek, másrészt pedig azért, mert indokolatlannak találtam attól való félelmét, hogy nagybátyám is tud a dologról. De hiába: a kielégültség rendesen fölébreszti az alvó erényeket, a lelkiismeretet.

Mindamellett, amint ez már ilyenkor szokás, kölcsönösen megvizsgáltuk egymás arcát. Az övén elég indokolatlan hála látszott, az enyémen nevetséges büszkeség.

Nagyon örültem, hogy az én fecsegő Cyprisem elhallgatott és szerettem volna, ha némasága tovább tart. De csakhamar megszólalt; szerencsére azonban most szelídebben beszélt azokról a kényes dolgokról, amelyek nyugtalanítottak.

- Fiacskám - mondta, - ha már itt tartunk, hiábavaló azon igyekezni, hogy újra ne kezdjük. De kérlek, csak semmi meggondolatlanság! Mindig csak akkor, ha biztonságban vagyunk. Lerne, látod... Lerne!... Nem is sejtet, milyen veszedelem fenyeget minket, de különösen téged!

Láttam, hogy tragikus jelenetektől tart.

- De micsoda veszedelemre gondolsz?

- Hiszen éppen ez a legrosszabb: nem tudom. Semmit sem értek abból, ami körülöttem történik, - semmit, semmit... ha csak azt nem, hogy Mac-Bell Doniphan megőrült, mert szerettem őt... és most téged is szeretlek!

- Hidegvér, Emma, hidegvér. Most szövetségesek vagyunk, mi ketten majd rájövünk az igazságra! Mikor érkeztlél Fonvalba? És mi történt azóta?

Erre elmesélt mindent, kérdéseimmel igyekeztem irányítani, mert sok fölöslegeset mondott. Olykor a padló kopogása vagy valami más zaj szakította félbe az elbeszélését. Emma ilyenkor annyira megijedt, hogy rémületét látva, magam is megborzongtam, - mert ha az ajtón valaki hallgatózott volna, vagy a kulcslyukon bekandikál, - a rejtelmes történet megelevenedett volna.

Nagynehezen megtudtam Emmától, hogy honnan származik. Történetét röviden össze lehetett volna foglalni egy mondatba: „Hogyan züllik el egy talált gyermek.” Emma a cinizmusig őszinte volt vallomásában:

- Öt évvel ezelőtt ismerkedtem meg Lerne-vel a nantheli kórházban. Tizenöt éves voltam, mikor a szolgálatába szegődtem. Egy társnőmmel, Léonie-val veszekedtem akkor az emberem, Alcide miatt. Nem szégyenlem, barátom, egy csöppet sem. Hatalmas ember volt, velem csak játszott. Az övem karperecnek is szűk volt neki. Léonie jól belém döfte a kést, nézz ide!

Fölemelte a takarót és megmutatta a szúrás helyét.

- Megcsókolhatod - mondta. - Bizony majd belehaltam. A nagybátyád mentett meg, ő gondoskodott rólam.

- Akkoriban jó fiú volt a nagybátyád, gyakran szóba állt velem. Képzelheted, hogy hízelgett ez a hiúságomnak! A sebészfőorvos! És oly szépen tudott beszélni! Égre-földre esküdözött, hogy majd változtat az életemen... És mindezt anélkül, hogy undorodott volna tőlem. Olyan komolyan beszélt, hogy én megundorodtam az életemtől és Alcideről se akartam tudni többé...
- Egy szép napon Lerne azt mondta, hogy meggyógyultam; mehetek, ahová akarok. Ha kedvem van, menjek hozzá fehérművarrónőnek, megkereshetem a kenyeremet a régi társaimtól távol... és a legnagyobb tisztességben!
- Én azt gondoltam: jó, jó, csak ott legyek egyszer nála, majd vége lesz ennek a plátói érzelemnek! Nincsenek már szentek, akik önzetlenül ilyen ajánlatot tegyenek egy nőnek...
- De azért Lerne jósága, rangja, hírneve imponált nekem s szívesen elfogadtam ajánlatát, bár tisztában voltam azzal, hogy mi következik.
- És mégis meg kellett győződnöm róla, hogy egy szent még van és ez: ő. Egy teljes évig nem nyúlt hozzám.
- Titokban mentem el vele, mert folyton attól féltem, hogy Alcide rám talál. - „Ne félj, - mondta Lerne, - már nem vagyok a kórház sebészfőorvosa, - új fölfedezéseken fogok dolgozni; vidékre megyünk és ott senki se keres majd téged.” - Csakugyan, mingyárt idehozott. Milyen gyönyörű volt a kastély és a park. És mekkora cselédség, mennyi kocsi, ló!... Minde nem megvolt és boldog voltam.
- Mikor megérkeztünk, még dolgoztak a munkások a laboratóriumon. Lerne felügyelt a munkájukra, sokat tréfált és egyre azt ismételgette: „De jó lesz itt dolgozni” - oly hangon, mint ahogyan az iskolás gyerekek szokták mondani „éljen a szünidő!”
- Aztán berendezték a laboratóriumot. Sok mindenféle szekrényt meg ládát hoztak és mikor minden megvolt, Lerne egy reggel bement a kárpitoshoz, Greybe.
- Mintha most is látnám visszajönni a nagybátyádat az öt utassal és a kutyaival. Doniphan Mac-Bell, János, Vilmos, Károly, Ottó von Klotz - emlékszel, az a nagy fekete a fényképen - és Nelly, a kutya. A skót Nanthelben csatlakozott a németekhez; azt hiszem, előbb nem ismerte őket.
- A segédek a laboratóriumban laktak, Mac-Bell és Klotz dr. pedig a kastélyban kaptak szobát, amitől mingyárt nagyon megijedtem. A doktor szép, erős ember volt és én nem állhattam meg, hogy meg ne kérdezzem Lernet, hol szedte ezt a rablógylkos fejet? Lerne mulatott rajtam: „Nyugodj meg, hiszen te mindenkiben Mr. Alcide cinkostársát látod. Klotz tanár Németországból jött, nagy tudós és nagy tiszteletnek örvend mindenütt. Ő nem alárendeltem, hiszen munkatársam, aki főképpen három honfitársának munkáját fogja ellenőrizni.”
- Bocsásson meg, Emma - vágtam szavába, - a nagybátyám beszélt már akkor angolul és németül?
- Azt hiszem, nagyon keveset. Gyakorolta ugyan benne magát mindennap, de nem sok eredménnyel. Beletelt egy év, amíg folyékonyan tudott beszélni. A segédek különben már tudtak pár szót franciául és Klotz is beszélt egy kicsit angolul. Mac-Bell például csak a saját nyelvét értette és Lerne elmondta nekem, hogy őt csak apja könyörgésére hozta el Fonvalba, mert ez mindenáron akarta, hogy fia egy ideig az ő felügyelete alatt dolgozzék.
- Maga hol aludt, Emma?
- A fehérműraktár mellett. Ó, messze Mac-Belltől és Klotztól - tette hozzá mosolyogva.
- Hogyan viselkedtek ezek az emberek egymással szemben?

- Jó barátoknak látszottak, de nem hiszem, hogy őszinte volt a barátságuk, sőt nem lehetetlen, hogy a négy német kezdettől fogva féltékeny volt Mac-Bellre. Néha rajtakaptam őket, hogy rossz szemmel néznek reá. De Doniphannak nem ártott ez az ellenségeség, mert ő nem lakott együtt velük, hanem a kastélyban. Különben is, ő egyelőre nagy buzgalommal tanult franciául. Gyakran találkoztam vele, mert sokat jártam arra felé, - mindig előzékeny és tiszteletteljes volt, - és nekem kedvesnek kellett lennem...

- Meg vagyok győződve róla, hogy ezek az apróságok szították az ellenérzést Mac-Bell és Klotz között. Hamarosan észrevettem, hogy amíg ők titkolták ezt az ellenséges viszonyt, Nelly, aki képtelen volt az alakoskodásra, minden alkalmat megragadott, hogy morogjon a németre. De nagybátyád mindebből semmit se vett észre és nem mertem panaszaimmal boldogságát megzavarni. Másrészt ez a vetélkedés nekem nem is volt kellemetlen. Annak dacára, hogy Lerenek megígértem, hogy okosan fogok élni, - a vetélytársak féltékenykedése meghatott és nem tudom, mi történt volna, ha hirtelen meg nem változik a helyzet.

- Egy éve volt már, hogy itt laktunk, most éppen négy esztendeje...

- Ó, ó - kiáltottam.

- Mi az?

- Semmi, csak folytasd!

- Tehát négy éve - mondom. - Doniphan Mac-Bell elutazott Skóciába, hogy szabadságát szüleinél töltsen. Az elutazását követő reggelen, Lerne is itt hagyott: - „Nanthebe megyek Klotzzal; egész nap bent maradunk.”

- Este Klotz egyedül jött vissza. Kérdeztem, mi történt Lernevel. „A tanár úr, úgy látszik, fontos híreket kapott és külföldre kellett utaznia, körülbelül csak húsz nap múlva jöhet vissza.” - Hol van? - kérdeztem. Klotz habozott, míg végre megmondta: - „Németországban... Most egyedül leszünk, Emma...” Átölelt és erősen a szemembe nézett.

- Sehogyse értettem Lernet, hogy így szó nélkül itt tudott hagyni egy idegennel. - Tetszem magának? - kérdezte Klotz és feleletet sem várva, magához szorított.

- Mondtam már neked, Miklós, hogy magas volt és erős s én anélkül, hogy akartam volna, átengedtem magam neki. - Szeressük egymást, Emma, - mondta Klotz, - mert többé úgyse találkozunk!

- Nem vagyok félénk természetű. Símogattak már engem olyan kezek is, amelyek nemrég ölték; sok mindent végigpróbáltam már, - de a Klotzzal töltött éjszaka rettentő volt. Ha visszagondolok rá, csak félelmet és fáradtságot érzek. Reggel későn ébredtem. Már nem volt mellettem és nem is láttam többé.

- Három hét mult el. Nagybátyád nem írt és távolléte mindjobban elhúzódott, míg végre váratlanul érkezett meg, - egyszer csak a laboratóriumból láttam kijönni, dél felé. Olyan sápadt és olyan szomorú volt, hogy megijedtem tőle. Mi történhetett vele? Mit csinált? Micsoda csapás érthette?

- Szelíden kérdezősködtem. Zavart feleletén még érzett annak az országnak az akcentusa, amelyből jött: „Emma, - mondta, - azt hiszem, te szeretsz engem.” - „Hiszen tudja, kedves jóltevőm, hogy testem-lelkem az öné.” - „Csak a tested érdekel. Tudnál engem szerelemmel szeretni?... Ó, - tette hozzá, gúnyosan nevetve, - nem vagyok már fiatal, de azért...”

- Nem tudtam, mit feleljek. Lerne összehúzta szemöldökét: „Jól van, - mátol fogva az én szobám a tied is!”

Megvallom, Miklós, hogy ezt sokkal természetesebbnek találtam, de sejtelmem se volt arról, hogy milyen gyanakvó és szenvedélyes ember! Mindkét kezével megfogta a kezemet és nagyon komolyan azt mondta: „Most kizárólag az enyém vagy és nem szabad többé másokkal kacérkodnod. Nagyon jól tudtam, hogy mi történt itt és hogy ezek a piperkőcök is körülötted forgolódtak. Most megszabadultam Klotz-tól, de vigyázz, tartózkodj Doniphan Mac-Belltől is! Ha most se tágít, vigyázzon magára!”

Aztán Lerne mind elbocsátotta a cselédeket és ezt a szerencsétlen Barbe-ot fogadta meg mindenesnek.

Azon az emlékezetes napon, Lerne megtámadta Mac-Bellt, mikor a kutyájával hazajött az erdőből. Olyan goromba volt, hogy Nelly is morgott rá. Ha Lerne nem lett volna olyan durva, Mac-Bell és én talán tekintettel lettünk volna korára és állására és nem csaltuk volna meg őt a saját házában. De, mert zsarnok volt, dühös, barbár, - nem sajnáltuk és - megtörtént, aminek meg kellett történni.

A professzor napról-napra ingerültebb és elviselhetetlenebb lett. Ki nem mozdult a házból, folyton dolgozott, de emlékezete mindjobban cserben hagyta. Annyira elfelejtett mindent, hogy sokszor tőlem kérdezett valamit a múltjára vonatkozólag, mert már csak tudományos dolgokra emlékezett.

Engem is kínozott, - pusztán gyanú alapján akárhányszor megvert és én már unni kezdtem ezt a tisztességtelenséget. Megmondtam neki, hogy el akarok menni, - de ha láttad volna, hogy mit csinált akkor! Letérdelt előttem, a lábamat csókolta és úgy könyörgött, hogy még két évig várjak. „Aztán majd együtt megyünk el innen és úgy fogsz élni, mint egy királynő, mert akkor nagyon gazdag leszek... Tudom, hogy te nem erre a zárdai életre születtél, de higgy nekem; mérhetetlen vagyont szerzek... Ezért a két esztendőért gazdagon megfizetek!...”

Ezekkel az ígéretekkel elvakított és tovább is Fonvalba maradtam, - de az évek multak és semmi változás nem történt. Én még mindig vártam, mert bíztam Lerne zsenialitásában. „Ne csüggedj, - mondta, - már közeledünk a célhoz. Minden úgy lesz, ahogy megjövendöltem: milliárdjaid lesznek...” És, hogy némileg kárpótoljon, minden szezonban Párizsból hozatott ruhákat, kalapokat és mindenféle apróságot nekem.

Három évig éltem így Lerne és Mac-Bell között: az egyik hol durván sértegetett, hol meg imádott, - a másik szeretett. Ekkortájt utazott el Lerne két hónapra, de erre az időre Mac-Bellt is hazaküldte családjához és egyszerre is érkeztek vissza, azt hiszem, találkát adtak egymásnak Dieppe-ben. Lerne levert volt és haragos: „Még mindig várni kell, Emma.” - „Nem megy a dolog?” - „Azt mondják, hogy még tökéletesíteni kell a kísérleteimet... De azért nem kell félni, menni fog!” - Aztán tovább dolgozott a laboratóriumban.

Megint félbe kellett szakítanom Emma elbeszélését:

- Mac-Bell is ott dolgozott akkor a laboratóriumban?

- Nem, soha. Lerne ugyan neki is adott munkát, de csak olyat, amit a maga szobájában végezhetett el. Szegény Doniphan; jobb lett volna neki Skóciában maradnia. Csak miattam jött vissza. Ha tudta volna, hogy miattam mi fog vele történni pár hét múlva! Egy téli napon történt. Havazott. Lerne az ebédlő mellett, a kis szalónban elaludt, vagy legalább úgy látszott, mintha aludnék. Doniphan intett nekem, hogy menjek vele sétálni. Előre ment és pár perc múlva én is átmentem az ebédlőbe, mintha a szobalánynak segítenék az asztalleszedésben. A kis szalón ajtaját nyitva hagytuk, hogy halljuk, ha Lerne megmozdul. Doniphan átölelt és forrón megcsókolt.

Egyszerre észrevettem, hogy Doniphan mereven néz egy pontra. Követtem a tekintetét és a szemközi üvegajtóban Lerne szemét láttam tükröződni, amint minket figyel... Egy pillanat múlva Lerne rárontott Mac-Bellre, harapta, rúgta, ütötte. Én sikítottam, a ruháját rángattam, végre abbahagyta. Mac-Bell elájult. Lerne erre idegesen elnevette magát, Mac-Bellt a vállára vette és elindult vele a laboratórium felé. Szerencsére ekkor jó gondolatom támadt, Nellyt hívtam. A kutya megjelent, én a távozókra mutattam és Nelly még utólérte őket, mielőtt Lerne eltűnt terhével a fák mögött. Hallgatóztam. A kutya ugatott, aztán egyszerre semmi mást nem hallottam, mint a hó csikorgását.

Lernének aznap a becsületszávára kellett fogadnia, hogy csábító jövő vár rám, ha vele maradok, mert mindenáron ott akartam hagyni. Most, hogy hűtlenségen kapott, jobban szeretett, mint valaha.

Nem tudom, mi történt Mac-Bellel, sem ő, sem a kutya nem jött vissza. Végre egy nap azt mondta a tanár, hogy hozzam rendbe a sárga szobát a skótnak.

- Hát él? - kérdeztem. - „Csak félig - felelt Lerne, - mert megbolondult. Ez a maga bűnének szomorú epilógusa, Emma! Először Istennek hitte magát, most meg azt képzei, hogy kutya. Holnap megint valami mást fog hinni.”

- Mit csinált vele? - kérdeztem remegve.

- Édes kicsikém, semmit se csináltam vele! Azért vittem ki innen, a verekedés után, hogy segítsen rajta, hiszen láttad, hogy rosszul volt. Esés közben nagyon megütötte a fejét és innen van a baj.

- Nem feleltem semmit, de meg voltam győződve, hogy nagybátyád csak azért nem ölte meg Doniphant, mert félt a családtól és a bíróságtól.

Aznap este Mac-Bellt bekötött fejjel hozták vissza a kastélyba. Nem ismert meg engem. Én még mindig szerettem és titokban meglátogattam... Hamar meggyógyult, de nem volt többé a régi. Az a Mac-Bell, akit a fényképen láttál és a sárga szoba Mac-Bellje, egy cseppet se hasonlítottak egymásra...

- Emma - kérdeztem, - csak nem szeretted azt a roncsot?

- A szerelemnek nincs szüksége az észre, ellenkezőleg, azt olvastam egy regényben, hogy Messalina, aki nagyon szenvedélyes királynő volt, nem szerette a költőket. Mac-Bell...

- Ó, hallgass már!

- Ostoba vagy - mondta, - hiszen most te vagy az egyetlen, tudod!...

- Az kérdés... - gondoltam. - De mondd, Klotzról semmit se tudsz? Van neki családja?

- Azt hiszem, árva és nőtlen.

- Mennyi ideig maradt Mac-Bell a laboratóriumban?

- Három hétig... egy hónapig talán.

- A haja akkor is szőke volt?

- Persze, - miket kérdezel!?

- És Nellyvel mit csináltak?

- A tragédia után következő napon hallottam, hogy keservesen nyöszörög, mert elszakították a gazdájától. Nagybátyád azt mondta, hogy a többi kutyával együtt ott van a rekeszben - „ott a helye” - tette hozzá Lerne. Csak másnap este jött ki onnan és milyen hamar megtalálta Mac-Bellt! Éjszaka sokszor hallom ugatni.

- Na és mi lett a vége? Hol az igazság? Igazán azt hiszed, hogy az esés következtében boldult meg?

- Mit tudom én. Lehet. De azt is tudom, hogy a laboratóriumban szörnyű dolgok vannak, amelyeknek már a látása is megőrjíti az embert.

Eszembe jutott, hogy a csimpánz halála milyen rettenetesen hatott rám. Emmának igaza lehetett, a majom halála megerősítette feltevését. De ahelyett, hogy minden rejtélynek külön keressük a megoldását, nem kellett volna-e inkább azt kutatni, ami négy évvel ezelőtt történt, nem kellett volna-e azokban a titokzatos időkben keresni minden titok nyitját?

Egy bizonyos, fehér lábacská kandikált ki a takaró alól, amely olyan szép volt, hogy megdobogtatta szívemet és a nagy ellentét következtében eszembe juttatta az ócska cipőt...

- Emma! - ha megszöknénk?

Megrázta a fejét.

- Már Doniphan is ajánlotta. De nem lehet, mert a te érkezésed napján megesküdött, hogy megöl, ha megcsalom. Az első ígéretét is megtartotta, hát biztos, hogy ezt is beváltaná.

- Igaz, mikor Lerne bemutatott minket egymásnak, halálos félelem tükröződött a szemében.

- Úgy van, de legyünk óvatosak, - fejezte be Emma. - Ne hamarkodjunk el a menekülést. Várjunk, míg kedvező alkalom kínálkozik. Legyünk óvatosak s addig is használjuk fel az időt.

És felhasználtuk...

Az óra fél négyet ütött, mikor újra visszarobogtam Gray-l'Abbaye-ba. Emma nem vett búcsút tőlem. Akár a nyújtózkodó, lusta kis macskát, olyan álmosan és boldogan hagytam szerelmünk édes fészkében.

VIII. VAKMERŐSÉG

Gépem teljes gyorsasággal robogott Grey felé. Vásár lévén, az utakat ellepő falusi nép fenyegető ököllel fordult utánam.

Öt óra elmúlt, mire megérkeztem. Ki kellett találnom valamit, hogy bátyám észre ne vegye távollétemet. Úgy tettem hát, mintha még mindig gépemet igazítanám s gépolajtól maszatosan nagyban igazítottam a csavarokat. Mikor Lerne megérintette vállamat, éppen azon fáradoztam, hogy nagy erőlködés közt egy kifogástalanul működő és jó erősen beszorított géprészt kapcsoljak szét.

- Miklós!

Valóságos szénégető arccal fordultam bátyám felé s igyekeztem tőlem telhetőleg haragosnak látszani.

- Éppen most végzem a javítást, - morogtam. - Csinosan tönkrement ez a koci!... Az ördögnek tartoztam vele!...

- Jó már?

- Azt hiszem! Most próbálom ki. Már berreg a motor...

- Nincs szükséged a nálam lévő alkatrészekre?

- Tartsa magánál, bátyám, a mai nap emlékére. Tessék beszállni. Indulhatunk. Torkig vagyok ezzel a históriával!

Lernét kínosan érintette rossz kedvem.

- Haragszol, Miklós?

- Nem haragszom, bátyám.

- Tudod, megvannak a magam okai. Majd később...

- Amint tetszik. Ha azonban igazán ismerne, nem lenne olyan bizalmatlan hozzám... De hiszen hát csak megállapodásunk szerint cselekszik. Nincs jogom panaszkodni.

Elutasító mozdulatot tett.

- Nem akarsz velem tartani. Ez az igazság.

Lernét láthatóan bántotta, hogy előbb kellemetlen volt hozzám. Tudta, hogy a legközelebbi hasonló bánásmódra azonnal elhagyom Fonvalt s félt, hogy hírét találom kelteni a fonvali rejtelmeknek, még ha nem is tudok mibenlétükről bővebbet.

Mindent összevéve, egy idegennek a jelenléte, akinek szabadságában áll jönni-menni, állandó aggodalomban tartotta bátyámat.

- Végre is, miért nem gondolta meg bátyám hamarább a dolgot, - gondoltam. - Hiszen amíg beavat az ügyeibe, - amilyen nehezen kezd hozzá - igazán kínos időszak vár rá. Hátha én nyújtanék segédkezet? Én kezdeményezném? Bizonyára nagy örömmel fogadná, megragadná a kínálkozó alkalmat, hogy a tanítványt közelebb hozza mesteréhez, ami az ő titokzatos munkálkodásában nagyon is szükséges...

Igazán nem látom be, miért értené félre közeledésemet, hiszen vezesse bár jó, avagy rossz szándék, mikor engem tervei részesévé fogad, csakis két lehetőséggel kell számolnia: vagy itthagynom őt azonnal, mikor megtudom, milyen természetű dolgokról van szó, vagy teljes odaadással vállalom magamra mindent.

Mivel pedig részint Emma, részint a megpendített titok ezidőszerint úgyis a kastélyban tartanak, tehát maradok.

Részemről legjobb lesz, ha a *tettetett bűnrészességre* vállalkozom. Megvan az az előnye, hogy behatolhatok a rejtélybe, sőt, mi több, maga Lerne fog beavatni. - Emma semmiről sem tud, egyedül pedig bajosan igazodnék ki, mert minden megoldott probléma után újabbra meg újabbra bukkanok.

Kis diplomáciai ügyességgel bizonyára rá lehet bírni bátyámat, hogy beszéljen. Ő maga óhajtja legjobban. De hogyan vegyem rá?

Ügyesen meg kell győznöm őt róla, hogy nem fogok titkaitól megijedni, akármilyen törvény-beütközők legyenek is. Szóval, nagyon határozott jellemű ember látszatát kell keltenem, aki nem ijed meg holmi látszólagos bűnöktől s akivel együtt dolgozva, nem kell attól félnie, hogy az esetleges törvényre kerüléstől való félelem visszatart majd a munkától, mert ha ilyesmire kerülne a sor, én magam lennék a feladó. - Igen, ez kell! Nagyszerű! - Úgy ám, de hol talállok olyan büntetendő cselekményt, melyet Lerne képes volt elkövetni s amelyről én azt mondhatnám, hogy természetes, megbocsájtható volt s hogy ugyanúgy cselekedtem volna magam is?... Manó! Ugyan, Miklós barátom, valld be neki, ha rá kerül a sor! Ilyen kijelentés hallatára feltétlenül megnyitja lelkét és mindent meg fogsz tudni, amit kívánsz!... Azért csak óvatosan és főképp, válasszuk meg jól a pillanatot, mikor bátyámat jó kedvében találom és... várjuk meg előbb, mit rejt a cipő.

Ez az, mit fejemben forgattam, míg gépem Lernevel és velem sebesen repült Fonval felé. El voltam ragadtatva okoskodásomtól, biztosra vettem a sikert, de roppantul bágyadtnak éreztem magam s talán ez volt az oka, hogy mégis akkora baklövést követtem el, mint majd kiderül... A környezet hatása alatt Lerne cselekedetei mint ijesztő rémképek tolongtak elém s szüntelen arra kellett gondolnom, vajjon milyen és hány roppant bűn terheli lelkét. Arról teljesen meg is feledkeztem, hogy titokban üzött tudományos kutatásainak gazdasági célja és eredménye is lehet. Kielégíthetetlen kívánságom, hogy minél hamarabb fényt derítsek a fonvali titokra, továbbá a kellemes zsibbadtság, amibe kielégített ösztöneim ringattak, minden mélyebben járó okoskodástól elvontak most.

Pedig, ha kissé alaposabban mérlegelek, megmenekülhettem volna a rám váró veszélytől. Balszerencsém azonban úgy akarta, hogy nagybátyám éppen igen kegyes hangulatában legyen s én a látszólagos jóakarattól és jókedvtől elragadtatva hozzákezdtam kitervelt mondókámhoz.

Hej pedig, de rosszul tettem.

Bátyám el volt ragadtatva szép kis gépemtől s azt akarta, hogy a labirintuson át vezessem haza. Míg a kanyargó utakon száguldoztunk, azalatt folyt köztünk az emlékezetes beszélgetés.

- Kolosszális! Mondhatom, Miklós, pompás egy szerkezet ez a kis gép! Valóságos élő lény!... Valamivel tökéletlenebb talán!... És ki tudja, mekkora tökéletességre fogják emelni?... Az életnek egy parányi szikrája,... egy csöpp spontánitás... egy morzsányi agyvelő belé... és az automobil volna a világ legszebb teremtménye. Szébb és tökéletesebb némi tekintetben nálunk, embereknél is, mert hiszen emlékszel, amit már mondtam, a gép halhatatlan és egyre tökéletesíthető, ami ránk sajnos, nem áll.

- A mi testünk folytonos megújuláson megy át. A hajad, - (Ördögbe is! Megint a hajam! Miért mindig a hajam?) - a hajad például már nem az, amit múlt évben volt. Mindig megújul a fejed, csak hogy egyre ritkábban nő, egyre fakóbb és sötétebb, illetve fehérebb színű. De ez a változás független tőlünk. Az automobilnak azonban tetszés és terv szerint változnak az alkatrészei és egyre tökéletesebbek és használhatóbbak.

- Az automobil ezer év múlva ugyanaz az újdonság vagy mondjuk szenzáció marad, ami most, feltéve, ha szükség szerint és a kellő időben részletről-részletre át cserélik a szerkezetét.

- Nincs igaza annak, ki azt mondaná: „Nem lehet ugyanaz a jármű, ha egyszer minden porcikáját kicserélik”, de hát ahhoz mit szólsz, Miklós, hogy az ember a bölcsőtől a sírig folytonos és igen radikális átváltozásoknak van alávetve, csak hogy *dekadens* irányban.

Az ember élete végén egyáltalában nem az az egyén, aki volt, mikor megkezdte az életet. Látszólag az értelem marad csupán változatlan a szervek folytonos megújódása közepette, de csak látszat ez is. Sőt éppen a lélek az, ami olyan változásoknak van alávetve, hogy sokszor mi magunk se ismerjük meg magunkat, míg a gyermek arca elég gyakran fölismerhető az öreg ember fáradt vonásaiban. Az agy molekulái lassanként és egymásután ép úgy kicserélhetők a gondolkodás folyamatának megszakítása nélkül, mint a villamos telep egyes részletei az áram megszakítása nélkül.

Végeredményben mit használ az embernek az egyéniség kérdése a végső pillanatban és mit használ az automobilnak, melyet akár egy demurgos, úgy hoztunk létre és kormányzunk?

Mondhatom neked, Miklós, hogyha valami csoda folytán az automobil függetleníthetné magát az embertől, az ember végeredményesen összeszedhetné a cókmojkját. Vége volna az uralmának. Az automobil válna a teremtes urává, mint ahogy az ember megjelenése előtt a mammut uralkodott a földtekén.

- Igen ám, csak hogy automobil öfenségének az uralkodása éppen az emberi elme konstruáló képességétől függ, - vetettem közbe szórakozottan, mert eszem éppen mondókámon járt, amibe már nagyon szerettem volna belefogni.

- Ugyan! Jó érv! Mintha jómagunk nem az állatoknak, meg a növényeknek rabszolgái lennénk, mert hiszen a mi konstrukciónk viszont az ő húsukból, vérükből, gyümölcsükből táplálkozik!...

Bátyám úgy belemelegedett a vitatkozásba, hogy szinte kiabáló hangon beszélt és ugyancsak hadonászott a karjával.

- Jó gondolat volt tőled, Miklós öcsém, hogy elhoztad az automobilodat. Fölpezsdül a vérem, ha benne ülök... hogyan, mutasd meg, hogyan kell kezelni ezt az állatot. Hadd legyek kissé hajcsára a jövő korszak mammutjának! Ha, ha, ha!...

Kirobbanó vidámsága beszédre bátorított és itt kezdődik butaságom és kálváriám.

- Olyan vidám ma, kedves bátyám! Engem is jó kedvre hangol. Visszaemlékezem a régi, jó időkre. Miért nem tud mindig ilyen jókedvű lenni s miért nincs bizalma hozzám, aki pedig teljes mértékben megérdemlem bizalmát?

- Igérem, Miklós, hogy teljesen bizalmamba fogadlak és mindent elmondok neked, csak még nincs itt az ideje.

- Miért nem azonnal, bátyám - kezdtem hozzá, mint aki ajtóstul rohan a házba. - Ugyan, hiszen összetartozók vagyunk! Bátyám nem ismer engem. Nem szoktam sem ijedezni, sem csodálkozni és máris sokkal többet tudok, mint sejtené. Nos, kedves bátyám, tudja és hallja meg hát: osztozom feltevésében, nézeteiben és csodálatra készítenek a munkái.

Lerne nevetett, de meg volt lepve.

- Nos, mit tudsz hát, csirkefogó?

- Azt tudom, hogy az ember nem bízhatja a mai igazságszolgáltatásra a saját ügyeinek gondját. Aki úgy érzi, hogy összeütközésbe kerülhet a törvénnyel, jobb, ha maga tisztázza a helyzetet és minden beavatkozásnak elébe vág. Vannak esetek, mikor a gondnokság alá helyezéstől nem kell megijedni. Ha én Lerne professzor volnék, ez a Mac-Bell nem ágálhatna itt sokáig. Mondom, bátyám, hogy még nem ismer.

A professzor hangján azonnal észrevettem, hogy bakot lőttem. Különös álnokság rezgett benne:

- Igazán új nekem - kezdte. - Micsoda fantázia! Igazán olyan semmirekellő vagy, mint amilyennek látszani akarsz? Annál rosszabb. Én azonban nem kérek belőle! Mac-Bell megőrült, de micsoda összefüggésben lehetne ez a sajnálatos tény énvelem!... Kár, hogy megtudtad; csunya, sajnálatraméltó dolog... Szerencsétlen! Én és gondnokság! Mi mindent fogsz még kitalálni?! Kitűnően működik a fantáziád... Jó, hogy szóvá tetted, felnyitottad a szememet. A látszat tényleg ellenem vall. Várni akartam, míg jobbra fordul kissé a beteg állapota, nehogy túlon túl megijesszem aggódó családját, de nem! Veszedelmes, ha halogatom. Saját biztonságom kívánja, hogy azonnal értesítsem őket. Még ma este írok nekik. Szegény Doniphan!... Reményelem, az ő eltávozásával szégyenletes gyanúsításodnak is vége lesz. Nagyon elszomorítottál, Miklós...

Zavarban voltam. Csalatkoztam talán? Emma hazudott? Vagy Lerne erőlködik, hogy elaltassa a gyanúmat?... Bármint álljon a dolog, nagyon ügyetlen voltam és Lerne, a jó, a szelíd, vagy az istentelen gazember, majd elválik, nem fogja könnyen megbocsájtani, hogy meggyanúsítottam, még akkor sem, ha jóindulatból eredt a szándékom. Nem használtam magamnak; csak új kétellyel lettem gazdagabb: Emma.

- Biztosíthatom, kedves bátyám, hogy csak véletlenül bukkantam Mac-Bell dolgára...

- Ha a véletlen ismét olyasvalamire vezet rá, amivel megrágalmazhatsz, légy szíves és értesíts róla jóelőre, hogy azonnal kivédhessem - válaszolta Lerne kemény hangon. - Lesz rá gondom, hogy elfoglaltságod ne engedjen *véletlenül* bolondokkal találkozni.

Fonvalba értünk.

- Nagyon vonzódok hozzád, Miklós - mondta bátyám most szelíd hangon. - Javadat kívánom, fogadj szót, fiam!

Hízelegni akar - gondoltam. - Legyünk résen!

- Fogadj szót, fiam - ismételte Lerne, mézédés hangon. - Segítőtársam leszel. Amilyen eszes vagy, egy-kettőre beletalálod magad. Ha nem csalódom, nincs messze a nap, mikor majd mindent elmondhatok. Megismertetlek a nagy művel, álmaim álmával s lesz rá gondom, fiam, hogy kivehesd belőle a részed...

- Addig is, mert hogy már hallottál Mac-Bell esetéről, jer velem, látogassuk meg. Meg fogsz győződni róla, milyen helytelen volt föltevésed. Megvizsgáljuk, elég erős-e már, hogy elviselje az utazás fáradalmait.

Rövid habozás után követtem a sárga szobába.

A professzor megjelenésére a szegény örült összehúzott vállal, morogva húzódott a sarokba, mintha menekülni akarna. Szeme bosszúvágyó fényben ragyogott.

Lerne engem tolt előre. - Tartottam tőle, hogy idezár az örült mellé.

- Fogd le a kezét. Vezesd a szoba közepébe.

Doniphan engedte, hogy vezessem. A professzor alaposan megvizsgálta, minden tekintetben, de nekem úgy tetszett, hogy csak mimelte a vizsgálatot, mert kizárólag a sebhely érdekelte.

Az a sebhely! Kereken húzódott a koponya körül, mintha diadém lenne. Hátralétfódte a fiú hosszú, sűrű haja. Micsoda esés okozhatott ekkora sebet!

- Kitűnő egészségnek örvend - mondta bátyám. - Eleinte dühöngött; verte, csapta magát; innen származik ez az erős bevágás is. Két hét alatt beheged. El lehet már szállítani.

Az orvosi vizsgálat véget ért.

- Azt ajánlod hát, hogy minél hamarabb lerázzam a nyakamról? Mondd meg a véleményedet. A fizetését meg fogja kapni tőlem.

Gratuláltam jószívre valló szándékához, de eltökéltem, hogy még jobban figyelem. Lerne nagyot sóhajtott:

- Igazad van. Olyan rossz a világ! Azonnal írok. Leszel szíves és átviszed leveletem Greybe? Tíz perc múlva készen leszel.

Idegeim túl voltak feszítve. Tanakodtam, hogy visszatérjek-e? Megérdemelném a dühöngő örültek magánzárkáját, hogy hallgattam rossz szellememre és nem menekültem el... Az emberevő atyai jóságot szinlelt. Ő maga adta meg a módot, hogy meneküljek hát, amerre szabad az út. Kihasznlhattam-e ezt a látszólag jóságos engedékenységet? Nem, nem teszem meg. Visszatérek. Jöjjön, aminek jönnie kell.

Míg Lerne megírta a Mac-Bell családnak szánt levelet, lementem a parkba és ide-oda sétáltam benne.

Változó szerencsémén tűnődtem; mindig volt valami meglepetése számomra. A legkellemesebb nyugalom idejét a lehető legviharosabb eseményekkel váltogatta. Most, úgylátszik, romlásomra tört. Amint várakozva róttam a park útjait, újra fülembé csengtek Lernének nem az én fülembé szánt szavai: *megérkezésem éjjele óta volt vagy maradt odakint valami, aminek nem lett volna szabad ott lennie*. Még ezen tűnődtem, mikor egészen fölösleges módon olyan kis jelenetnek lettem tanuja, mely bár csak pillanatokig tartott s egészen jelentéktelennek látszott, fölzaklatta idegeimet, anélkül, hogy behatóbb gondolkozásra bírt volna, amit pedig kár volt elmulasztanom. Ime beszámolok vele:

Tíz percre jelzett várakozási időmet arra akartam felhasználni, hogy a rejtélyes cipőt megkeressem. Fél hatra járhatott az idő, az alkonyat leereszkedett. A legelőmenti fason haladtam. A bika bögött. Mindössze négy állat legelészett odakint. A fekete-fehér szőrű Pasiphaeát nem láttam. Dehát ez most teljesen mellékes.

Hirtelen különös hang állított meg. Éles madárcsipogás és kellemetlen sziszegés vegyülete. S két apró állat üzent egymásnak harcot.

Előrenyújtott nyakkal közeledtem.

Egyike volt a mindennap megismétlődő apró, de halálos kimenetelű párbajoknak, amelyben a győző fél nem ismer kegyelmet. Egy madárka küzdött egy kígyó ellen.

A kígyó hatalmas termetű vipera volt, a madárka pedig, egy csinos kis barázdabillegető... De ime, mi ez? A madárka fejét fehér toll fedi a barázdabillegetők ősi fekete fejtolla helyett. Tehát valamelyik válfaja lehet a barázdabillegetőnek, gondoltam zoológiában meglehetősen járatlan ésszel.

A két ellenfél szemtől-szembe állott egymással; de ki írhatja le meglepetésemet... a kígyó hátrált meg a madár előtt... Micsoda fordított világ! A kis madár előre nyújtott nyakkal közeledett a kígyó felé s mintha szerepet cseréltek volna, valósággal megbűvölte a szemével, míg a kígyó izgett-mozgott félelmében és végre is ő futamodott meg.

- Manót! A világ fordult meg, vagy tisztára elveszítettem az eszemet?

Szemlélődésemből bátyám kiáltása riasztott fel. Keresett. Megindultam a kastély felé. Az imént látott kis esemény fogva tartotta gondolatomat, de azért valami visszatartott attól, hogy Lerne előtt szóvátegyem.

A professzornak láthatólag jó kedve volt. A kastély főbejárója előtt állott s ügylászott, mintha a sárkaparónak szentelné minden figyelmét az ajtó előtt. Lépteim sem zavarták fel. Ilyen arca van az elégedett embernek, mikor valami jó, mentő ötlete támad. Önkéntelenül megnéztem én is azt a sárkaparót. Ócska, sok nemzedéket látott hatalmas szerszám volt. Valaha nagy élénkség lehetett e házban, mert a sok használat sarló formájúvá koptatta. Valószínű, hogy a professzor nem is nézte a sárkaparót, de mert örökké gondolatok rajzoltak fejében, valami ötlet állította meg most ebben a helyzetben. Végre megmozdult.

- Miklós, itt a levél. Ne vedd rossz néven, hogy fárasztalak.

- Ugyan, bátyám; automobillal semmiség s aki úgy szereti a sportot, mint én, az minden alkalmat örömmel ragad meg.

- Köszönöm, jó fiú vagy. Siess, mert esteledik.

Elvettem a levelet, a szomorú hiradást, mely súlyos bánatot nyom egy skót család szívébe, az áldott levelet, mely eltávolítja Emmát szomorú sorsra került Doniphanja mellől az én örömömről...

Sir George Mac-Bell

*12. Trafalgar Street
Glasgow (Ecosse)*

állott a borítékon. Elgondolkoztam bátyám írásán. Hová lettek régi szép, puha és mégis férfias vonásai? E kemény, szögletes, szinte geometriás merevséggel rajzolt betűkben alig bírtam egy-egy ismerős vonásra bukkanni. Az írás a jellem tükre. Eszerint bátyám teljesen megváltozott belsőleg. Vajjon gyűlölni fog-e most engem? Engem, akit régen úgy szeretett?...

IX. KELEPCE

Idősebb Mac-Bell azonnal értesített, hogy haladék nélkül eljön Doniphanért idősebb fiával együtt.

Lerne levele óta semmi különös esemény nem zavarta meg Fonval szokott életének csendjét. A rejtély fokozódott s mint észrevettem, az én személyemet érintő vonatkozások csoportosultak köréje. Emmát nem láttam többet, csak siető, apró lábának topogása hallatszott le hozzám az emeletről. Órákig elhallgattam, mint járkál fel s alá ott fönt s hogyan üzi apró, értéktelen időtöltéseit.

Magánosan töltöttem éjszakáimat. A gondolat, hogy az élni vágyó leány s a gyönyöröket hajhászó férfi együtt tölti az időt, elűzte az álmot szememről. A féltékenység amúgy is szörnyen felizgatja a képzeletet s most a legképtelenebb jeleneteket varázsolta magam elé. Ugyan össze kellett szednem minden energiámat, hogy nyugodtan maradjak szobámban.

Egyízben már nem bírtam ki tovább, felugrottam, hogy legalább a parkban járkálok egyet, a friss levegőn, mert úgy éreztem, hogy üvöltenem kell türelmetlenségemben... A szabadba vezető ajtók zárva voltak.

Á! Lerne vigyáz reám!

Ostobaságomnak, hogy Mac-Bellt illető felfedezéseimet közöltem vele, egyelőre a fokozottan kimutatott barátság volt a következménye. Mind gyakrabban és gyakrabban indultunk közös sétára s bátyám láthatólag kereste barátságomat. Mindenáron be akart felfogásomba és gondolkozásomba hatolni; úgy látszik, erősen tartott tőle, hogy fonvali tartózkodásom bajt hozhat rá. Udvariassága erősen izgatott. Bár látszólag semmiféle kényszer nem gátolta szabadságomat, mégis a legszigorúbban figyelték lépteimet s bár ismétlem, saját magam rendelkeztem időmmel, mégis úgy csoportosultak köröttem a napi események, hogy a rejtély földelésében semmivel sem juthattam előre. Fojtogatott a türelmetlenség. Egyrészt a szép nő iránt ébredt szerelmem kínzott, másrészt az ócska cipő körül várható rejtélyek izgattak.

Észrevettem, hogy a titkok szinterének közelében egy kis szerszámos kamra van a tisztáson. Tudom legalább honnét szerezzek ást a feltáráshoz; majd csak találok időt és alkalmat a munkához is, bármennyire örködik Lerne fölöttem s bármennyire gondja van rá, hogy Emmának, a laboratóriumnak s más egyéb titokzatos helyeknek közelébe se kerüljek.

Ez volt a helyzet, mikor idősb Mac-Bell és fia érkezésüket jelezték.

Bátyám vidám arccal mutatta Mac-Bellék sürgönyét.

Miért ilyen vidám? Örvend, hogy megszabadul a veszedelemtől, ami Doniphan betegségéből származhatott rá és igazán én lettem volna, aki a származható veszélyt fölfedtem neki? Kétlem... Lerne nevetése nem jelentett jót... vajjon milyen alávaló tett fakad belőle?...

Mit tehettem mást, én is vidámságot mutattam tehát, s nem minden ok nélkül, mert erősen reménykedtem, hogy az idegenek érkezése alkalmat ad kíváncsiságom kielégítésére.

Egy reggel megérkeztek, bérelt kocsin jöttek, Károly volt a kocsis. Hasonlítottak egymásra s mindkettő hasonlított Doniphanra, már mint a fénykép Doniphanjára. Merev, sápadt, érzéketlen volt mind a kettő.

Lerne fesztelen könnyedséggel mutatta be nekem őket. Hidegen fogtunk kezét. Kézszorításuk lanya volt, mint egész megjelenésük.

A kis szalónban, ahova bevezették őket, szótlánul foglaltak helyet. Hogy most mind a három segéd jelen volt, Lerne meglehetősen hosszú angol beszédben ismertette a helyzetet és élénk gesztusokkal kísérte magyarázatát. Több ízben megállott és olyan mozdulatot tett, mint mikor valaki elcsúszik és hátraesik s aztán a két férfit karonfogva, a kastély középső bejárata felé indult, amely a parkba vezet. Mi is követtük. Itt megmutatta nekik a sarlóformájú sárkaparót és újra megismételte a hanyattesés mozdulatát. Kétségtelenül azt magyarázta tehát, hogy Doniphan hanyattesés közben sebesült meg s hogy fejét a sárkaparó görbe vasa hasította be.

Ez új részlet volt előttem!

Visszatértünk a szalónba. Nagybátyám szemét törülgette s a három német úgy tett, mintha erőszakkal tartaná vissza elérzékenyedésüket. Az idősebb és ifjabb Mac-Bellnek még csak szemhéja sem rándult meg. Semmi jel nem árulta el bánatukat vagy türelmetlenségüket.

Közben János és Vilmos, kik előbb Lerne egy intésére eltávoztak volt, bevezették Doniphant. Frissen borotvált arcával, gondosan választott hajával a jól öltözött, fiatal lord benyomását tette, habár kissé túlszűk utazóruhája meglehetősen gyűrött állapotban volt. Jóindulatú, szelíd arca kiduzzadt a szűk ruhagallérból. Pomádés, hosszú haja majdnem eltakarta fején a sebhelyet.

Hogy apját és fivérét megpillantotta, a szegény örültnek eddig apatikus arcára szelíd öröm derült. Mosolygott s majdnem azt hittem, hogy visszanyerte ép esztét... Ehelyett övének lába elé térdelt, kezüket nyalta és artikulátlan ugatást hallatott. Hiába beszélt hozzá apja és fivére, nem értek el semmi eredményt. Végre a két Mac-Bell búcsúzni kezdett Lernetől.

Nagybátyám hosszasan beszélt hozzájuk. Annyit megértettem, hogy villásreggeliről volt szó, melyet köszönettel visszautasítottak s mert a másik részről nem erősködtek a meghívás mellett, a jelenlévők oszladozni kezdtek.

Vilmos feltette a kocsira Doniphan bőröndjeit.

- Miklós - szólt hozzám Lerne, - az urakat kikísérem a vonathoz. Te Jánossal és Vilmostal itthon maradsz. Gyalog fogunk Károllyal visszatérni. Rád bízom a házat - tette hozzá vidáman...

Szívélyesen kezét nyújtott.

Nagybátyám gúnyolódott velem? Szép uraskodás volt az enyém, két ilyen belső bizalmas örökösével!

Kocsira szálltak. Elöl Károly és a bőröndök; hátul Lerne és a szegény örült kerültek szembe a két tisztafejű Mac-Bellel.

A kapuszárnyak már nyikorogni kezdtek, mikor Doniphan hirtelen felpattant helyéről, de olyan kétségbeesett rémülettel, mintha a halál köszörienne a kaszáját a háta mögött! - a laboratóriumból hosszan elnyújtott üvöltés hangzott. Ezer közül is meg lehetett volna ismerni. - Az örült abba az irányba fordult és olyan állatias, vontatott üvöltéssel felelt Nelly ugatására, hogy valamennyien elsápadtunk.

Lerne energikusan adta ki a parancsot:

- *Előre! Károly! Előre!* - s aztán egy erőszakos rándítással visszakényszerítette védencét az ülésre.

A kocsí megindult. Az örült fivérére támaszkodva mégegyszer körülnézett s tétova tekintében megmérhetetlen rémület és szomorúság tükröződött.

A rejtelmes Ismeretlen suhogását éreztem. Tudtam, hogy ott ólalkodik közvetlen közelemben s ezúttal már megérintette az én vállamat is.

A kutyaüvöltés most már távolabbról hangzott. Erre az éppen induló kocsiban megszólított idősebb Mac-Bell hangja.

- *No! Nelly! where is Nelly!*

- *Alas! Nell' is dead!* - felelte bátyám.

- *Poor Nelly!* - sajnálkozott Mac-Bell.

Bármily gyöngé is voltam az angol nyelvben, e kis párbeszédet megértettem s felháborított Lerne hazugsága. Micsoda csalárdság elhitetni, hogy Nelly elpusztult s hogy e félreismerhetetlen hang nem volt az övé! Oh, miért is nem kiáltottam oda e két flegmatikus férfinak: „Vigyázzanak! Csunyán megcsalják önöket! Itt valami rettenetes titoknak kell lappangnia!...” Igen ám, de magam sem tudom merre keressék, mi az s így a két Mac-Bell valószínűleg engem is bolondnak tartott volna.

A kocsí már kigördült a kapun, Doniphan visszaült helyére. A két Mac-Bell idáig változatlanul megőrizte kimért nyugodtságát, de most, hogy a ház hátuk mögött volt, úgy tetszett nekem, mintha az idősebb Mac-Bell szikár, merev alakja hirtelenebbül és jobban meggörbült volna, mint amennyire a rázós kövezet igazolta.

A nyikorgó, vén kapuszárnyak összecsukódtak.

Azt hiszem, hogy az ifjabb Mac-Bell csak ezt várta s aztán szabad folyást engedett könnyeinek.

János és Vilmos elvonultak.

Meg akarták könnyíteni nekem, hogy velük együtt maradtam itt? Távolról követtem őket a laboratórium felé. Nelly még mindig vonított. Valószínűleg őt akarták elcsöndesíteni ott bent. Valóban, azonnal elhallgatott, amint a két segéd a pázsitról az udvarra lépett. Ahelyett azonban, hogy az én két emberem a kastélyba lépett volna, hogy engem odabent elhelyezzenek, szivarra gyújtottak s egész szemérmetlenül átadták magukat a semmittevésnek. Ingujra vetkőzve eregették pavillonuk ablakából a bodor füstkarikát, s én mitsem törődve azzal, hogy vajjon Lerne meghagyása szerint cselekszenek-e, avagy sem, a szerszámos kamra felé vettem utamat.

Pár perc múlva már az ócska cipő, azaz most már mondhatom, a benne levő *láb* körül ásogattam a talajt.

Hegyével fölfelé állott ki a körülötte kikapart tölcéses mélyedésből, amelyen tisztán meglátszottak más, régebbi kaparások közt Doniphan kezének nyomai. Minden valószínűség szerint kutyától, még pedig nagytermetű kutyától eredt a régebbi kaparás, bizonyára Nellytől, abban az időben, mikor még szabadon ödögött a parkban.

A lábhoz felületesen behantolt lábszár tartozott. Ragaszkodtam a föltevéshez, hogy anatómiai gyakorlatok maradványára és anyagára bukkantam, de hiányzott bennem a meggyőződés.

A lábszárt szőrös test követte. Alig felöltözött s igen rossz állapotban levő hullára bukkantam tehát. Nem volt fekvő helyzetben eltemetve. A mélyebben fekvő főt még a föld göröngye fedte. Rozzant ásómmal előbb állát, majd kékes barkóját, aztán sűrű bajsát szabadítottam ki, aztán megpillantottam köteléssel fedett arcát...

Most már az arckép-csoportozat valamennyi tagjának sorsával tisztában voltam. A még félig kiásatlan hulla Klotz Ottó volt. Főlöszleges volt kiemelni; így is meg tudtam állapítani kilétét, sőt, sokkal okosabb lett volna, ha azonnal visszahányom rá a földet, ne maradjon nyoma vakmerő vállalkozásomnak...

Ehelyett dühös hévvel ragadtam kézbe ásómat és tovább ástam a holttest körül. Valami csont bukkant fel, fehér és már lyukacsos, mint a szivacs,... emitt egy másik... Oh, hát több halottat rejtettek ide?...

Ástam, ástam... Valóságos lázam volt, fényes pihéket véltem szállongni a szemem előtt, mintha a pünkösdi tüzes nyelvei mozognának előttem...

Ástam,... egyre ástam... s egész temetőre való csontot találtam alig ásónyomnyira a föld színe alatt, de hála Istennek! állati csontok voltak. Volt köztük csontváz, aztán azonmód szőrrel, tollal elásott tetemek, egyik már kiaszva, másik rothadó állapotban. Volt köztük tengeri malac, kutya, nyul, kecske, némelyik egészben, másik földarabolva. Emitt egy lóláb,... szegény jó lovam, Biribi, a tiéd!... - Egy frissen ásott gödörben pedig Pasiphaé tarka bőrébe becsomagolva, - ráismertem, - mindenféle frissen odakerült állati hulladék...

Az enyészeti szaga orromat csavargatta. Kimerülve támaszkodtam ásó nyelére. Homlokomról szakadt a veríték; pihegtem s ekkor tekintetem véletlenül egy macska koponyájára esett. Főlemeltem. Nini, valóságos pipafej! Kerek lyuk tátongott a koponyatető helyén... főlemeltem egy másik koponyát, - ha jól emlékszem, nyulkoponya volt, - ugyanaz a különösség; főlemeltem egymásután négyet, hatot, tizenötöt, - mindenen ugyanaz a hatalmas, kerek, mesterséges nyílás a koponyának különböző részén. Azt lehetett volna hinni, hogy valamennyi állat életét ugyanaz a kerekítővas oltotta ki, ugyanez a céllal...

Rettenetes gondolat villant át rajtam!

Lehajoltam a halott mellé s azon igyekeztem, hogy teljesen kiszabadítsam a rögök alól a fejét. Előlről semmi rendkívülit nem vettem észre rajta, hátul azonban, a nyakszirt táján, tehát ugyanazon a részen, ahol Mac-Bell viselte iszonyú forradását, halántéktól-halántékig óriási kikerekített vágás...

Lerne ölte meg Klotzot!... Emma miatt ölte meg... Megölte ugyanazzal a módszerrel, amivel annyi szegény állat életét kioltotta. Megölte a kísérletezés kedvéért, tudományos dühből. Szinte magam előtt láttam a gyilkosság részleteit.

- Most már értem, - gondoltam; - hogy Mac-Bell örültsége honnét támadt. - Egyrészt onnét, hogy Lerne műtét közben dolgát elhibázta, másrészt, hogy a szerencsétlennek lépésről-lépésre látnia kellett a feléje közeledő halált... Dehát, hogy is hibázhatta el nagybátyám a műtétet?... Vagy miért ölt? Biztosan azért, mert a kutatásvágy vad lázától vezetve nem is gondolt rá, hogy gyilkosságot követ el... aztán megijedhetett a Mac-Bell család megtorlásától... Klotz magános ember volt és nőtlen... másik ok: Emma... ez a magyarázat!... És ugyanez a sors vár énám, ha együtt találunk minket!... Oh, menekülni, menekülni mindenáron, mindkettőnknek!... Éppen kedvező az alkalom. Azonnal el kell indulnunk és pedig az erdőn át, nehogy összetalálkozzunk bátyámmal és Károllyal, kik az állomástól jövet biztosan az országútat választották. De a labirintus? Nem volna jobb az automóbilt igénybe venni s kíméletlenül átgázolni rajtuk

útközben... Nem tudom... majd elválnak... Van-e még elég idő a menekülésre?... Gyorsan, csak gyorsan! az Isten szerelméért!

Lélegzet nélkül rohantam a kastélyba, megbotlottam, elestem, talpraugrottam: hörögtem az izgatottságtól, a fáradtságtól!

Lerne még nem érkezett meg. Még nem láttam kalapját rendes helyén, az előcsarnok fogasán. Elindulni, elindulni gyorsan, gyorsan, mielőtt megérkeznek.

A lépcsőn felrohanva, egyetlen lépéssel átszökkenem az előszobán s minden teketória nélkül benyitottam Emma szobájába.

- Bocsánat! - dadogtam. - Jöjj kérlek, jöjj velem azonnal... Majd megmagyarázom... Fonvalban gyilkosságok történnek!... De mi bajod van?... Mi történt veled?...

Mozdulatlanul állt előttem.

- Milyen sápadt vagy!... Oh, hát ne ijedj úgy meg!

Most, csak most vettem észre, hogy mozdulatlan a rémülettől és hogy szegény fehérre vált ajka, jelentős tekintete hangtalanul igyekszik figyelmeztetni engem valami igen nagy, közeli veszedelemre, olyan közelire, amelynek közelségét már hanggal vagy jellel sem árulhatja el.

Tekintetem végigsiklott a csendes szobán. Sehol semmi különös s mégis minden olyan misztikusan hat rám a nyomasztó csendben. Mintha a levegő is ellenségünk volna és meg kellene fulladnunk benne. Rémületbe ejtett, aminek jönnie kell. Legendás rém megjelenését vártam...

Pedig ami jött, még rémületesebb volt, mint a Mefisztó meséből való megjelenése. Egy szekrényből Lerne lépett elő...

- Megvárakoztattál, Miklós.

Lábam földbe gyökerezett. Emma összeesett. Idegrohamot kapott s tájtéklő ajakkal vergődött a nagy robajjal széttolódó bútorok közt.

- *Most!* - kiáltott a professzor.

A szomszéd szobából halk dübörgés s aztán Vilmos és János rámvetették magukat.

Megkötöztek. Veszve voltam.

A kínok előérzete megbénította minden ellenállásomat.

- Bátyám! - könnyögtem, - irgalmazzon és öljön meg mingyárt. Ne sajnáljon tőlem egy golyót vagy valami mérget. Öljön meg, ahogyan akar, csak ne kínozzon!...

Lerne rikácsolva nevetett s egy vizes törülközővel Emmát igyekezett élesztetni.

Azt hittem, megbolondulok. Ki tudja, hogy Mac-Bell értelme nem éppen ilyen pillanatban homályosult-e el?... Mac-Bell... Klotz... az állati hullák... A rémület rettenetes hasító, kínzó fájdalmat okozott fejemben.

A két segéd kivitt a szobából, János a lábamat fogta, Vilmos a fejemet. - Vajjon egyszerűen zár alá tesznek? Az ördögbe is! Az unokaöccsét csak nem vághatja le ez az ember, mint a csirkét!...

A laboratórium felé cipeltek.

Egész életem végigvonult szemem előtt.

A professzor követett minket. Elhaladtunk a németek pavillonja előtt, aztán az udvar kőfala mellett. Lerne kinyitott egy földszinti nagy ajtót a baloldali pavillonban s aztán bevitték valami mosókonyhaszerű, teljesen üres, körül porcellánnal borított helyiségbe, mely a kötözőterem alatt lehetett. A nagy, üres helyiséget karikákön járó vászonfüggöny osztotta két egyenlő részre. A levegőt gyógyszerek illata töltötte be. Igen világos helyiség volt. Lerne rámutatott a fal mellé tolt egyszerű kis tábori ágyra:

- Amint látod, Miklós, az ágyad már régen meg van vetve.

Nagybátyám utasítást adott segédeknek, de német nyelven. Levetkőztettek s az ágyhoz kötöztek. Minden védekezés hiába lett volna. János valami létraféltre ült, az egyetlen bútorra az üres helyiségben s onnan örködött felettem.

A félrevont függöny mögött másik ajtót pillantottam meg. Az udvarra vezetett. Velem szemben, az öböl felől, jóbarátom, a fenyő bólogatott be az ablakon...

Szomorúságom nőttön-nőtt. Számíze keserű volt, mintha a nemsokára beszédni való orvosságok és szerek ízét érezné előre. Óh, az a rettenetes chemia!...

János revolverrel játszadozott s minduntalan rám emelte csövét. Jó tréfa volt szerinte. A fal felé fordultam s itt hirtelen a porcellánablakra karcolt idomtalan betűket pillantottam meg. A nyomról ítélve, gyűrű kövével karcolhatták:

Good bye for evermore, dear father!
Doniphan.

Kedves apám, Isten veled, örökre! Doniphan. - A szerencsétlen! Őt is erre az ágyra fektették tehát... Klotzot is... És ki áll jól, hogy nagybátyámnak nem nyomja több áldozat is a lelkét?... De már ezzel a kérdéssel sem törődtem...

Alkonyodott.

Felettem sietős léptek dobogtak, de hogy besötétedett, megszűnt a járkálás odafent. Károly megérkezett Grey-l'Abbaye-ből s felváltotta Jánost az örködésben.

Aztán Lerne valami fürdőbe merítetett és valami keserű italt itatott velem. Ráismertem a magnesium sulfat ízére. Semmi kétség, kés alá vesznek; a vakbélgyulladás századában ki ne ismerné ezeket az előkészületeket?... Tehát holnap reggel... Mit akarnak kipróbálni szegény testemen?

Egyedül maradtam Károllyal.

Éhes voltam. - A közeli baromfiudvar lármája behallatszott hozzám; szalma zizegett; titokzatos pattogás, fojtott kutyaugatás rezzentett össze. - Az állatok hallhatóan mozgolódtak.

Eljött az éjjel.

Lerne belépett. Határozottan izgatott voltam. Megtapogatta a pulzusomat.

- Álmos vagy? - kérdezte.

- Vadállat! - sziszegtem.

- Jó; mingyárt kapsz valami csillapítót.

Számhoz tartotta. Megittam; klor ízű volt.

Újra egyedül...

Békakuruttyolás. Csillagfény, aztán a hold ezüstös korongja. Misztikus lágyulása ott fent a csillagoknak... Itt az éjszaka minden szépségével. Gyermekkori imádságom jutott eszembe s ragadt magával a végtelenségbe, ismeretlenbe, melynek közelségét most olyan nagyon átéreztem. Igaz, hogy valamikor kételkedni is tudtam benne?...

A hold átvonult az égbolton; mintha fényes homlok gyémánt diadémja lenne...

Régideje történt, hogy az utolsó könnycsepp csillogott szememben...

Deliriumos félálomba estem. Távoli zúgást hallottam, mely egyre erősödött s végül mindent betöltött körülöttem. Mintha zuhogó áradat vett volna körül... Újra szalmazigetés... Kiállhatatlan az a tyúkudvar az örökös lármájával! A bika bögött. Úgy hallottam, hogy egyre erősebb, izgatóbb a bögése. Vajjon minden este behajtják a bikát is, meg a teheneket is az istállójukba, ezen a titokzatos birtokon?... Ejh!... Mennyi mindenféle láрма, szentséges Isten!

A bevett szerek okozták, hogy a sok mindenféle láрма is zűrzavaros egyvelegbe forrt össze bennem s aztán reggelig tartó öntudatlan, mély álomnak adott helyet.

Valaki vállon érintett.

Lerne fehér orvosi köpenyben ott állott ágyam mellett.

Teljesen öntudatra ébredtem. Tisztán, világosan láttam helyzetemet e rettenetes bünbarlangban.

- Hány óra? Meg fogok halni? Rettenetes kínzóöszöne ki van már elégítve?

- Türelem, öcsém! Még el sem kezdtük.

- Mit csinálnak velem? Pestist... tüdővést... kolerát oltanak belém?... Beszéljen! Bátyám, beszéljen!... Nem!?... Mit tesznek hát?

- Nyugalom! Ne gyerekeskedj!

Műtőasztalt toltak be, mely mindenféle felszerelésével valóságos kérdőjelként meredt felém. A sok orvosi eszköz, fogó, kés, penge csillogott a kelő nap fényében. Egy kis asztalkán nagy halom vatta és egyéb kötőszerek fehérlett. Nikkelezett állványokon különböző gömbök, lombikok ragyogtak és szesz láng gyúlt ki tartókban és melegítőkben.

Félájultan feküdtem.

Az ezúttal összevont függöny mögött élénk sürgölődés folyt. Erős étherszagot leheltem. Titok titokra halmozódott.

- Mi történik ott bent? - kiáltottam.

Károly és Vilmos mozogtak a függöny mögött. Ők is fehér köpenyt viseltek. - Miért? - Mit jelent e láthatólag szokatlanul nagy készülődés?

Lerne valami szerszámmal lépett hozzám s rögtön rá az acél hidegségét éreztem nyakamon. Felordítottam.

- Ostoba! hiszen csak hajvágógép!

Lenyírta hajamat, bajuszomat. Minden mozdulatára úgy éreztem, hogy most-most hatol húsomba a kés!

Aztán beszappanoztak, lemostak, majd körzővel és színes ceruzával végzett bátyám a koponyámon titokzatos, kaballisztikus méréseket.

- Nyisd föl az ingedet. Vigyázz, le ne töröld a vonalaimat! Fordulj meg! - vezényelte.

Föltettek a műtőasztalra. Megkötöztek.

Hol van János?

Károly valami álarc-félét nyomott fejemre. Éther erős szaga fojtogatta tudómet. Miért nem kloroform? - tanakodtam.

Lerne rendelkezett:

- Végy rendszeres, mély lélegzetet! Vigyázz, javadra mondom... Most!... Lélegzet!...

Engedelmeskedtem.

Nagybátyám fecskendőtűt vett kezébe... Jaj!... Nyakamba szúrt. Torkom kiszáradt. Mintha ólommal vált volna ajkam és nyelvem.

- Várjanak még! Még ébren vagyok!... Mit oltottak belém... pestist?... syphilit?...

- Egyszerű morphium - mondta a professzor.

Elkábultam.

Most új szúrás éreztem; a vállamba.

- Még nem alszom! Várjanak! Várjanak, az Isten szerelméért! Mondom, nem alszom még!

- Ugyan, mit törődöm vele, hogy alszol-e, vagy sem, - dörögte hóhérom.

Néhány pillanat óta némi reménység enyhítette kínjaimat: - Ha agyammal kísérleteznek, úgy nem kínlódhatom sokáig... De Mac-Bell túlélte a koponyalékelést.

Egyre jobban távolodtam magamtól. Ezüst csengőket véltem hallani, olyan szívhezszóló, édes hangjuk volt, hogy sohasem fogom elfeledni.

Új szúrás éreztem, a másik vállamon. Kiáltani akartam, hogy várjanak, mert még mindig nem alszom. Hasztalan erőlködés! Szerveim felmondták a szolgálatot. Csak én magam voltam még ébren, én magam, legbelül.

És a Nirvána küszöbén lebegve, szenvedés nélkül, a következő volt, amire még eszméltem: Lerne hosszú vágással elmetélte fejemen a bőrt és az izmot nyakszirtemen át, halántéktól halántékig s a véres húscsapatokat egészen levonta, mint valami függönyt, az arcomról. Olyan lehettem, szemtől-szembe nézve, mint volt a félig megskalpozott szegény majom...

- Segítség! Nem alszom!

Az ezüst csengők egyre szólnak s biztosan miattuk nem hallom a tulajdon kiáltásomat. Olyan messze vagyok mindentől, mintha egy óceán zúgna köztem s a világ között s végre teljesen beleolvadok a semmiségbe. Vagyok, vagy nem vagyok?... *Vagyok!*... Halott vagyok, akinek tudomása van a saját halott voltáról... Aztán az sem... A semmiség.

X. BOSZORKÁNYOS OPERÁCIÓ

Vak sötétségre kezdtem ébredezni. Előbb a hangok, a folytonos csilingelés, aztán a szagok jutottak érzékeimhez. Kiáltani akartam: - „Várjanak, még ébren vagyok!” - de nem jött ki hang a torkomon. Újra rájött a már éjjel tapasztalt deliriumos állapot, azzal a különbséggel, hogy a hangok nem önmagamból, de már a külvilágból jutottak hozzám. Mivel érzékeimnek egyáltalában nem voltam ura, teljes nyugalomban maradtam.

Kezdttem meggyőződni róla, hogy a testemen végzett misztikus műtét véget ért.

Lassan-lassan a sötétség is oszladozott, de ezzel egyidejűleg belső, mesterségesen felidézett nyugalmam is véget ért. Felébredt érzékeim útján tömegesen tódultak felém a sugarak, színek, hangok, oly tömegesen, hogy képtelen voltam különbséget tenni köztük. Érzések forgataga rajzott köröttem. Oh, bár megmaradna ez az állapot!...

Megjártam az agónia visszafelé vezető útját. Az élet újra hatalmába kerített.

Ki tudtam már venni a tárgyakat is, csak hogy teljesen szokatlan, bizarr formában s különösen bizarr színekben mutatkoztak még. Képzeletem óriási teret bírt betölteni; - eszembe jutott tanulmányaimból, hogy vannak bizonyos működési zavarok, melyek a pupilla tágulási képességét nagyban befolyásolják. Látási zavaraimnak bizonyosan ez a magyarázata.

Annyit azonban mégis tisztán észrevettem már, hogy nem az asztalon, hanem a földön fekszem, még pedig a szoba ellenkező sarkában, mint ahol elaltattak. Aztán több részlet is kibontakozott előttem.

A függönyt teljesen széttárták. Lerne és segédei a műtőasztal körül foglalatostkodtak; - biztosan szerszámaikat tisztogatják, - gondoltam. A nagy ajtó tárva-nyitva állott s a mintegy húsz méternyire fekvő sövényen át a tehenek emelték hozzánk kíváncsi fejüket.

Mindössze annyi volt a különbség máskori és mostani megfigyeléseim közt, hogy a legvadabb impresszionizmust képviselő festőiskola valamelyik vásznán képzelhettem volna magamat inkább, mint a földi valóságban. A felhőtlen, tiszta eget lángoló narancssárgában láttam; a pázsit és az udvar ismerős fái a legélénkebb vörös színben ragyogtak; a napraforgót violaszínnek, a mező ismerős tarka virágait a legkülönfélébb színekben mutatta a mostani érzékelem. Mindennek megváltozott a színe, kivéve a feketét és fehéret. A négy férfi sötét nadrágja fekete volt most is, mint rendesen; fehérnek láttam a rajtuk levő orvosi köpenyt is, azzal a különbséggel, hogy... zöld foltok tarkították... zöld tócsák és csöppek csillogtak a padozat kőkockáin is... Mi lehetne más az a zöld folyadék, hogyha nem vér és mi lenne benne rendkívüli, hogy zöldnek látom, ha viszont a falomb zöldje piros káprázatban tűnik elém?... csak hogy e zöld folyadék ezúttal oly átható illatot terjesztett felém, mi messze űzött volna fekhelyemtől, ha meg bírtam volna rajta mozdulni... Különös; - máskor nem okozott nekem ilyen kellemetlen érzést a vér szaga; úgy látszik, szaglóérzékeim is jobban fel van csigázva, mint egyébkor.

Le akartam győzni zsibbadtságomat. Nem sikerült.

Úgy látszik, szalma fekhelyet készítettek nekem. Szalmának szalma, az bizonyos, de *mályva* színű...

A professzor és segédei, János kivételével, háttal álltak felém. Lerne időközönként zöld vértől átázott vattát dobott csiptetővel egy mély tálba.

János vette először észre, hogy magamhoz tértem s figyelmeztette rá mesterét. Azonnal felém fordult a figyelem s hogy így a négy férfi elmozdult a műtőasztaltól, azon egy teljesen meztelenre vetkőzött férfialakot pillantottam meg, ki szorosan le volt kötözve, hogy meg ne mozdulhasson. Halottsápadt, viaszszerű arccal feküdt ott: sötét haja, szakálla még jobban kiemelte arcának sápadtságát. Feje vértől itatott, természetesen újra csak zöld színű kötésbe volt téve. Melle ütemszerűen emelkedett; teljes tüdővel és igen nehezen szedte a lélegzetet.

És az az ember, - időbe tellett, míg elhittem magamnak - *tulajdon magam* voltam.

Mikor rájöttem, hogy nem érzékeim játéka, de élő valóság amit látok, azt kezdtem hinni, hogy Lerne megkettőztette énemet és most kettő vagyok...

Vagy álmodom talán?

Nem, nem; egészen biztosan ébren vagyok. Mégis, eddigi különös érzékléseim megmaradtak a bizarrság határán. De ez? Pedig sem halott, sem őrült nem vagyok... Ez a bizonyosság jókedvre hangolt. (Milyen örömmel kapunk sokszor a bizonyos rossz helyett a csalfa látszaton!)

Az operált férfi megmozdította fejét. Vilmos feloldozta és most végignézttem tulajdon önképmásomnak mesterséges felélesztését. Felnyitotta tétova szemét, gépies fejforgatást végzett, végigsimította kezével az asztal szélét, aztán felült. Igen rossz színben volt. Nem gondoltam volna, hogy képmásomat a műtét annyira megviseli.

A kis tábori ágyba fektették. Teljesen tehetetlen volt. Később néhány igen fájdalmas nyöszörgést hallatott, ami a személyünk különbözőségéről győzőtt meg, mert hiszen semmiféle fájdalmat nem éreztem.

Nem lehet az az ember ott utánzata az én testemnek? - vagy nem lehet a tulajdon testem az, függetlenül tőlem?... Ugyan! Képtelenségek képtelensége! Hiszen látok, érzek, hallok - igaz, hogy nagyon tökéletlenül, - de annyira mégis, hogy tudjam, van orrom, fülem, szemem... Erőszakos mozdulatot tettem. Kötelékem húsomba vágott: tehát húsom és izmom is van... Testem itt van velem és nem ott...

A professzor utasítást adott, hogy oldozzanak fel.

Kötelékem lehullott. Sietve állottam talpra. De Istenem, mi ez? Miért vagyok ilyen alacsony és nehéz?!... Végignézttem magamon s amint fejemet nagy kinnal-fáradtsággal lehajtottam, lábaim helyén két hasadt patát pillantottam meg, mely fölfelé görbe, sűrű, fekete szőrrel fedett állati lábszárba folytatódott.

Nagyot kiáltottam... de torkomból állati bögés tört fel, ugyanaz, melyet éjjel is hallottam s melyet most a falak hatalmas rezgéssel vertek vissza.

- Hallgass, *Jupiter!* - szólt Lerne, - felébresztetted a szegény Miklóst, akinek pihenésre van szüksége!

Rámutatott az izgatottan mozgolódó testre.

Tehát - fekete bika lett belőlem! Lerne, a gyűlöletes mágikus barommá változtatott!

Rettenetes megtorlás! És a három aljas gazember segítőtárs oldalát fogta nevettében, mikor az én szegény állati szemem könnybeborult.

- Úgy van! - mondta a rettenetes varázsló, mintha gondolataimra akarna felelni, - úgy van, te vagy a Jupiter bika, de jogod van rá, hogy többet is tudj magadról. Ime, a személyi adataid: Spanyolországban születél, híres tenyészetből és őseid diadalmasan állották meg helyüket az aréna porondján, a torreádor banderillái előtt. Onnét váltottalak magamhoz, igen drágán, mert fajod megfelelt céljaimnak. Kétezer pezetát fizettem érted és a tehenekért, a szállítási

költséget nem is számítva. Öt éves és két hónapos vagy és még elélhatsz ugyanannyi ideig, nem tovább,... már tudniillik, ha engedjük, hogy természetes halállal múlj ki, mindent összevéve, azért vásároltalak meg, hogy különböző kísérletet végezzek rajtad. Ez volt az első...

Szellemes kínzó harsogó kacajban tört ki. Mikor jókedvének fölöslegét kiöntötte, tovább folytatta beszédét:

- Nos, Miklós, mit szólsz hozzá?... Nem rossz, mi?... Biztosra veszem, hogy nem is érzed magad olyan nagyon rosszul a bőrödben és a kíváncsiságod, mondom, a kielégíthetetlen kíváncsiságod, Éva fia, mindenén át fog segíteni. Kezeskedem, hogy most is inkább csak zavarban vagy, mintsem haragszol. Mi?... Lásd, én nem vagyok rossz ember s mert biztosítva vagyok diszkréciód felől, halld meg hát, fiam, amit tudni óhajtanál. Többször mondtam neked: „Közeledik az idő, mikor majd megtudsz mindent”. Nos, az az idő itt van. Nem akarom sem az ördögösség, sem a varázslás vagy boszorkányság látszatát viselni. Nem vagyok a Belphegor bálvány, még kevésbé Mózes vagy Berlin... Egyszerűen Lerne vagyok. Nem rendelkezem külső, rámruházott hatalommal; az én hatalmam, az én képességem belülről jön és büszke vagyok rá. A tudományom az, mondhatnám helyesebben, hogy az emberiség tudománya, melyet azonban én vívtam ki, melynek én vagyok az úttörője, legelső harcosa... Dehát ezt ne vitassuk... Nem nyom homlokkötéted?... Hallod jól a szavamat?

Bólintottam.

- Jól van. Figyelj nyugodtan, ne méregezd dühösen a szemedet. Mingyárt tisztázódik előtted a dolog. Az ördögbe is, hiszen nem regényt játszunk mi most!...

A segédek a műtőszerszámokat rakosgatták, fényesítették. Ziháló mellel tekintettem körül. Lerne egy kis lépcsőállványt húzott közelembe, helyet foglalt rajta körülbelül az én magasságomban és bővebb magyarázatba kezdett:

- Legelőbb is, kedves öcsém, tévedtem, mikor imént Jupiternek neveztelek. A szó szoros értelmében véve ugyanis, nem változtattalak át bikává és te még mindig Vermont Miklós vagy, mert hiszen a név jelzi a személyt, a lelket és nem a test. Így, mert egyrészt megőrizted a lelkedet és mert másrészt a lélek az agyvelőbe van belefoglalva, magad is bizonyosan rájöttél már, hogy átcseréltem Jupiter agyvelejét a tieddel s hogy most viszont Jupiter állati agyveleje rejtőzködik a te emberi külsőd alatt.

- Persze, te mindenre azt mondanád most, hogy tréfának igen otromba tréfa... Nem látod sem eszmém nagyszerűségét, sem a dolgok láncolatát. Pedig ez az Ovidiusra emlékeztető kis bohóskodás a logikai láncolatok egész szövevényéből támadt. Lehet, hogy te nem tulajdonítasz neki valami különös fontosságot; nekem is inkább csak kis kitérő állomás terveimben és munkálataimban. Ha jónak látod az elnevezést leghelyesebben a tudományos tréfa név illeti meg.

- Nem, végső célom nem ebben a - szerinted bizonyosan különös és rosszakaratú átváltoztatásban áll. Nem szándékom társadalom- és természetellenes furcsaságokat elkövetni.

- Azzal kísérletezem, hogy hogyan lehetne az *emberek énjét* egymással felcserélni - s ehhez legelső sorban az agyvelő felcserélését tartom szükségesnek.

- Tudod, milyen szenvedélyes virágkedvelő vagyok. A kertészkedés ünnepi szórakozásom, pihenésem. Nos, e kedvenc szórakozásom nem volt hatástalan hivatásomra sem. Az oltógaly beleszólt a sebészetbe s végezetül állati mirigyek átültetésének szenvedélye lett belőle. Klinikai működésem alatt az átültetés gyógymódjának specialistájává lettem. Mingyárt kezdetben felismertem a kapcsolatot az állati és növényi átültetés lehetőségei között s folytonos, logikus munkával idővel bizonyos eredményekre jutottam... Ezekre még visszatérünk.

- Mikor figyelmem az állati átültetés lehetőségei felé fordult, a sebészetnek ez az ága meg-
lehetősen el volt hanyagolva. Mondjuk ki, hogy az ókor hindu tudósainak ilyen tárgyú
fölfedezései óta nem történt benne semmi haladás.

- De talán nem vagy egészen tisztában a tudomány idevonatkozó elemeivel? Halljad tehát:

- Az átültetés elmélete arra az ismeretünkre van alapítva, hogy a test egyes szerveinek, illetve
szöveteinek saját különös vitalitása, egyéni élete van. Az állati test a maga egészében mintegy
alkalmas millióje csupán a benne lefolyó számtalan különös szervi életnek s egy-egy szervnek
élete több-kevesebb ideig a millióból kiszakadva is tovább folyhat.

§ A haj és a köröm, mint tudod, a halál bekövetkezése után is nő még. Túléli az egyén életét.

De ne kalandozzunk el tárgyunkról.

§ Bizonyos megfelelő hő és nedvességi viszonyok és oxigéntartalom mellett életben tudtak
tartani egy patkányfarkat hét napon át, amputált ujjat négy óra hosszát.

- Az átültetés lehetőségére legelsőbbben a hinduk jöttek rá. A büntetésből levágott orrokat
ültették ilyen módon vissza, vagy ha a büntetéshez az orr elégetése is hozzátartozott, a
comból vágtak ki és formáltak mesterséges orrot.

- Az átültetési operációk első és legkezdetlegesebb foka tehát, kedves Miklósom, mikor az
átültetett bőr- és izomrészlet magától az operált egyéntől származik.

- Lehet keresztbe menő átültetést is alkalmazni. Ilyenkor két egyeden ejtenek két teljesen
egyforma sebzést. Az egyik egyedről levágott testrész vagy szerv a másik testének megfelelő
helyén folytatja életét. Ez a második fok.

- A harmadik fokon nemcsak más egyedre, de ezenfelül még idegen helyre is történik az
átültetés és azért a szerv mégis a maga a külön, egyéni életét éli. Ez a legelegánsabb módja a
dolognak s ez volt az, amelyik engem is vonzott.

- Az efajta operációt igen nehéznek mondták több ok miatt, melyek közül egyik legfonto-
sabb, hogy az átültetett szerv annál nehezebben fogamzik meg, mennél messzebb áll egy-
mástól a rokonsági lépcsőn a két szóbanforgó egyed. Ugyanazon az egyeden minden nehézség
nélkül sikerül az átültetés, nehezebben megy apáról fiúra, aztán fokenként mind nehezebben
és nehezebben, testvérről testvérré, unokatestvérről unokatestvérré, idegenről idegenre,
germánról latinra, négerről fehérre, férfiről nőre, aggastyánról gyermekekre.

- Mikor az egyetemre kerültem, kudarcot vallottak a különböző állatcsaládok közt folytatott
kísérletek is, különösen az osztály és rend nem egyezett meg.

- Mégis voltak azért már egyes kísérletek, amelyeknek alapján megindíthattam tanulmányai-
mat. Így például, tény az, hogy:

§ Wiesmann egy csíznek tollát ültette át a karjába s mikor egy hónap leteltével kitepte onnét,
vérző kis sebhely maradt utána.

§ Boronio egy csízszárnyat és egy patkányfarkot tudott egy kakas tarajára átültetni.

- Még mindig nem nagy eredmény, de a természet saját maga biztatott többel.

§ A különböző madárfajok egymás között kereszteződnek és számos korcsot hoznak létre.
Bizonyíték arra, hogy igenis, történhetik fúzió különböző fajták között.

§ A növényvilág a kereszteződéseknek és oltási lehetőségeknek ezer példáját tárja elénk.

- Ez rövid ismertetése a helyzetnek, ahogyan én találtam s amire bűvárkodásomat építettem.

- Hogy nyugodtabban dolgozhassam, eljöttem ide.
- Mingyárt átköltözésem után igen szép operációkat vittem véghez. Egyikük különösen híres. Biztosan emlékszel rá.
- Liptonnak, a milliomos amerikai konzervkirálynak hiányzott az egyik füle. Akadt egy szegény ördög, aki ötezer dollárért vállalkozott rá, hogy átengedi a magáét. Az átültetést én végeztem s igen szép eredménnyel. Az idegen fül teljes épségben tovább élt Lipton fején.
- És míg sikeremet az egész világ tapsolta, ugyanakkor, mikor felébredt szerelmem pénz, minél több pénz szerzésére ösztönzött, hogy Emma fényben és pompában élhessen mellettem, akkor támadt az a gondolatom, hogy:
- Ha egy milliomos, aki nincs megelégedve a külsejével, hajlandó ötezer dollárt fizetni olyan csekélységért, mint említett műtétém volt, mit nem adna érte, ha *testéhez új agyat, vagy megfordítva, értelméhez új külsőt* tudna magának vásárolni. Új testet, mely ifjú, életvidám, kellemmel és bájjal gazdag legyen! Viszont, hány léhűtőről tudok, akit a természet szép testtel áldott meg és akik szívesen feláldoznák külsejüket a hasuk kedvéért!
- És, jegyezd meg magadnak, Miklós, egy új, fiatal testnek a megvásárlása nemcsak az ifjúi erők felébredését, nemcsak új hevet, életkedvet jelent, de viszont, fordítva, az új, fiatal környezetben az átültetett öreg szerv maga is megifjodik. Nem én vagyok az első, aki rájöttem e tanra. Paul Bert megállapította már, hogy ugyanegy szervet át lehet többszörös egymásutánban új és új fiatal testre ültetni s ilyenmódon ugyanaz az agyvelő, vagy gyomor, vagy más egyéb szerv *örökéletű* lehet. Vagyis más szóval, ugyanaz a személyiség, ugyanaz az egyed, szükség szerint más ifjabb és ifjabb testbe, mint külsőbe áthelyezve, *örökké élhet*.
- Ez a fölfedezés meghaladta reményeimet. Nemcsak arra jöttem rá tehát, hogy hogyan élhet valaki *tetszése szerint való külsőben, de tudtam többet is: megtaláltam az örökkévaló élet titkát!*
- Az *én*-nek az agykéreg lévén a székhelye, - mert mind tudod, a gerincagy csupán átviteli funkciót teljesít, - most már csak arról volt szó, hogyan lehetne az agyat átültetni.
- Ehhez is voltak már némi bátorításaim:
- 1. § Nyálkahártya, bőr, ér, stb. átültetésén kívül Philippeaux és Vulpian 1861-ben a látóideg egy darabjának helyettesítését is megkísérelték.
- § Gluck 1880-ban egy tyúk combidegét nyúl combidegével helyettesítette.
- § 1890-ben Thompson kutya- és macskáknak agyvelejéből kiemelt néhány köbcentiméter agyállományt s a hiányt ugyancsak kutya- és macskák agyvelejéből kiszedett részlettel pótolta, sőt *keresztbe* is megkísérelte az átvitelt és pedig jó eredménnyel.
- A vezető idegek anyagát tehát lehetett kapcsolni az agyállományhoz. - Lássuk most az átültetés egyéb nehézségeit:
- 2. § A kertészek sikerrel oltanak át növényt egészen újfajta növényeggyedé.
- § A már említett patkányfark és csízszárny átültetésén kívül Philippeaux és Mantegazza belső szerveknek az átültetését is sikerrel üzték, úgy a lépét, gyomorét, nyelvét stb. A tyúkot kakassá változtatták és megfordítva. Sőt megkísérelték a hasnyálmirigy és pajzsmirigy átültetését.
- § Orrel és Guthrie New-Yorkban már 1905-ben teljes határozottsággal állították, hogy véredényeket át lehet állatokról emberekbe ültetni.

§ Montegazza *átcserélte békák agyvelejét!*...

- Ennyi eredmény bőségesen elég volt, hogy kísérletezéseimet rájuk építsem. Megtettem.

- Munkához láttam.

- Egy akadály feltartóztatott. Az ugyanis, hogy az agy és a test egymástól elválasztva, a lassan történő operáló műveletek alatt hamarabb elpusztul, mintsem az idegen környezettel a kapcsolatot fölvehette volna.

- Itt is volt, ami további próbálkozásra csábítson.

- Ami az életet illeti:

§ Az állat meg tud élni egy agylebennnyel is. Láttál már galambot, mely agyának három-negyedrészétől meg volt fosztva és mégis turbékolt és élt.

§ Lemetszett fejű vadkacsák ötven-száz méteres távolságra repülnek.

§ Egy szöcskét tizennégy napig sikerült fej nélkül életben tartani. Meggyőző példa.

§ Mindezek a példák bizonyították, hogy helyes kezeléssel okvetlenül meg kell találnom a módját, hogyan lehet az agyat és a testet külön-külön életben tartanom addig a rövid ideig, míg az átültetés megtörténik.

- A trepanatio lassúságára való tekintettel előbb az egész fej átültetésével, illetve átcserélésével próbálkoztam, mielőtt még a sokkal kényesebb agyműveletekhez fogtam volna. Brown-Séquardtól tudtam ugyanis, hogy egy kellően oxigénezett kutyafejet levágás után még teljes negyedóra hosszat életben tudtak tartani.

- Ebből a kísérleti időszakból származnak heteroclit állataim: a lófejű szamár, a szarvasfejű kecske s még néhány, melyeket már csak a faj különböző volta miatt is igen szerettem volna megtartani, mert csodálatos eredmény volt, habár a cserét ugyanahhoz a családhoz tartozó állatpárok közt vittem véghez. Olyan eredmény, melyben teljesen egyedül állok ezideig, de sajnos, megérkezésed éjjelén Vilmos nyitva feledte az ajtót és sok minden egyéb közt, állataimnak is nyoma veszett a laboratóriumból, pedig *doktor Moreau*-hoz voltak méltók...

- Nem akarom azonban még gyenge szellemi erődet kifárasztani és elhallgatom további kísérletezéseimet, melyeket az operáció gyorsítása érdekében folytattam. Nem beszélek tehát a Lerne-féle gyors koponyafűrész feltalálásáról, a kenőcsről, mely az idegek anyagát van hivatva azonnal összenövesztetni stb.

- Hála mindezeknek, annyira fejlesztettem az operációs eljárási módot, hogy merőben különböző állatfajok közt is megkísérhettem a cserét. Így összecseréltem... ah, soha nem jut eszembe a neve... egy mókust egy vadgalambbal, - nem volt rossz, úgy-e? - egy barázdabillegetőt egy viperával, egy pontyot egy feketerigóval, - szóval melegvérű állatot a hidegvérűvel - kitűnő! - Ennyi és ilyen csodával szemben az emberi egyéniségek átcserélése már mulatságnak látszott.

- Károly és Vilmos maguktól ajánlkoztak, hogy döntő bizonyítékul szolgáljanak. Igen nehéz ügy volt. Otto Klotz cserbenhagyott. Hm! Mac-Bellre nem számíthattam teljes biztonsággal. Egyedül, csupán János és automatikus gépezetek segítségével végeztem operációm.

- Fényes siker!

- Oh! Derék emberek!... Ki merné feltételezni, hogy testük ekkora változásokon ment keresztül, pedig azóta a nap óta mindeniküknek énje a másikának földi hüvelyében lakozik. Ide nézz!

Segédeit szólította és félresimította hajukat. Mindkettőnek koponyáján láthattam a hatalmas, lilás színű forradást és csodálat fogott el.

Lerne folytatta:

- Szerencsém tehát meg volt alapítva s egyben dicsőséget, boldogságot és Emma szerelmét is biztosítottam a magam részére, ami valamennyi közt a legmegbecsülhetlenebb.

- A fölfedezés megvolt tehát. Teret kellett keresnem, hogy alkalmazni tudjam.

- Hogy az igazat megvalljam, volt találmányomnak egy sötét részlete is, mely erősen busított. Értem ezen a kicserélt egyéniség hatását a fizikumra és viszont. Operáltjaim ugyanis pár hónapon belül teljesen megváltoztak. Ha fejlettebb agyvelő került az alantabb álló értelmiségű állat testébe, akkor a test ment tönkre a lélek rovására. Így például disznaim kutyaagyvelővel betegeskedni kezdtek és idő előtt elpusztultak. Alacsonyabb állat agyveleje viszont a magasabbrendű állat testében az állat lealjasodását, elbutulását és testi megerősödését, testiségének túltengését okozta. Ez megmásíthatatlan tétel ma. Olykor az eredeti természet kitörését is tapasztaltam az átcserélt egyediségű állatokon. Egy juhba ojtott farkasom például ép úgy kezdett kegyetlenkedni, mint előbbi életében. - Nem fognak-e az efajta elváltozások jövőző pácienseimnél, az embereknél végzetes elméleti vagy erkölcsi zavarokat okozni? - Nevetéséges aggodalom! Nem engedem, hogy megtántorítson!

- Emmát - elég meggondolatlanul - Mac-Bell társaságában hagyva, Skóciába küldtem, magam pedig átvitorláztam Amerikába, a merész vállalkozások, a milliomosok és átcserélt fülek hazájába. Ennek immár hét esztendeje.

- Azonnal, még megérkezésem reggelén akadtam harmincöt lókötőre, akik hajlandók voltak hibátlan, szép testüket harmincöt milliomosnak átengedni, már ugyanis, ha talállok és rábeszélek harmincöt milliomost a cserére.

- Nem sikerült.

- A legcsunyábbakat, a legrútabb testűeket kerestem fel.

- Akadt köztük, aki bolondnak vélt és kitétetett az ajtón.

- Mások megvetően néztek rajtam végig. Előre vetett görbe lábbal, besüppedt mellkassal, mint emberi torzképek állottak előttem és szörnyen csodálkoztak, hogy valaki csúnyának tartja őket.

- Sír szélén állók biztosak voltak felgyógyulásukban; oly biztosak, hogy nem akartak kísérletezni az étheres álommal.

- Voltak, kik intettek: „Ne kísértsem Istent!”

- Tovább húzódtak tőlem, mint ördög szolgájától s kicsibe mult, hogy meg nem hintettek szentelt vízzel... Hiába igyekeztem megértetni velük, hogy az emberi test az élet folyamán sokkal nagyobb átváltozásokon megy át, mint amilyeneken az én operáló késem alatt és hogy a vallásos felfogás nagyot változott 1670 óta, mióta azt a bizonyos orosz, kinek betörött koponyáját ebcsonttal foltozták ki, egyházi átokkal sújtották... Semmi sem használt.

- Tudjuk, hogy mink van és nem tudjuk, mire cseréljük át - felelték többen.

- Hiszed-e, hogy a nők voltak megmentőim? Tömegesen jelentkeztek, akik férfiak szerettek volna lenni. Szerencsétlenségemre, az én zsványaim - kettő-három kivételével - nem vállalták az asszonyi szerepet.

- Megpróbálkoztam azzal is, hogy az örökéletet, illetve az örökifjúság kecsegtető lehetőségét csillogtattam előttük. - A hetvenévesek kivétel nélkül így feleltek: - „Az élet úgyis túlhosszú, ahogy kiszabta az Isten. Az embernek ilyenkor csak egy vágya van már: nyugodni térni”. - „De hiszen a visszaadott ifjúsággal a fiatalkori érzések is visszatérnek”. - „Köszönjük! Az emberi vágyaknak nemteljesülés a sorsuk”.

- A fiatalok azt válaszolták, hogy oly édes ifjúságuk, hogy annak gyönyöreit vétek volna kockára vetni.

- Alig akadt egy-két vállalkozó, akit Faust szellemében vonzott volna az örök ifjúság vágya.

- Kiszemelt nábobjaim valamennyije ugyanegy ellenérvet hozott fel: az operáció veszedelmét s azt, hogy milyen oktalanság lenne a szeretett életet az élet szeretetéért kockára vetni.

- Ebből megértettem, hogy az operációval járó veszély nagyságát csökkentenem kell s ezért újabb tanulmányra adtam magamat. De mennyire kiábrándulva! Most már tudtam, hogy még csillogóbb eredményekkel szemben is mily kevés vállalkozóra lehet kilátásom. Igaz, hogy kilátásban lévő gazdagságomat és dicsőségemet ez a körülmény nemigen érintheti.

- Keserűséggel eltelve érkeztem vissza Fonvalba. Emma és Doniphan nem találhattak volna engesztelhetlenebb bíróra, mint én voltam. Megleptem őket és bosszút álltam. Kitaláltad, hogy hogyan, ugyebár? A két Mac-Bell tegnap Nelly agyvelejét vitte magával, a Doniphan lelkét pedig a Bernáthegyi porhüvelyé zárja. Ugyanez a büntetés várt reátok is, ugyanezért a bűnért, Salamon nem ítélezhetett, Círcé nem varázsolhatott volna jobban.

- Mindettől eltekintve, tovább dolgoztam, kedves öcsém s ha a te kíváncsiságod miatt nem kellett volna kitérőt csinálnom, már ma, vagy pár napon belül nyomában lennék a nagy titoknak, hogy hogyan lehet *sebészi beavatkozás nélkül* hasonló átváltoztatásokat véghezvinni.

- Mint gondolhatod, nem hanyagoltam el a növényi oltási eljárások tanulmányozását sem; ellenkezőleg, zoológiai kutatásaimmal kapcsolatban igen sokra vittem benne. Ettől a tudománytól. - persze kapcsolva más tudományokkal - várom az átültetés kérdésének végleges megoldását. Minálunk elhanyagolják az általánosítást, Miklós! Nagyonis elhanyagolják. Mindenki analizál, mindenki a mikroszkopra függeszti szemét. Pedig kutatásközben arra is van szükségünk, hogy összerakjunk; az egészet is meg kell látni tudni. Hogy úgy mondjam, újfajta összetevő, synoptikus lencsére volna szükségünk; ha jobban tetszik az elnevezés, megaloszkopra.

- Óriási fölfedezések lehetősége van előttem...

- És ha meggondolom, hogy Emma nélkül, gazdaságra való törekvés nélkül sohasem jutottam volna ily messzire!...

- Ily körülmények között nagy tévedés volt tőled, kedves öcsém, hogy éppen bátyádnak, Lerne doktornak útjait akartad keresztezni. Hiába viszonzta a leány oly meghatón érzéseidet! Lesz rá gondom, hogy érzéseit magam felé fordítsam oly módon, hogy a magam külseje helyett a te vonzó külsődet öltsem fel. Ugye, jó bosszú... és pikáns, ötletes!... Egyideig azonban még szükségem van régi bőrömrre; okom van rá, hogy meg ne szabaduljak tiszteskorú énemtől...

Hiszen most, hogy száműztelek tulajdon tennenmagadból, csinos külsőd bármikor rendelkezésemre áll. Nemde?...

Gúnyos szavaira keserű könnyekkel feleltem. Bátyám szánakozást színélve folytatta:

- Jaj! valahogy meg ne terheljem figyelmedet, kedves betegem! Nyugodj! Reményilem, ki-elégített kíváncsiságod meghozza az édes éjszakai nyugodalmat. Ah! majdnem elfeledtem! Ne csodálkozz, ha a világot kissé másnak fogod tapasztalni, mint megszoktad. Ezer furcsaság közt például mindent olyan lapszerűnek kell látnod, mintha fényképpel lenne dolgod. Ez onnét van, hogy a tárgyak legnagyobb részét csupán félszemeddel nézed. Tréfás tudománykodással úgy fejezhetnők ki magunkat, hogy legtöbb állat két félszeműnek az összetétele. Nem sztereoszkopikus a látásuk. Más szem, más látás; más dobhártya, másképp felfogott hangok és így tovább. Semmiség. Az emberekkel is így van; ahányan vannak, annyi képpen fogják fel a jelenségeket. A szokás arra tanít, hogy bizonyos színt „vörös”-nek kereszteljük el. Más szín azonban, mint például a „zöld” is, ugyanolyan ingert ébreszt bennünk - elég gyakori eset; - így vagyunk sokszor más színekkel is... Na, elég volt! Jó éjszakát!

Nem, a kíváncsiságom egyáltalában nem volt kielégítve s mindezek ellenére mégsem bírtam pontról-pontra követni bátyám magyarázatát, mert még mindig a Circéhez méltó operáció hatása alatt állottam és kimondhatatlan fájdalom szomorította emberi értelmemet és szegény bika szívemet.

XI. A LEGELŐN

Nyolc napi lábadozásom ideje alatt, míg bent a laboratóriumban ápoltak, gondoztak és különböző orvosságokkal ápoltak, átszenvedtem mindazt a kétségbeesett fájdalmat s az utána következő teljes levertséget, amivel a nagy szenvedés jár.

Ébredéskor mindig csak rossz álomnak véltem a történeteket s annál szomorúbbá tett a naponként megismétlődő csalódás. Közismert tény, hogy az amputáltak eleinte igen sokat szenvednek és valóságos fizikai fájdalmat éreznek amputált testrészük helyén, mintha még mindig eltávolított kezüket vagy lábukat fájlalnák. Képzeltető tehát, mit szenvedtem én, kiről tulajdonképpen egész testemet leamputálták. Lassanként azonban ez az érzés is elmúlt rólam.

Lelki kínom ellenben annál élesebben mutatkozott. Azok az írók, akik az én sorsomhoz hasonló tréfaságokkal mulattatták olvasóikat - Homeros, Ovidius, Apulcius, Perrault, - sohasem álmodták volna, micsoda rettenetes szenvedést okozna bohóskodásuk, ha egyszer megvalósul! Micsoda dráma lappang Lucian szamarának háta mögött! Micsoda szenvedést okozott nekem ez a hét, melyet rámerőszakolt semmivetésben kellett eltöltenem! Meghalva az emberiség számára, kétségbeesett megadással vártam a vivisekció újabb kínzásaira, vagy a sebesen közeledő aggkori elgyengülésre, mely öt év alatt véget vet életemnek...

Szomorkodásom ellenére lassan, de fokozatosan erősödtem és mikor már Lerne teljesen felgyógyultnak jelentett ki, kivittek a legelőre.

Europa, Athor és Jo, a három tehén, vágatva rohant felém. Bármilyen szégyenletes is, az igazság kedvéért be kell vallanom, hogy várakozásomon felül bájosaknak találtam őket. Kedveskedve sürgölődtek körülöttem és bár értelmem teljes erejével küzdöttem magam ellen - egy nálamnál hatalmasabb ösztön hatása alatt, - mely minden bizonnal áthozott gerincagyamban székelhetett, határozottan kedvemet találtam bennük. Az üszők azonban meghátráltak előlem; bizonyosan valami sejtelmes érzés űzhette el őket mellőlem, vagy pedig, hogy nem kaptak feleletet valami általam meg nem értett beszédjükre.

Napokon át nem tudtam magamhoz szoktatni őket, bár minden igyekezetem erre összpontosult. Végül is azt hitték - vagy úgy érezték, nem tudom? - hogy vér vagyok a vérükből. Mindenesetre az eset bőséges anyagot adna a filozofálásra és nagy örömmel szentelném rá időmet, ha beleillenék elbeszélésem keretébe.

Attól a pillanattól kezdve, hogy a három kétszarvú hölgyel rendbe jöttem, békésen kezdtem legelni a fűvet.

És most igen érdekes korszaka következett az életemnek: megfigyeléseim saját magamon. Teljesen lefoglaltak. Úgy tekintettem bikatestemet, mint valami új, most fölfedezett világ-részt, mint valami nem ismert állomást utazásaim közben, amely csupa ismeretlen új dolgot, meglepetést rejteteget.

Míg ezek a megfigyelések tartottak és elvonták gondolataimat, majdnem boldognak mondhattam magamat.

Egész új élet tárult föl előttem, természetesen a lehető legegyszerűbb, de éppen egyszerűsége miatt érdekes. Ahogyan szemem, fülem, orrom idegen látási, hallási és szaglási meglepetésekkel szolgált, úgy nyelvem ízlő szemölcsői is egész sereg újsággal és pedig örömdetes újsággal találkoztak. Olyan ízeket fedeztem föl egyszerű táplálékomban, amilyenekről a mi pompás emberi porhüvelyünk nem is álmodik. Inyencek konyhája nem ad annyi élvezetet,

mint amennyit a bikák egy talpalatnyi legelője nyújt. Nem tudtam megállani, hogy folytonos párhuzamot ne vonjak volt emberi és mostani táplálékom között. Nagyobb különbség van ízben a lucerna és a lóhere közt, mint a rántott pisztráng és a vadmódra pácolt őzcomb között. A füevőnek minden fűszál új ízt, új élvezetet jelent. A boglárka talán a legízetlenebb növény a réten; a bogáncs kissé csípős, a jó szénának zamatját ellenben semmi sem múlja felül. A legelő végtelen ünnepi lakomát nyújt a maga vendégeinek.

Ivóvizem szintén más és más inyenccgyönyört nyújtott, valahányszor megkóstoltam. Reggel üdítően pezsgőnek, délben sósnak éreztem, este határozottan kellemesen szirupos volt. Azt hiszem az Olimposz istenei megharagudhattak az emberekre s az ízlelés gyönyörűségét, a nektárt és az ambróziát az állatok számára osztogatták szét a forrásban és a rétek fűvén.

Érzékszerveim közül, - melyeknek működése természetesen eltért kissé emberkoromnak tapasztalataitól, - orromnak az emlékét őriztem meg legszívesebben. A legkitűnőbb érző és tapogatószerv volt, amelyet csak elképzelhetek; biztos útmutató az ehető és nem ehető füvek között; tanácsadó és felvilágosító szerv minden eshetőségről, ami bikaéletemben előfordulhatott. Soha nem tévedt, mindig szolgálatomra állt. Van okom hinni, hogy Jupiter istennek, mikor a szép Európa kedvéért bikává változott, sokkal több gyönyörűséget okozott új orra, mint az egész ízléstelen nőrablás.

Igen okosan tettem azonban, hogy vonakodás nélkül hozzákezdtam új állapotom tanulmányozásához, mert gyorsan hanyatlásnak induló egészségem később megfosztott a szemlélődéshez szükséges nyugalomtól. Végigszenvedtem a migrénnek, náthának, fogfájásnak minden gyötrelmeit; kiállottam minden nyavalyát, melyet a XX. század ró gyermekeire. Soványodtam. Sötét gondolatok kínoztak. Ennek oka egyrészt a nagybátyámtól előre jelzett tény, a bikatesthez képest túlfejlett agyvelő volt, de volt még két másik, belső okom is, hogy szegény bikatestem napról-napra jobban sorvadjon.

Hosszantartó betegség után, melyet bizonyosan az erős izgalom okozott, egy szép napon Emmát láttam viszont. Eleinte közömbösen figyeltem őt az emeleti, majd később a földszinti ablakok rácsai mögött. Aztán a szabadba is kísért. Szobalányának karjára támaszkodva tette meg a parkban szokott napi sétáját, de mindannyiszor gondosan elkerülte a laboratórium környékét, hol Lerne és segédei dolgoztak szünet nélkül. Egek! Ekkora változásra nem voltam elkészülve! Lassan, bágyadtan haladt. Alig vánszorgott. Sápadt volt és szomorú tekintete elárulta, hogy az éjszaka sem hoz irt fáradt pilláira. Egész megjelenése nagy lelki gyászról beszélt. Még mindig engemet szeret tehát és hogy nem látott, föl kellett tennie, hogy Klotz sorsára jutottam, nem Mac-Bellére, - akivel pedig szintén nem lehetett tisztában! - Szegény feje, rólam azt gondolhatta, hogy meghaltam, vagy elszőktem innét. Az igazságot nem sejtette!

Napról-napra több kegyelettel figyeltem lépteit. Szöges sodronyháló választott el a parktól, de azért megpróbáltam hanggal, mimikával, hogy hírt adjak neki magamról. Csakhogy a leány visszariadt az otromba bikamozdulattól és hangtól, - semmit sem értett belőle, mint ahogy a kutyaviselkedésen át én sem értettem Doniphant. Legföljebb annyi eredményt értem el, hogy egy-egy igen nagy erőlködéssel tett emberi mozdulatomra elmosolyodott.

Boldoggá tett a mosolya.

Szerelmem visszatért szívembe s napról-napra jobban kínozott.

A szerelemmel a féltékenység is új lángra lobbant bennem és testi romlásomnak ez lett legfőbb okozója. Mingyárt megértik, miért.

Volt a legelő és a tó között elterülő kis tisztáson egy különös, hatszögletes pavillon, aféle apró mulatólak. Lerne elkövette azt a nagy tapintatlanságot, hogy volt emberi testemet ide hozatta. Láttam, mikor a segédek egy ládaféle fekvőszékben átszállították... E naptól kezdve szegény extestem állandóan a pavillon ablaka mellett állt, homlokát az üveghez tapasztotta s értelmetlen, üres tekintettel bámult ki reám.

Haja, szakállá megnőtt. Hízásnak indult alaktalan teste majdnem szétrepesztette ruháját. Szeme, - szép mandula szabású szemem, melyre oly büszke voltam, - állatiasan kikerekedett. A bikaagyvelejű férfinak arca felvette ugyanazt az állatias kifejezést, melyet Doniphan arcán ismertem, - csak hogy itt még alantasabb módon, bestiálisabb alakban jelentkezett, némely szokásból eredő ösztönszerű mozdulata megmaradt, így például az időről-időre történő ideges vállrándítás. Szinte úgy láttam ilyenkor, mintha idétlen torzképem gúnyolódva vigyorogna reám. Alkonyatkor megtörtént, hogy kiabálni kezdett; egykor szép baritonhangom szakadozott, állatias üvöltéssel tört ki torkán. Mintha a gorilla keseregne! A laboratóriumból szegény Mac-Bellnek kutyába zárt beteges vonítása felelt meg reá s erre a két rettenetes hangra magamnak is bele kellett vegyítenem kétségbeesett bikaordításomat, úgy, hogy egész Fonval hangos volt a borzalmas triótól.

Emma észrevette, hogy a kioszkban lakik valaki.

Éppen a legelő szélén sétált Barbarával aznap s én távolról követtem őket egy kis cserjésig, melynek kijárójánál, ahol a galambház van, elébe akartam kerülni, hogy közelről lássam.

Ki is jött, de gyökeret vert a lába.

Egész lénye megváltozott. Arca fölélénkült, orrcimpái remegni kezdtek, egész testében reszketett. Megszorította Barbara karját.

- Miklós! Miklós! - rebegte.

- Hol? - kérdezte a leány.

- Ott!... ott!... Oh, hát nem látod?

Kezével a pavillonra mutatott, melynek csukott ablaka mögött ott állott a szerencsétlen lény most is.

Emma körülnézett, vajjon a laboratóriumból nem láthatnak-e rá s aztán csókot küldött kezével az ablak felé. A szerencsétlen hústömegnek ott bent jó oka volt rá, hogy csak bámuljon s ne értse a kedves jeladást. Ostoba szemét kerekre nyitotta, ajkát lebiggyesztette s szegény nyomorúságos külsőm, melyért Emma annyira lelkesedett, olyan kretent mutatott, amilyen csak a kretenizmus legmagasabb fokán képzelhető.

- Megőrült! - suttogta Emma. - Megőrült ő is! Lerne megbolondította, mint Mac-Bellt!...

Zokogni kezdett s engem majd megölt az elfojtott düh.

- Vigyázzon, - intette Emmát a szobaleány, - ne menjen nagyon közel a pavillonhoz. Hiszen tudja, hogy minden oldalról lesnek reánk.

Emma hátrasimította kuszált fürteit, letörölte könnyeit s aztán állát tenyerébe támasztva, leheveredett a puha fűvön. Szemét nem bírta levenni most sem a szerencsétlen fiatal lényről odaát, a zárt ablakok mögött s az emberi bőrbe bújtatott barom vágyakozó tekintettel kezdett nézni reá.

Ez a jelenet az utálatosnak, borzalmasnak és a groteszknak összetétele volt. Hogy egy nő szerelmes lehessen az üres külsőmbé, amelyben én már nem lakozom többet! A nő, kit

imádok, egy oktalán állatba legyen szerelmes! Nézheti-e valaki mindezt nyugodt szemmel?!... Pedig tudhattam tapasztalatból, Mac-Bell példájából, hogy Emma szerelme nem hátrál meg egykönnyen, még az örültség előtt sem. Tisztában kellett lennem, hogy levetett atléta testem sokkal jobban tetszik neki még most is, így is, mint jómagam!

Düh fogott el. Először történt, hogy nem tudtam uralkodni magamon. Tajtékozva száguldtam be a rétet, feltúrtam a gyepet. Ölni tudtam volna!...

E pillanattól kezdve a gyűlölet vette át bennem az uralmat, gyűlölet a borzalmas Minotaurusz ellen, ott, az ablak mögött... Utáltam, gyűlöltem, megvettem ellopott testemet s mégis féltékeny voltam reá és valahányszor nekem, Én-Jupiternek összetalálkoztam tekintetem a Jupiter-Én tekintetével, mindannyiszor tajtékozni kezdtem. Vésztjósító bögéssel, ziháló mellel, vérben forgó szemmel túrtam ilyenkor a talajt és a megrémült tehenek futva menekültek a közelemből. Lerne csak alig bírt egy alkalommal megmenekülni előlem.

Rettenetesen rámnehezedett az élet. Új állapotom szemléletének élvezetét már kimerítettem; most már csak kínjait láttam. Szemlátomást fogytam. A szénát élvezhetetlennek, a forrás vizét ízetlennek találtam s szívemből meggyűlöltem a tehenek társaságát. Régi életem szokásaira és élvezeteire vágyakoztam. Majd elepedtem egy falat sült s különösen a cigaretta után... Érdekes, ugyebár?... Rettegtem a laboratórium kínzásaitól s reszketni kezdtem, ha a férfiak valamelyike a legelő felé közeledett. Aludni sem bírtam, mert attól féltem, hogy álmomban törnek rám és hurcolnak új kínzásra.

Ráadásul az a rettenetes gondolat kínozott, hogy feltétlenül belebolondulok az izgalmakba és Emmának naponkint való látása, a viselkedése igazán nem volt olyan, hogy lecsillapíthatott volna.

Emma állandóan a kiosk környékén sétált s a rettenetes Minotauruszból már-már majdnem kiobbant az erős vágyakozás a leány után... Emma gyönyörűséggel tekintett a nekem gyűlöletes arcba, melynek lomha vonásai alig rándultak olykor; a kifejezéstelen, buta kidülldt szembe, melynek aljas tekintetét kicsapongó férfiaknál látjuk olykor s amely megremegetti a tiszta női szívet. Lehetséges-e, hogy e sóvárgó hóhérábrázat szerelmet fakasszon?... Oh, hogy a szerelem annyira vak!

Emma, mondom, gyönyörűségét találta a szerencsétlen lény látásában és nem vette észre Lerne gúnyos, gonosz nevetését.

Nevetett a gazember, de nevetése csak afféle filozófus nevetés volt, hogy sírva ne fakadjon. Nagybátyám ugyanis láthatóan kínlódott. Úgy látszik, megértette végre, hogy Emma sohasem fogja szeretni őt. Öregedett és majdnem belepusztult a munkába.

A laboratórium terraszán és a kastély tetején különböző géprészeket szereltek fel, melyeknek kezelése nagyon elfoglalta a professzort. Hosszú ércpálcák nyúltak ki belőlük, ami kapcsolatban azzal a megfigyeléssel, hogy mind a két épületben majdnem állandóan szóltak a jelzőcsengők, arra a meggyőződésre juttatott, hogy bizonyosan a drótnélküli távirót vezették be.

Egy reggel parányi csónakot eresztett rá Lerne a tó vizére, olyan volt, mint valami játék hadihajó - s ezt ugyanilyen ércrudas műszerrel, de minden érintkezés kizárásával igazgatta a magas partról. Valami telemechanikai eszköz volt. - Föltevésem tehát beigazolódt; távolsági kapcsolatokat keresett közvetítő elem nélkül. Ez lenne talán új módszere, amivel az egyéniségeket akarja operáció nélkül felcserélni?... Lehetséges.

Nem érdekelt a dolog. A különös operáció, melynek mostani alakomat köszönhettem, már csak mint távoli mese lebegett előttem. Nem fogom megismerni a jövő nagy találmányait, sem a titkokat, melyek nagybátyám eddigi tetteit fedik. Elmém nehézkes lett s már gondolkozni sem szerettem a törtéteken.

Szeptember közepén hirtelen változás történt.

A plátói szerelem napról-napra erősödött Emma és a Minotaurusz között. Növekedő elragadtatással letek egymásra.

Szörnytestem jelekkel igyekezett megértetni magát. Minden mozdulata otrombán durva és majomszerű volt.

Emma a cserjésbe húzódva nézte. Az orangutángra valló udvarlási mód nem csökkentette szerelmét. Innét lövelte pimasz képmásom felé érzéssel teli tekintetét és dobta feléje a csókokat rózsás ujjahegyén. Nem akarom elhinni, hogy bátorítást adott volna neki... és mégis, mégis,... vajjon mi volt az, ami kirobbantotta ebből az állatból az állatot?...

Igen, ez a gyalázat is megtörtént.

Egy délután, éppen mikor azon fáradoztam, hogy a szeretett leányt, ki képmásom felé dobta csókjait, minél közelebből láthassam a bokrok között, hirtelen üvegcsörömpölésre lettem figyelmes. A Minotaurusz egy-kettőre kint termett a pavillon ablakán és mitsem törődve bikaértelmének hatása alatt elnehézkedett teste esetlenségével, ordítva, fújva, zihálva rontott a leány felé.

Mintha Emma védelmet kereső segélykiáltását hallottam volna, de már késő volt, a szörnyeteg eltűnt a csalit bokrai között.

Ijedt láрма és lótás-futás támadt. Lerne és segédei kirohantak volt az üvegcserepek csörömpölésének zajára és most rémült kétségbeeséssel siettek a veszedelem helyére. Sajnos, a segédek féltek éntőlem és kerülőt tettek a csalitos felé, csak a rettenhetetlen Lerne rohant egyenesen a drótkerítésnek, hogy ezer karcolás és ruhájának teljes szétszakítása árán is utat törjön. Egek! hiszen öreg és lassú volt már!... Mind, mind későn fognak odaérni.

Nem, nem engedhetem!

Áttörtem magam sövényen, korláton; utat törtem a sűrű élősövénybe...

Rettenetes látvány tárult elé.

Későn érkeztem. Az aljas bestiára vetettem magam. Szemem cikázott, őrző dühöm meg-részegített. Előrevetett fővel rohantam rá, felökleltem, ledobtam, megtapodtam, újra szarvamra kaptam és tapodtam... egyre tapodtam...

Bátyám ijedt hangjára ocsudtam fel:

- Tulajdon magadat gyilkolod meg!

Magamhoz tértem. Az őrző csillogás eltűnt vérbe borult szemem elől.

A leány magához tért, de nem látszott érteni a dolgot. A segédek előjöttek a fatörzsek mögül, hová az én dühöm elől rejtőztek volt. Lerne mozdulatlan emberi testem fölé hajolt. Felemelte az eszméletlen főt, mélyen véres seb tátongott.

Én voltam az; én - én magam! És tulajdon önmagamot tettem tönkre!

A professzor megvizsgálta a sebesültet és diagnosztáló hangon mondotta:

- Egyik karja kificamodott; három bordája bezúzva; kulcsonttörés; ballábszára szintén el van törve. No, ez még mind nem lenne végzetes baj. A fősérülés a koponya szenvedte. Hátsó koponyafal teljesen összezúzva. Itt nincs segítség... fél óra múlva: *finita la comedia!*...

Egy fatörzshöz támaszkodtam, különben összeestem volna. Testemnek, emberi létemnek vége!... Halálomig mostani gyűlölt alakomhoz vagyok láncolva... Nincs remény! Lerne maga mondta ki, hogy nincs segítség! Egy félóra még!... Vége van!... Az agyvelejének vége... De, hiszen éppen az agyvelő!... Hogyne tudná, hogyne tehetné Lerne!...

Ellenkezőleg, mindent tehet!

Lernehez közeledtem. Minden reményemet belé helyeztem.

Bátyám a nőhöz fordult:

- Nagyon szerethetted, kedves Emmám, hogy még így, ilyen borzalmas alakjában sem riadtál vissza tőle. Nagyon visszataszító külsőm és egyéniségem lehet, hogy egy ilyen roncs előnyben lehetett fölöttem, - tette hozzá szomorú hangon.

Emma zokogni kezdett.

- Nagyon szerethette - nagyon szerethette, - ismételte bátyám, hol a bűnös vonzalmú nőre, hol a haldoklóra, hol reám fordítva tekintetét.

Kétségbeesett mozdulatot tettem. Mozdulattal, hanggal iparkodtam kifejezést adni nagy kéresemnek.

Bátyám hosszasan szemügyre vett:

- Megértem kívánságodat, öcsém. Ugyebár, szeretnéd régi, emberi agyvelődöt visszakapni, miután a szegény Jupiterét tönkretetted... Legyen!

- Mentse meg! Mentse meg! - könyörgött a leány, kinek még félig ájult elméjét csupán e pár szó kapta meg. - Mentse meg! Esküvel fogadom, hogy lemondok róla mindörökre!

- Legyen, - ismételte Lerne. - Csakhogy akkor éppen ellenkezőleg, azt akarom, hogy szeressed. Nem akarom, hogy még több bánatod legyen. Látom hiába küzdök, sorsom ellen.

Segédeit szólította és utasítást adott nekik. Károly és Vilmos karjukra vették a hörgő szörnyeteget. János máris futva rohant előre.

- *Gyorsan!* - *gyorsan!* - sürgette őket bátyám. - Miklós, jöjj gyorsan te is!

Futva követtem. Szinte szárnyat adott a félelem, hogy az operáció még életben találja szegény emberi testemet.

Fényesen sikerült!

Az operációt félébren szenvedtem át, mert a sürgős szükség nem engedett időt az altatás előkészületeire.

Lerne Emmáról beszélt közben nekem. Mily bűnös lélek rejtőzik a szép külső alatt. Sajnáltam elhagyni bikavoltomat. Neki köszönhettem mély belepillantásomat a nő kétes értékű érzelmeibe s igaz, - neki köszönhettem kiábrándulásomat. Kérdés, hogy mi férfiak, ha mi kerül-nénk a nő helyébe, vajjon jobb őrei lennénk-e felébresztett érzékeinknek?

Az alkonyat bearanyozta a laboratórium falát. Kábultságom oszladozott. Végignéztam magamon. Legelőbben fekete bajuszom hegyét pillantottam meg.

Ez volt Vermont Miklós újjászületése.

De ez volt egyúttal Jupiter halála is. Fekete hulláját a kutyák közt osztották szét.

Törött lábszáram fájt - kulcscsontom sajgott. Visszatértem a síralom völgyébe.

Lerne virrasztott mellettem. Végtelenül jóságos volt hozzám. Hogyne lett volna jóságos és jókedvű, mikor megtisztult az ő lelkiismerete is. Hiszen mindent jóvátett, amit vétkezett ellenem! Nem táplálhattam bosszút ellene... Sőt, úgy éreztem, hálával tartozom neki...

Igaz is, hogy a jóvátett bűn felér a legnagyobb jótéteménnyel.

XII. LERNE TAKTIKÁT VÁLTOZTAT

Míg fekete bika bőromet viseltem, megfogadtam, hogy ha még egyszer visszanyerhetem emberi képmásomat, azonnal elmenekülök Emmával együtt. Ime, azonban az év egyre jobban haladt vége felé és még mindig Fonvalban voltam.

Egészen másképp kezeltek ugyanis, mint azelőtt.

Mindenekelőtt teljesen szabadon rendelkezhettem időmmel. Legelső utam ennél fogva a szerszámosházhoz vezetett, hogy ottani felfedezéseim nyomát eltüntessem. Jószelemem úgy rendezte, hogy bikalétem egész ideje alatt nem járt senki e helyen. Eszerint vagy más temetőhelyet választott bátyám, vagy pedig egyelőre felhagyott élő áldozatot kívánó kísérleteivel.

(Zárójelben meg kell jegyezni, hogy Klotz agyvelejét megvizsgáltam s a rajta látható tekervények szerint a koponya nem átcserélt állati, de emberi agyvelőt rejtett. Klotz tehát természetes, emberi halállal múlt ki. Hála Istennek!)

Teljes függetlenséget élveztem.

Betegségem ideje alatt egy szerető szívű, bűnbánó Lerne állott ágyam mellett. - Nyoma sem volt benne a régi embernek. Nem volt az a vidám cimbora többé, akinek Lidivine néném társaságából ismertem, de nem volt az a mord, rideg házigazda sem, aki majdnem kidobott a tekintetével, mikor megérkeztem.

Mikor lábraálltam, behívatta Emmát s a tulajdon jelenlétemben elmagyarázta neki, hogy időleges elmezavarból gyógyultam ki s hogy most már szabad engem szeretnie.

- Lemondok rólad, Emma; - mondotta. - Belátom, hogy olyasmit kívántam tőled, ami korommal nem egyezik meg. Más szobába költözől át, ahol eddig cicomáidat őrizted. Szabadon rendelkezhetek magatokkal, csak arra kérlek, ne hagyd el és ne bújjatok el előlem. Maradjatok mellettem, legalább addig, amíg az idő és munkám kissé behegesztik sebeimet... Ne keseregj, lányom! Így is érted dolgozom és sem neked, sem Miklósnak nem fogom felróni, hogy ott kint a csalitban, bünt követtetek el az én szerelmem ellen. Szeressétek egymást békében!

Ezeket mondván, visszatért szobájába.

Emmának eszébe sem jutott, hogy csodálkozzék. Amilyen naív volt, örömeben tapsolni kezdett - s én magam, akinek eszem azt súgta, hogy bátyám csak tetteti a jóságát, a kétszeri operációtól kissé megzavart elmével mégis úgy gondolkoztam, hogy bizonyosan erős elhatározással fog igyekezni megmaradni benne.

Igen jól ment tehát minden.

Kedves, bájos, boldog szerelemben eltelt időszak virradt reánk. Emma szerelme ép úgy nem érte végét, mint bátyám jótevő igyekezete.

Aki barátságos érzésű és örökké tudományos problémákon dolgozó bátyámat látta, hogyan is hitte volna, amit én tudtam róla, hogy jutott volna eszébe, áldozatain töprengjen, a kelepécén, melyet nekem állított, Klotz halálán és Mac-Bell-Nelly szomorú sorsán. Szegény Mac-Bell, még mindig kutyaórában ugatta a fényes holdvilágot.

Növekvő ámulattal szemléltem bátyámat.

- Miklós, - mondta egyszer. - Ismered legnagyobb gondomat, Mac-Bell a neve. Mondd, mit tegyek? Okvetlenül szükségem van Mac-Bell testére, másképp nem tehetem jóvá a bűnömet. De hogyan kapom őt vissza ide?... Milyen hadicsellel hozzam el apja mellől?... Segíts, gondolkozz, mitévő legyek. Igérem, hogy mindent megteszek, mihelyt alkalom nyílik a cselekvésre.

Az efajta beszélgetés leghalványabb kétségeimet is eloszlatta. Nem kerestem, mi lehet oka e nagy Pál-fordulásnak, mely szinte óráról-órára történt előttem. Tudása, kutatásainak eredménye csodálatba ejtett. Megszokott sétáinkat is folytattuk már és a professzor soha nem mulasztotta el a legkisebb alkalmat sem, hogy ismereteimet kibővítse. Egy falevél elég volt rá, hogy a botanika titkaiba bevezessen; egy százlábú kapcsán a rovartan mélységeibe hatoltunk, egy esőcsöpp chemiai magyarázatokra csábította s míg az erdősélre kijutottunk, Lerne szájából könyvtárra való tudományt szívhattam magamba.

De éppen itt, az erdő szélén volt érdemes látni és hallani őt. Rendesen az út mellett álló határkőhöz támaszkodott s a tiszta kék ég felé fordított arccal a Mindenségről, a természet csodáiról kezdett beszélni. Oly elmésen s amelletty oly szépen adott elő, hogy nem győztem hallgatni őt. Szavai nyomán megnyitak előttem a föld keletkezésének és őstörténetének rejtelmek s magam előtt láttam a föld első, őse tenyészetét, a köszönnék és állatóriásoknak csodálatos korszakát. Épúgy ismerte a felhők, mint a szelek járását és csodálatos időjóslataiban sohasem tévedett. Bármilyen témába kezdett, olyan élesen meg tudta világítani a helyzetet, hogy hallgatója játszva jutott általuk a legmagasabb rendű ismeretek birtokába. Amint ilyenkor födetlen fővel, kipirult arccal ott állt előttem, szinte úgy véltem, mintha a mindenható tudománynak messze világító fáklája volna.

A visszatérés már nem ment ilyen, hogy úgy fejezzem ki magam, tudományos módon. Bátyám rendesen hallgatag volt, bizonyára éppen készülő tervein, munkáin gondolkozott, amit abból sejtek, mert hazaérve, azonnal laboratóriumába vonult és segédek is ugyan sürgette ilyenkor. Gyakran kedves növényeihez vonult vissza az üvegházba.

Olykor automobiltúrát tettünk séta helyett. Bátyám nem győzte dicsérni pompás kis 80 lóerejű gépemet és mint tudóshoz illik, megállapította azt a helyet, amely az automobilt mint járművet, a járművek sorában megilleti s előre megjósolta azt a fejlődést, amire még e téren számíthatunk.

Kérésére megtanítottam automobilomat vezetni is. Egy-két próba után teljesen tisztában volt minden fortélyával s aztán valahányszor kikocsiztunk, ő vezette a gépet, ami nekem igen kellemes volt, mert a kétszeres operáció kissé megviselte látóidegeimet és egyik fülemre sem hallottam még egészen tisztán. Mindamellett nem szóltam róla bátyámnak, mert féltem, hogy láthatólag érzékeny lelkiismerete szenvedni találna panaszsomra.

Egy ilyen kettesben tett kikocsizás után történt, hogy automobilom tisztogatása közben, amit természetesen sohasem bíztam másra, bátyám ülésén egy kis jegyzőkönyvet találtam. Bizonyosan zsebéből csúszott ki. Magamhoz vettem, hogy majd átadom neki.

Kíváncsiságom azonban nem hagyott nyugodni s mert a professzort nem találtam szobájában, olvasni kezdtem a könyvecske lapjait.

Jegyzetek és rajzok tömegét tartalmazta, látszólag nagy összevisszaságban, de a figyelmes szemlélőnek észre kellett vennie, hogy e látszólagos zagyvaság egy igen fegyelmezett főnek napról-napra elért tudományos megfigyeléseit és eredményeit tartalmazza. A tegnap esti dátumhoz eljutva, pár általam is ismert tudományos kifejezésre bukkantam, melyek francia szavakkal lévén összekötve, némi értelmet kezdtem találni a rámnézve eddig tudományos

zavarban, mert mint talán már valahol említettem is, bátyám napi feljegyzéseit hol németül, hol angolul, hol meg latinul írta, szóval azon a nyelven, mely éppen eszébe jutott, vagy amelynek szavai éppen abban a pillanatban legjobban fedték a gondolatát.

Átvitel... Electricitás... Gondolkozás... Agyvelő... Szövedék... állottak többek közt a papíron, csupa olyan kifejezés, mely erősen izgatta fantáziámat. Szótárt szereztem bátyám könyvtárából s szobámba zárkózva, hozzáfogtam, hogy az utolsó lapok értelmét teljesen kihámozzam. Ime itt adom körülbelül a tartalmát.

E HÓNAP 30-ÁIG ELÉRT EREDMÉNYEIMNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

Keresett cél: az egyéniségnek az agyvelő átcserélése nélkül való megváltoztatása.

*

Kutatási bázis: a régi tapasztalat, hogy minden testben szükség szerint kell lenni léleknek is. Az élet és a lélek elválaszthatatlan egymástól és minden organizmusnak születésétől haláláig feltétlenül kell lelket is tartalmaznia, melynek fejlettsége természetesen az organizmus saját fejlettségétől függ. Az embertől kezdve a polipon át, le egészen a moháig, minden létező élő teremtménynek van lelke. (A növények nem élnek, nem táplálkoznak, nem lélegzenek talán?)

E tapasztalat mutatja, hogy lélek agyvelő nélkül is létezhetik.

A lélek és az agyvelő tehát függetlenek egymástól.

Következésképpen összeköttetést lehet teremteni lélek és lélek között, agyvelő nélkül is.

*

TRANZMISSZIÓS KISÉRLETEK

A gondolat elektricitás, melynek az agyvelő a felfogója. (Lehet, hogy nem felfogókészülék, de akkumulátor. Még nem tudom bizonyosan. Az azonban máris teljesen bizonyos, hogy a gondolati fluidum transzmissziója teljesen azonos az elektrikus fluidum transzmissziójával.)

4-i kísérletem azt bizonyította, hogy a gondolatot conductor segítségével át lehet adni.

10-i tapasztalataim szerint nemcsak conductor segítségével, hanem csupán étherrezgés segítségével is átadható.

Ezt követő kísérleteimben sok hiány és homály mutatkozik, mit a következőkben próbálok gondolkodás útján eloszlatni:

Az idegen organizmusba bekapcsolt lélek öntudatlanul, mintegy természetszerűleg felveszi az eredetileg ugyanabban az organizmusban lakozó lélek minden tulajdonságát; egyesül az eredetivel, anélkül, hogy azt kiűzhetné onnan, lévén a lélek bizonyos *pediculus mentalis* útján szoros, el nem választható összeköttetésben a testtel annak teljes elpusztulásáig.

F. hó 20-án mentálisan behatoltam János énjébe.

22-én egy macskába - (inkarnáció).

24-én egy körisfába - (inkarnáció).

A művelet fokról-fokra könnyebben és tökéletesebben ment végbe, de csakis az épségben tartott *pediculus* alapján.

Azt reménytettem, hogy holttesten még jobban fog sikerülni kísérletem, mert hiszen a testnek hiányzik a saját fluiduma, amely az idegen beavatkozásnak útját állja. Tévedtem. Nem gondoltam meg, hogy a lélek összeférhetetlen a halállal s hogy mindketten kölcsönösen kivárájk egymást. Nem dolgoztunk helyes irányban. Leverő.

*

Mit kellene tenni, hogy a pediculust nélkülözzük? Olyan véges organizmus, amelyiknek ne lenne lelke, és mégse legyen halott, más szóval: „olyan szerves test, amelyik sohasem élt”, nem képzelhető.

Mégsem áll, hogy e hónap kísérletei és kutatásai eredménytelenek lettek volna; sőt inkább igen érdekes rezultátumokat adtak. Követezőket tudtam meg belőlük:

1. Az emberi agyvelő a növényben majdnem teljesen elenyészik.
2. Az én-nek az átvitele *kölcsönös megegyezés* alapján személyről-személyre nagyon könnyen elérhető, eltekintve a pediculus kérdésétől. A közös pediculus, a két személyből mintegy lelki ikreket alkot.
3. *Kölcsönös megegyezés nélkül* bizonyos lelki túlhalmozódás jön létre, abban a személynek lelkiállapotában, akibe behatolunk s ennek következtében részleges átváltozás állt elő, vagyis olyanfajta állapot, mely már érinti céloom határait.

- Elérem-e valaha?

Ily tágkörűek voltak nagybátyám tanulmányai. Szédítő arányok! Elcsodálkoztam. Különös, hogy egy Lernehez hasonló materialista annyira spiritualisztikus iránynak hódoljon. Fantasztikus tétele nagyon sok tudós szemet kerekre nyitott volna tekintélyt adó pápaszemek mögött. Sajnos, nem tudtam eléggé értékelni, mert már nagyon elkényeztetett az e házban uralkodó tudományos légkör. Az olvasottaknak csupán egyetlen egy tétele ragadta meg különösebben figyelmemet: „Olyan szerves test, amelyik sohasem élt volna, nem képzelhető”, továbbá az, hogy a professzor kételkedik benne, vajjon megtalálhatja-e valaha pediculus nélkül a lelkek átcserélésének titkát. Annyira megszoktam már felfoghatatlan sikereit, hogy csak egy dolgon csodálkoztam: azon, hogy bátyám nem mindenható.

Fel akartam keresni bátyámat, hogy jegyzőkönyvecskéjét átadjam neki. Az idomtalanul kövér Barbara a parkba utasított. Nem találtam. A tó partján Károly és Vilmos álltak s teljes érdeklődéssel figyeltek valamit a víz tükrén. Igen nagy ellenszenvet éreztem különben a két átcsereilt agyvelejű fickó iránt, de az a látvány, melynek szemtanúja lettem, egyszer jósokáig mellettük tartott.

Az a valami, amit a tó vízében néztek, gyémántként csillogó vízcseppek záporát verte maga körül s úgy tetszett, mintha mindenáron fel akarna repülni. Egy ponty volt. Hatalmas uszony-csapással csapdosta a víz tükkrét és roppant erőlködéssel fel-felugrott.

A szerencsétlen! Az a hal volt, amelyikbe Lerne egy rigónak a lelkét költöztette. Szegény, aranyospikkelyes fogságba esett rabmadár nem bírta feledni fájának tradícióját és hiába erőlködött, hogy az ég azurjába felkerüljön. Még egy utolsó, kétségbeesett erőfeszítést tett, fölvetette magát pár méternyire s aztán szegény, nehézkes teste, lomha zuhanással csapódott le a parti nádas közé. Vilmos megfogta s a két segéd diadalmasan vonult tovább a zsákmányával. Már messze jártak s még mindig hallottam csúfolódó rigófüttyüket, melyet jókedvű

lónyérítésben folytattak. Ha tudta volna a két zsvány, hogy ostoba, nehézkes mivoltukhoz mennyivel jobban illett a nyérítés!

Elgondolkozva néztem a tavat, e roppant kalickát, melyben a szerencsétlen felemás lény oly sokat kínlódhatott a beleoltott ellentétes természetek küzdelme miatt... A tó felszíne, mit kétségbeesett erőlködése bodrozott fel, még nem fog egészen lecsillapodni, mikorra a szegény állat már nem lesz többé... Serpenyőbe kerül... De milyen sors vár a többi áldozatra? A fogságból szabadult s ismeretlen helyen kóborló állatokra? És mi vár Mac-Bellre?... Oh, Mac-Bell!... Hogyan lehetne megszabadítani?...

Az esti csillag kigyult az égen. Az esti szürkületen át a tavirózsa titokzatos fehér virágai, mint megannyi élő titok emelgették kelyhüket.

„...Mac-Bell!... Mac-Bell? Hogyan lehetne segíteni rajtad!”...

Csöngettek a kastély külső kapuján. Idáig hallatszott az éles csengetyűszó. - Látogató? Ebben az órában?... Ki lehet?... Emberemlékezet óta nem járt mifelénk senki!...

Sietve indultam a kastély felé s hirtelen eszembe jutott, vajjon mi történnék Vermont Miklóssal, ha a rendőrség emberei állanának a kapu előtt.

Az épület szögletében megálltam s óvatosan körülnéztem. Tanácsosnak találtam terepszemlét tartani.

Semmi veszély, Lerne a kapuban állott és sürgönyt olvasott, melyet most kézbesítettek neki. Előjöttem.

- Kedves bátyám, ime a jegyzetei. Az automobil ülésén találtam.

Női ruha suhogott hátunk mögött.

Emma jött felénk. Az aranyos-bíboros alkonyati fény új varázssal vont be bájos arcát, csillámló szőke haját; hajlékony teste szinte lebegni látszott, mintha tündérek emelnék.

Őt is a csengő szava csalta elő. A sürgöny után kérdezősködött.

A professzor nem válaszolt.

- Valami nagy baj történt? - kérdeztem én is.

- Semmi különös - felelte bátyám. - Doniphan meghalt. Ez az egész.

- Szegény fiú! - sajnálkozott Emma. Aztán hozzátette: - Inkább haljon meg, minthogy bolond legyen. Ez a legjobb sors, ami érhetne... Ugyan, Miklós, ne bámulj úgy a levegőbe, mintha neked is elment volna az eszed!... Gyerünk, barátom. Előre!

Megfogta a kezemet s a kastély felé vont. Lerne dolgára indult.

Megrendültem.

- Bocsáss el!... Bocsáss el!... - kiáltottam Emmára. - Rettenetes! Doniphan meghalt!... Te nem tudod, nem tudhatod!... Bocsáss el!...

Kiszabadítottam kezemet és nagybátyám után rohantam. A laboratórium ajtajában értem utól. Éppen a sürgönyt mutatta Jánosnak. Amint a professzort megszólítottam, a német eltűnt a házban.

- Bátyám!... Ugye neki nem mondta el?... Könyörgök, ne szóljon Jánosnak!...

- Már elmondtam. Miért?

- Mert el fogja beszélni a többieknek is! Hangosan fogják tárgyalni Mac-Bell halálát... és Nelly megtudja! Megtudja, egészen bizonyosan... Értsen meg! Mi lesz, ha Doniphannak Nellybe szorult lelke megtudja, hogy emberi testének vége!?... Nem szabad megtudnia! Nem szabad!!...

Bátyám hideg nyugalommal felelte:

- Semmi baj sem lesz, Miklós. Felelek érte.

- Semmi baj? Honnét tudja?... Ezek a német gazemberek nem fognak hallgatni... Engedjen be, könyörgök, engedjen be!... Csak egy pillanatra, hogy kihozhassam magammal... Az ördögbe is!

Bikaszokásaimat még nem feledtem egészen. Előreszegzett homlokkal rohantam tanácstalanul álló bátyámra s a szó szoros értelmében felökleltem, hogy hanyat esett a föben s aztán az ajtó mögött hallgatkozó Jánost lapítottam a falhoz, de úgy, hogy megeredt az orra vére. Behatoltam a laboratórium udvarába s erősen eltökéltem magamban, történjék bármi, magammal viszem a kutyát és pillanatra sem fogok megválni tőle.

Az ebek visszahúzódtak fülkéikbe. Nellyt azonnal megpillantottam közöttük. Neki elkülönített rekeszt tartottak fenn. Hosszú, kócos teste elnyúlva feküdt a vasrács mögött.

Rákiáltottam.

- Doniphan!

Nem mozdult. A hátrahúzódo kutyák szeme vészfénylőn csillogott a fülkék sötétjében. Rekedten vonítottak.

- Doniphan!... Nelly!...

Semmi nesz.

A halál aratott itt is.

Igen, úgy volt. Nelly kihűlt, megmerevedett testtel feküdt előttem. A lánc nyaka köré csavarodott s úgy látszott, az fojtotta meg. Lerne és János megjelentek a küszöbön.

- Gazemberek! - riadtam rájuk, - ti öltétek meg!...

- Nem, becsületekre nem! Esküszöm neked. Úgy fekszik most is, ahogy ma reggel rátaláltunk.

- ...Gondolja, bátyám, hogy magamagát fojtotta volna meg? Hogy öntudatosan, szabad akaratából tette?... Rettenetes vég!...

- Úgy kell lennie - válaszolta Lerne. - De van még egy másik lehetőség is, az, hogy görcs kínozza s így tekerőzőtt a lánc nyaka köré... hiszen olyan súlyos betegség gyötörte. Beteg volt már minden porcikája. Pár nap óta veszettséget is konstatáltam rajta... Látod, semmit sem rejtek el előled. Nem szépítem a bűneimet, Miklós, nyugodt lehetsz.

- Oh, az elfojtott, tehetetlen düh ölte meg... - suttoztam.

Lerne csendes hangon folytatta:

- Lehet, hogy a halála valami érdekes tanulságot rejt számomra. Ma reggel, nyolc órakor, mikor észrevettük, még egészen meleg volt szegény teste. Eszerint a halálnak egy órával ezelőtt kellett bekövetkeznie...

Megnézte a telegrammot:

- ...ahogy olvasom, Mac-Bell reggel hét órakor, tehát ugyanabban az időben hunyt el.
- Mi okozta halálát? Mi okozhatta?... - kérdeztem.
- A tehetetlen düh, mint a Nellyét, - volt a felelet.

XIII KÉPZELŐDÉS?... VALÓSÁG?...

Emma, Lerne és én a kis szalónban ültünk a reggeli mellett és ott történt, hogy a professzort különös szédülés fogta el.

Nem ez volt az első eset. Már többször észrevettem bátyámnál hasonló zavarokat. Ez a mostani eset azonban igazán karakterisztikus volt s mert előttem játszódtott le, minden részletét megfigyelhettem s rájöttem, hogy igen bizzarr tünetek kísérik. Kevésbé figyelmes szemlélő valószínűleg a túlfeszített munka következményének tudta volna be, mert hiszen tagadhatatlan, hogy bátyám bámulatosan sok és erős munkát végzett. Most már nem volt elég neki a laboratórium, a kastély s a virágházak sem, munkáját az egész parkra kiterjesztette. Mondhatnám, egész Fonval komplikált szerkezetű, tüskés gépezetektől, fémárbocoktól és titokzatos szemaforoktól meredezett s mert a park ősi fái gátolták a rengeteg sodronyhálók s más gépezetek felállítását, bátyám egész sereg favágót rendelt ma reggelre. Határtalan öröme, hogy most már nem állhatja útját a sok fa sem tudományos kísérleteinek, némiképp kárpótolt a vandalizmusért, amivel a park százados diszeire törtek. Bátyám lázas sietséggel járt-kelt az udvarnak s kertnek most már legnagyobbbrészt üres térségén, mely roppant felszereléseivel és gépezeteivel óriási műteremhez, gyárhoz vagy laboratóriumhoz hasonlított s hol ezen a gépen, hol azon a vezetéken igazgatott valamit. Szóval, nem pihent egyetlen pillanatig sem, hacsak a mostanihoz hasonló szédülési roham el nem ernyesztette. Ez a különös elváltozás mindig akkor jött rá, mikor úgy látszott, elmélyedő tekintettel igen erősen gondolkozott valamin. Ilyenkor fokozatosan sápadtabb lett s aztán egyszerre mintegy varázsütésre visszakapta eredeti arcszínét, de utána igen gyöngének érezte magát és ereje csak lassan tért vissza megint. Úgylátszik, egy-egy ilyen eset önbizalmát is megrendítette, mert hallottam, amint egyszer csöndesen így szólt: „Hát soha, de soha nem fogom megvalósítani tudni?” De nem akarok más, hasonló esetek leírására kitérni.

Kávéztunk. Lerne egy karosszékből ült az ablak mellett s kezében tartotta csészejét. Beszélgettünk, de csak keveset, mint olyan emberek, kik sokat vannak együtt s nincsen mondanivalójuk. Az óra ütött s láttuk, amint a favágók szép sorjában munkára indultak s hátukra vették baltájukat. Úgy tetszett nekem, mintha rongyos csőcselék indulna hadba királyok ellen.

Vajjon melyikre kerül öreg barátaim közül ma a sor? Erre a bükkre, arra a százados gesztenyére?... Éppen rájuk láttunk ablakunkból. Az ősz aránya behintette valamennyit s úgy álltak ott, mintha fejedelmi palástot viselnének. A fenyők sötét koronája kifeketéltet közölök. Nem fújt szél s az aranyos levelek csöndesen, egyenes vonalban szállingóztak a földre, amint éppen elszakadtak gallyuktól. Egy óriási vén jegenye emelkedett ki a park sűrű lombosárából. Olyan volt, mint valami öreg fejedelem. Legrégibb emlékeim hozzáfűztek s most sem tudtam soha ránézni anélkül, hogy eszembe ne jussanak gyermekkorom szép évei.

Most is rajta nyugtattam tekintetemet, mikor rémült madárcsipogás riasztott fel szemlélődésemből. Egész sereg apró madár szállt fel róla, két öreg holló káromgva hagyta el fészékét s egy mókus riadtan keresett menedéket a szomszédos diófák lombja között. Talán valami apró, bundás ragadozó bújt ki a fa odvából? Egyszerre azonban fájdalmas meglepetéssel azt kellett látnom, hogy a fa hegyétől tövéig megremegett. Mintha hirtelen erős szél támadt volna, amely csupán az ő vesztére tör.

Eszembe jutottak a favágók! Bátyám parancsolta volna, hogy ezt a vén fát, egész Fonval díszét, a park királyát ledöntsék? De hiszen ez barbárság! - Meg akartam kérdezni bátyámtól s hozzáfordultam, hogy megszólítsam s akkor vettem észre, hogy megint elszédült.

A szokásos mozdulatlanság, sápadtság, merev tekintet mind-mind egymásután jelentkezett s észrevettem azt is, hogy merev tekintete valami tárgyat látszik erősen fixírozni. A jegenye volt, az óriás, melyre a nagy üvegház féltve őrzött pálmafái irigykedve tekintettek. Eszembe jutott bátyám naplója!... Nem lehet-e a professzor *lelki távolléte* és ennek a fának *élete* között valami titkos összeköttetés?

Tompa hang hallatszott, mint mikor távoli fejszecsapás éri a fatörzset az erdőben. A jegenye megingott, mintha megmozdult volna helyén;... bátyám felugrott, a csésze kihullott kezéből s ő maga hirtelen bokájához kapott, mintha a fejszecsapás őt érte volna. Arca egyszerre visszanyerte előbbi, élettel teljes színét.

Lassan ocsudott aléltóságából. Úgy tettem, mint aki csupán hirtelen elszédülését vette észre, de az előzményeket nem s szemrehányással illetem, miért nem ügyel jobban magára s miért nem kezeli magát. Az ilyen szédülési roham nem olyan ártatlan dolog. Tudja-e legalább, hogy mi okozza?

Bátyám bólintott. Emma körülötte sürgölődött.

- Igen, tudom - mondta gyöngé hangon, mikor már kissé magához tért. - Szívdobogással járó... egyszerű... ájulás, amit szívbajom okoz... Gyógyítom magam.

Nem, nem volt igaz. A professzor egyáltalában nem kezelte magát. Őrült munka- és kutatási szenvedélyében annyit sem törődött a tulajdon egészségével, mint amennyire nem szokás egy vén, munkában kimerült, elcsigázott ló életével törődni.

- Hátha kísétálna? Jót tenne a friss levegő, - ajánlotta Emma.

A professzor kiment. Láttuk, amint a jegenye felé veszi útját. A fejszecsapások egyre hallatszottak. A fa megdőlt, aztán lezuhant a földre... Mintha földrengés zúgott volna el alattunk... A fa ágai estükben bátyámat is súrolták, de egyetlen lépést sem tett tovább.

Lerne visszatért. Úgy látszott, eszébe sem jutott, milyen megdöbbenést követett el. Nekem a hideg szaladgált a hátamon, ha eszembe jutott, hogy a bátyám feljegyzéseiben olvasott lehetőségek szerint mi mindennel járhatott volna a fa pusztulása rá nézve...

Vajjon ilyenfajta kísérletezésének voltam-e most a tanuja? - Neheztelve gondolkoztam rajta, mint immár Fonvalnak annyi rejtélyén, amelynek kulcsát még mindig nem bírhattam. - Volt-e valami összefüggés Lerne ájulási rohama és a fa búcsúzó lelke között?... avagy éppen a jegenye pusztulásának pillanatában egyesítette őket valami titokzatos erő?... A madarak a favágók pusztá közeledésére is megijedhettek, nem biztos, hogy ez lett volna a titkos jeladás... A fának előzetes, csodálatos megingása talán, mikor még nyoma sem volt csúcsán a favágók kötelének?...

A lehetőségek útvesztőjében annyi és oly mindenféle magyarázat kínálkozott, hogy szerelmes fővel és az operációtól meggyengített gondolkozással igazán nem tudtam benne eligazodni.

A szerelem volt az orvosságom s éppoly kevésbé bírtam Emmát nélkülözni, mint amennyire az opiumszívó számára életfeltétel a pipa, vagy a morfiúmélvezőnek a fecskendő. Rajongásom királynőjét minduntalan felkerestem a szobájában. Lerne egyízben meglepett minket s másnap reggel fejünkre olvasta megállapodásunkat: „Szerethetitek egymást szívetek szerint, azzal az egy kikötéssel, hogy nem bújtok el előlem. Ha megszegitek, magatok lássátok a következményeket”.

Máig is megfoghatatlan előttem, hogy e szégyenletes feltételt elfogadtam... Hiába, az asszony a képzelhető legnagyobb varázslója a világnak; egy kacsintás, egy hízelgő mozdulat s azonnal levesz a lábunkról. Úgy kiforgat a saját természetes mivoltunkból, mint semmiféle varázsvessző sem. Mi hatalma lehetett volna Lernének fölöttem Emmával szemben? Mit sem törődünk tudós bátyám szomszédságával. Miattunk időzhetett a szomszéd szobában, hallhatta és tovább színezhette szavainkat, beleshetett a kulcslyukon... Uram bocsásd meg!... úgy vettem a közelséget, mint valami izgató, erősítő fűszert!

Egy este, mikor szokásom szerint megindultam a földszintről, hogy Emmát szobájában fölkeressem, széktologatást hallottam bátyám szobájából, fejem felett. Ilyen késői órában mindig aludni szokott már; különösnek találtam a lármát odafent, de egyáltalában nem fordítottam rá figyelmet. Folytattam útam s nem tompítottam lépteim zaját sem, mert hiszen nem volt tilalmas dolog, amire igyekeztem.

Emma fürteit csavargatta éjszakára. A szobának nehéz, kábító illatszerrel áthatott levegőjén át a hajsütővas melegét kipróbáló papiros könnyű, pörkölt illata érzett.

A szomszédos szobából nem hallatszott semmi nesz. Túlzott elővigyázatosságból elhúztam bátyám ajtaján a reteszt. De szemem szüntelen ugyanegy pontra rögződött. Lerne doktor ajtajának kulcslyukáról nem vettem le a tekintetemet. Biztosak lehettünk, hogy nem nyit ránk. Sohasem voltam még ennyire elővigyázó.

Emmának könnyű selyem muszlinba öltözött teste reszketett a boldogságtól, amint magamhoz vontam.

A kandallóról két lámpa vetette fényét.

Egy ideig ott álltunk ketten és ragyogtunk - egy fehér és egy sötét oszlop a derengő fényben...

Egyszerre azonban ijedten kellett tapasztalnom, hogy érzékeim és lelkem a teljes közömbösség állapotába süllyed. A legkisebb örömet sem érzem, énem eltörpül, mintha helyét valami nálam sokkal erősebb idegen hatalom foglalná el. Enmagamat visszaűz lelkem legtávolabb zugába, úgy, hogy már nem is csodálkozom, csak azt tudom, nem érzek és nem gondolkozom, csak azt tudom, hogy olyan kicsike, olyan törpe lettem, hogy szinte azonnal meg kell semmisülnöm... Idegen betolakodó erő vette át a hatalmat fölöttem...

A kulcslyukból még mindig, mint égő parázs, tüzes szempár, bámult felénk. Még most is lenyűgöz. Nem tudok megszabadulni tőle.

Aztán egyszerre elfordíthattam tekintetemet. És most hirtelen kiszakítottam magamat Emma ölelő karjai közül... Bátyám ajtaja mögül gyenge nesz hallatszott, mint mikor valaki óvatosan továbbtolja székét s aztán lábujjhegyen távozik leshelyéről... A kulcslyuk feketén ásított rám, mint parányi ajtó, mely hirtelen fölfedi a misztériumot...

Tisztán láttam. Hiszen a professzor maga megmondta: „Volt rá gondom, hogy a te képmásod mögé rejtőzzem.” Ezért mentette meg már-már pusztulónak indult testemet, ezt igazolták a könyvecske feljegyzései, a jegenyefával való jelenet. Ismert szédülési rohamai voltaképpen mind kísérletezések voltak, hogy hipnotizmusserűen átönthesse énjét a megkívánt idegen lénybe. Énbélém szemének kisugárzásával oltotta be lelkét a kulcslyukon át, behelyettesítette magát az én lelkembe és csodálatos képességét ilyen gyalázatos módon használta fel... Ennyi valószínűtlenségnek elmondása után nem csodálkoznám, ha valaki kétségbe vonná józan eszemet, hiszen eleinte magam sem hittem az érzékeimnek, míg végre mint szabályt el nem kellett fogadnom, hogy Fonvalban minden természetes, ami másutt lehetetlen s az nem történhetik meg, ami a dolgok rendes folyása lenne.

Oh, Lerne rettenetes szeme ott a kulcslyukon! Úgy kísértett jódarabig, mint ahogy Jehova tüzes mennykövétől kellett Kainnak menekülnie!...

Most már nevetek rajta, de akkor ez a nem képzelt, újfajta veszély őszintén megdöbbenett s szüntelen azon törtem eszemet, hogyan kerülhetném el? Hosszas tanakodás után elhatároztam magam, hogy elmegyek innen. Ez az egyetlen helyes módja a menekülésnek és voltaképpen már igen régen meg kellett volna tennem. Természetesen, Emmával együtt megyek el, mert most már, hogy az új, rettenetes titoknak nyomára jöttem, semmi szín alatt sem hagytam volna őt nagybátyám közelében.

Csak hogy Emma nem tartozott azok közé a könnyen kezelhető leányok közé, akiket akaratuk ellenére megszöktethetnek. Kérdés, elhagyná-e Lernét, helyesebben szólva, a kilátásba helyezett gazdagságot? Bizonyára nem. Szegény, egyszerű elméje nem fogta fel, hogy a modern kékszakáll közelsége milyen veszedelmet rejteget. Amilyen együgyű és piperéskedő volt, egyedül a remélt mesés gazdagság érdekelte. Biztosítékot kell adnom neki, hogy egyetlen centimot sem kockáztat, ha engem követ... És ezt a biztosítékot Lernének, tulajdon magának szájából kell hallania...

Előbb tehát a távozáshoz a professzor beleegyezését kell megnyernem!... Erre természetesen bátyám nem lesz hajlandó. Meg kell félemlítenem, hogy kicsikarhassam tőle. Ügyesen ki kell játszanom őt Mac-Bell és Klotz gyilkosának s aztán, ha már kezem közt tartom, úgy fog beszélni Emmával, amint nekem kell. Ügyesnek kell lennem, nehogy megfosszon kilátásba helyezett örökségemtől vagy hogy akár meg is csorbítsa azt Bourdichet kisasszony kárára, akinek ez a kilátásba helyezett gazdagság az éltetője.

Részletesen kidolgoztam tervemet.

XIV. AZ ÁLARC LEHULL...

Tervemre nem került sor.

Nem mintha haboztam volna, vajjon végrehajtsam-e? Annyira eltökélt szándékom volt, hogy veszélyes voltát is csak utólagosan kezdtem mérlegelni, akkor, amikor már igazán tárgyaltalan volt. Addig azonban növekvő türelmetlenséggel lestem az alkalmas pillanatot, bár be kell vallanom, türelmetlenségemnél csak félelmem volt nagyobb...

Valóságos hallucinációim voltak. Még ott is rémeket láttam, ahol mitől sem kellett tartanom. Minden legparányibb nyílást vagy lyukat felkutattam ablakon, ajtón és eldugaszoltam, nehogy megint ki legyek téve a rettenetes hatalmú szem sugarának. Egyszerre álmodozó, lázas tehetetlenség fogta el Emmát. Új aggodalom!... Nem történhetett-e meg, hogy az idegen hatalom most az ő lényét bitorolja?... E rettenetes gondolat úgy megriasztott, hogy Emmát messze elkerültem ezentúl. - Szememet nem mertem bátyám arcára emelni s idegességem olyan mértékben fokozódott, hogy nem bírtam el senkinek a tekintetét... A legkisebb zörej felriasztott. Félttem a fehérfejű állatoktól, a himbálózó galytól, virágtól, a madarak csipogásától...

Beláthatják olvasóim, hogy már igazán távoznom kellett s hogy nem csoda, ha minden igyekezetem a menekülésre irányult. De még mindig nem volt itt az ideje. Be akartam ugyanis várni a kedvező pillanatot, mikor bátyámat jóhangulatban találom s nem kell attól félnem, hogy elhamarkodott beszédemmel olyan bajt zúdítok nyakamba, mint egyszer már keservesen tapasztaltam. Ez a kedvező pillanat azonban egyre késett. A professzor állandóan rossz hangulatban volt; találmanya nem akart sikerülni. Ájulásai, - helyesebben, különös önkísérletezései, egyre gyakoribbá váltak s szemmelláthatóan megrendítették testi erejét, ami kedélyén is nagyon megérzett.

Csak közös sétáink vidították még fel. Dudorászott is és szokása szerint minden tizedik lépés után megállott, hogy valami tudományos igazságot közöljön velem. Automobiltúránk pedig jobban érdekelték, mint valaha.

Elhatároztam tehát, hogy a már egyízben tapasztalt eredménytelenség ellenére, újra kis gépkocsimban fogok beszélni vele.

De nem került rá sor.

A Loucq-környéki erdőben haladtunk, három kilométernyire Greytől s már éppen vissza akartunk fordulni Fonval felé.

Lankás domboldalon vitt utunk, nagy lendülettel. Bátyám vezetett. Elhatároztam, hogy szólni fogok s magamban végiggondoltam egész beszédemet. Százszor is kinyitottam már számat, de mindig újra meg újra visszarettentem. Minden falunál, minden útkanyarodónál elhatároztam: most-most beszélsz! De hiába, tovább repült mellettünk erdő, major s nekem még mindig nem oldódott meg a nyelvem. Alig volt tíz percünk már hazáig. Rajta! A domb tetejére érve, azonnal belekezek. Utolsó haladék!...

A bevezető mondat már régen meg volt fogalmazva emlékezetemben s most mégegyszer végiggondoltam, mikor gépem hirtelen nagyot zökkent jobboldalra s aztán óriási lendülettel, mondhatnám szökkenéssel az út baloldalára csapott át, a meredek szélére... Azonnal felboru-

lunk!... Felugrottam s teljes erőből fékezve, az utolsó pillanatban sikerült megmentenem magunkat s a kocsit.

Mi történt?

Lernere néztem.

A professzor előredült ülésén, feje oldalra hajolt, karja tehetetlenül csüngött le a fék oldalán. - Elszédült. Végzetessé válhatott volna reánk... De talán mégis? Ilyen veszedelmes automobilútnál nem lehet tettetés az elájulás!... Hátha csak rosszindulatú feltevés tölem?... Nagybátyám valóban nem mozdult meg. Levettem kalapját; simára borotvált arca, kesztyűtlen keze viaszsárga volt. Kezét kezembe vettem s mert az orvosi tudományban meglehetősen járatlan vagyok, jobb módszer híján egymásba csaptam tenyereit, hogy felélesszem. Színházban szokás ilyen hévvel üdvözölni a kedvenc színésznőt.

Tapsom fölverte a mezők csendjét s most már tisztán láttam, hogy a csontkaszás jelenetének szólott.

Frederik Lerne megszűnt élni. Hidegedő ujjai, beeső arca, üvegesedő szeme, megszűnt szívverése mind erről tanúskodott. Szív baja, melyet csak tettetésnek véltem, a szív bajok rendes szokásaként, orozva törte meg életét.

A rémület s a veszélyes felborulástól való félelem, mely még mindig megremegettett, okozták, hogy földhöz szögezve állottam jó darabig... Lehetséges, hogy egyetlen pillanat s a nagy Lernéből ne maradjon más, mint egy tehetetlen hústömeg, férgek lakomája s a név, mely arra jó csak, hogy előbb-utóbb elfeledjék?... Bár gyűlöltem e sok gonosz ságot egymásra halmozó embert s szinte örvendtem most, hogy immár ártalmatlanná vált, hirtelen halála, mely ily rendkívüli intelligenciát semmisített meg, mégis megdöbbsentett lelkem legbelsejéig.

Mint a bábszínház rongybabái összeesnek és természetük szerint ronggyá válnak, ha ledobja őket a megelevenítő kéz, oly élettelenül hajolt előre a gépkocsi oldalán Lerne élettelen teste és a halál, e nagy öltöztető, a paprikajancsi lisztes fehérségét varázsolta arcára.

De ime, mennél messzebb és messzebb távolodik belőle a lélek, a szellem, a nagy Ismeretlen felé, olyan mértékben látszik ez a rettegett arc szépülni. Az emberek annyit és oly sokszor dicsérik a lelket a test rovására, hogy az efajta változást rendesen észre sem veszik. Én fokról-fokra megfigyeltem Lerne arcának elváltozását. Homlokára isteni derűs komolyság ült ki, mintha az életnek, mint valami viharos felhőnek elvonultával titokzatos napsugár ontaná reá eddig láthatatlan fényét. A gazember arca a halálban nemesmetszésű márványfővé változott át.

Könny borult szememre. Levettem fővegemet. Ha nagybátyám tizenöt évvel ezelőtt, élete boldogságában, tiszta tudományának tetőfokán mult volna ki, nem lehetett volna szebb, békésebb az álma...

Mennem kellett. Ilyen forgalmas útvonalon nem szentelhettem érzelmeimnek több időt a halott mellett. Elfojtottam indulataimat s a holttestet a poggyászsíjakkal az ülésre erősítve, hazafelé indultam. Rendbeszedett öltözetrel, feltett sapkával éppen olyan volt, mintha aludnék.

Amint így Grey uccáin átrogtunk, senki sem sejtette volna, mi sors érte szegény útitársamat. Feltartóztatás nélkül vittem haza Fonvalba s szívemet egész úton a legmélyebb szánalom töltötte el a nagy tudós és szerencsétlen szerelmes iránt, kinek halála minden gonosztettét egyszerre eltörölte. Most már csak tisztelet maradt meg iránta bennem s az ösztönszerű húzódás, melyet az élő érez a halott iránt.

Megérkezésem reggele óta, mióta a labirint útjain összetalálkoztunk, nem váltottam szót a két némettel. Most értük mentem a laboratóriumba, míg gépkocsimat a szolgálóleány felügyelete alatt néma utasával a kastély feljárója előtt hagytam.

A segédek azonnal megértették jeleimből, hogy valami rendkívüli dolognak kellett történnie és habozás nélkül követtek. Gondteljes ábrázatuk nyilvánvalóan elárulta, hogy nem tiszta a lelkiismeretük s hogy a halálesettel kapcsolatban rájuk nézve súlyos kimenetelű következményektől félnek. Nem tudták leplezni kétségbeesésüket. Izgatottan tanakodtak egymás között. János vitte a szót, a másik kettő alázatos hódolattal figyelt. Végre úgy látszik megállapodtak valamiben és készségesen segédkeztek nekem is, hogy a halottat feloldozzuk üléséről és szobájába vigyük, de ideérve, szó nélkül magamra hagytak, éppen mint Emma, ki ijedten és sikoltozva menekült el a halott közeléből. Egyedül maradtam bátyám mellett Barbarával. A derék parasztleány néhány könnycseppet ejtett a halott tiszteletére, mely azonban láthatólag nem elhunyt gazdájának, hanem a halál ünnepélyes voltának szólt. Egyébként szótlan csöndben nézte a halott mindinkább élesedő vonásait, hegyessé vált orrát, kékülő körmeit.

- Halotti ruhába kellene öltöztetni - mondtam.

- Én majd elintézem, - felelte Barbara. - Nem valami kellemes dolog s én már értek hozzá.

Míg az öltöztetés tartott, elfordultam. Mégis csak jó, hogy ott volt Barbara, ez az igazi falusi jó komámasszony, aki ha kell tudósasszony, ha kell, halottöltöztető és sirató tudott lenni.

Nemsokára jelentette is: „Készen vagyok. Most már csak a szenteltvíz, meg a ravatali dísz hiányzik.”

Lerne olyan fehéren feküdt a hófehér lepellel borított ágyon, hogy úgy tetszett, ágy és halott egyetlen hófehér márványtömbből vannak kifaragva. Haja csinos fűtökbe szedve simult homlokához és mellét, nyakát díszes, fehér ingelő takarta, összekulcsolt kezébe rózsafüzért, mellére feszületet helyezett a leány kegyelete. Az éjjeli asztalkán hófehér porcellán tál és belehelyezett virágos ág várta a szentelt vizet. Barbara minden tiltakozásom ellenére oltárt varázsolt az egyszerű bútordarabból. Ennek így kell lennie, - jelentette ki és összehúzta a sűrű, nehéz ablakfüggönyt.

- Nem, nem, legalább az ablakot nyissa ki olyan tágra, ahogy csak lehet, hadd jöjjön be a virágillat és a friss levegő...

A leány dohogva engedelmeskedett, mert hiszen kívánságom minden szokás ellen való s aztán kérésemre egyedül hagyott a halott mellett.

A parkból hervadó levelek illata szállt be az ablakon. Az elmúlást semmi nem hozza élénkebben eszünkbe. Odakint károgó varjak serege szállott. Alkonyodott...

Végigjártam szememet a szobán, hogy megpihenjen a halott látásától. Az írószekrény felett Lidivine nagynéném arcképe mosolygott le a falról. A festők hibát követnek el, mikor mosolygó arcképet festenek valakiről. Úgy tetszik, mintha az élet válságos pillanataiban régi festményeink gúnyolódni látszanának szomorú sorsunkon... Rám határozottan rossz hatással volt, hogy néném mosolyogva néz halott urára... Az arckép mintegy húsz éve készülhetett, de a bársonyos lágyságú pasztell mindig a régiség porát látszik borítani a festményre s ezt a képet is sokkal régiebbnek mutatta a valóságnál.

Gyermekkori emlékeim, melyekbe a kép s a környezet visszavarázsolt, terhemre voltak s megpróbáltam másfelé fordítani figyelmemet, az éjszakába menő alkonyra, a kívül röpködő denevérekre, a szoba ezer mindenféle apróságára, a gyertyák lobogó fényére...

Odakint hirtelen erős szél támadt; zúgva-bömbölve járta be a kandalló kéményét, felduzzasztotta a függönyöket s kioltotta az egyik gyertyát. Sietve becsuktam az ablakot, mert sötétben maradni mégsem szerettem volna a halottal, bár egyszerre megvilágosodott előttem, hogy halott nagybátyámtól nem szabad félnem s hogy lelki tisztulás lesz, ha halálának bátran szemébe nézek. Meggyújtottam tehát a lámpát is és úgy helyeztem el, hogy a professzor lehetőleg teljes világításban legyen.

Szép halott volt... Igazán nagyon szép halott volt. Semmi vonása nem emlékeztetett többé arra a vad embergyűlölő arcra, amilyennek tizenöt évi távollét után csodálkozásomra meg kellett ismernem; semmi, legfeljebb egy ironikus vonás a szája körül. Lehet-e, hogy még így holtan is, valami cselszövésen törte a fejét? Hogy még most is dacolt a természettel, a halállal, mint ahogy életében nem ismerte el úrnak maga fölött?

Csodálatos merészsége és bűnös bátorsága, mellyel bámulatraméltó munkáit végrehajtotta, egyforma joggal megszerezhetette volna neki a bitót és a pálmát. Micsoda ördögi kalandvágy hajtotta rá immár öt esztendő óta, hogy orgyilkos gazdája legyen vendégeinek?...

Nem tudtam felelni rá. Úgy tetszett, mintha Klotz és Mac-Bell szelleme kiáltana bosszúért a kandalló kéményében. Az orkánná erősödött viharok egy váratlan szélrohama felszakította a rosszul betett ajtószárnyakat. A gyertya lángja lobogott. Lerne hófehér, hosszú haja felborzolta, kísértetiesen lengett az erős szélben. És ahogy a fergetegnek láthatatlan, súlytalan keze fölemelte, szétsimította, újra szétzilálta a hosszú, ősz fürtöket, egyszerre megdermedtem rémületemben s az ágy támlájára támaszkodva, bámultam, egyre bámultam azt a lilavörös élesszélű forradást, mely halántéktól halántékig húzódva, Lerne koponyáját eléktelenítette... a Lernéét!...

A rettenetes sebkorona, a boszorkányos operáció eme félreismerhetetlen jele! És éppen Lerne fején! Lerne megoperálva! Ki operálta meg?...

Ottó Klotz!

A titok kiderült. Lehullott róla a lepel. Mindent megértettem! Mindent! A professzor hirtelen történt metamorfózisa pontosan összevágott asszisztensének eltűnésével és Mac-Bell utazásával! Magyarázatot nyert minden: a visszautasító levelek, az elváltozott kézírás, a professzor németes kiejtése, az, hogy nem ismert meg engem, rossz visszaemlékezése, heves viselkedése, mely annyira ellentétben állott előbbi szelídségével, vakmerősége, szenvedélyes szerelme Emma iránt, végül büntetést érdemlő merész munkái s a rajtam, valamint a Mac-Bellen elkövetett vétkek!... Minden! Minden!! Minden!...

Eszembe idézve Emma szavait, szinte magam előtt láttam a történeteket, melyeknek következőkép kellett lejátszódnia:

Négy évvel Fonvalba érkezésem előtt, Lerne és Klotz együtt érkeztek haza Nanthelből, ahol a napot töltötték. Lerne láthatóan jókedvű volt. Hogyne, mikor folytathatja az átültetésre vonatkozó kedvenc tanulmányait, melyekkel az emberiség javát óhajtja szolgálni. Klotz, aki szerelmes Emmába, természetesen más célokra gondol, neki haszon és profanálás kell. (Mannheimben, valószínűleg pénz hiányában, nem boldogult.) Biztosan ajánlatokat tett nagybátyámnak a találmány ilyenirányú értékesítésére, miről bátyám persze hallani sem akart.

Az asszisztens erre kidolgozza magában ördögi tervét. Három honfitársának segítségével orozva megtámadja a professzort, megkötözteti s a laboratóriumba záratja jötevőjét, kinek gazdagságát, függetlenségét, egyéniségét megirigylte.

Mégis, mielőtt megválnék herkulesi termetétől, mégegyszer hasznát akarja venni kivételes erejének és utolsó éjszakáját Emmával tölti.

Másnap reggel, hajnalban még, bemegy a laboratóriumba, ahol az erősen megkötözött Lerne várja. A három segéd elaltatja mindkettőjüket s Klotz agyvelejét nagybátyám koponyájába helyezik át. Lerne agyvelejét egyszerűen begyömöszölik Klotz élettelen hullájába és az anatómiai hulladékokkal együtt hirtelen elföldelik.

Tehát most Otto Klotz az, aki Lerne képmásába öltözve, Fonvalt, Emmát és professzor gazdagságát bitorolja.

Emma sápadtan, ingadozó léptekkel látja őt előjönni a laboratóriumból másnap reggel. Azonnal birtokába veszi a kastélyt, labirintust varázsol köré, és megváltoztatja az élet rendes menetét. Aztán, hogy biztosítva érzi magát minden meglepetéstől, hozzákezd rettenetes kísérleteihez.

Szerencsére, hiába. Az alávaló testtolvaj kimult, mielőtt varázslatos tudományának hasznát vehette volna. A súlyos szívbaj, mely Klotz életét kioltotta, Lerenek ráhagyott öröksége volt és bosszút állt a professzorért. Most már érttem, miért vette fel a kihült test a halálban Lerenek igazi ábrázatát. Most már nem volt mögötte a tolvaj német lelke, hogy lenyugözve tartsa továbbra is!...

Klotz ölte meg Lernet és nem Lerne volt Klotz gyilkosa, mint hittem mindig!... Nem bírtam magamhoz térni! Hogy micsoda rettenetes játékot űzött velem ez a kettős személyű ember!... Legfőképp az bántott, hogy immár hosszú óta nyult tartózkodásom ellenére sem bírtam magamtól rájönni a titokra, de Emmának alacsonyan szárnyaló gondolkodása, meg a három gyűlölt németnek a jelenléte meggátolt benne, hogy alaposabban, mélyenjáróbban gondolkozzam.

- Igazad van, Lidivine néném, ha nevensz ott fent a képen, - gondoltam. A te szeretett Frederiked gyalázatos, árulásnak lett az áldozata és nem az ő lelke az, amelyik e rettegett porhüvelyt most elhagyta. Az övé itt lebeg körülöttünk, jóságosan, mint amilyennek te és mi mindnyájan ismertük őt és a másik meg fogja még fizetni neki rettenetes adósságát.

Hangosan felzokogtam. Szívem mélyéből megsíratam és meggyászoltam a félreismert szegény halottat s hogy lelke egy gúnyos mosolygásban még mindig ott hagyta a tiszteletreméltó arcon ottlétének nyomát, óvatosan elsimítottam azt ujjammal a kihült szájon.

Csendesen kopogtak ajtómon.

- Én vagyok, Miklós. Bocsáss be... - kérte Emma.

Szegény, mitsem sejtő leány! Mondjam el neki az igazat? Meg bír-e érteni egy ekkora súlyos eltévelyedést?... Ismerem őt. Annyiszor megcsalták életében, hogy bizonyára nem hinné, amit mondok... Jobb, ha elhallgatom.

- Menj, pihend ki magad - suttopta. - Barbara virraszt helyetted majd.

Nem bírtam volna megválni most bátyám holttestétől. Sokkal jobban meggyanúsítottam és meggyűlöltem életében, hogysen le nem óhajtottam volna halálos ágyánál vezekelni. Így hát mellette maradtam s az odakint pusztító vihar hangjainál egész éjjelen át titokzatos párbeszédeket folytattunk mi hárman, a halott, az arckép, meg én.

Barbara hajnalban fölváltott őrhelyemen s én kísértálmam a parkba, hogy a hús reggeli levegő az éjszaka fáradságát kiűzze belőlem. A parkot az ősz temetővé változtatta. Az éjszakai szél megfosztotta a fákat legutolsó levelüktől is és minden ág száraz csontkarként meredezett égnék. Lépteim alatt az avar zörgött. Vajjon mi lesz most a gyönyörű üvegházakból nagybátyám gondozása nélkül?... Hátha most egyszer kijátszhatnám a németeket és belopódzhat-

nék? Arrafelé indultam. Csöndesen, lopakodva indultam, de amit láttam, hamarosan meggyorsította a lépteimet. Az üvegház ajtaja tárva-nyitva állott s belülről sűrű, nehéz füst gomolygott elő.

Beléptem.

A rotunda, az aquarium és az első kupolacsarnok szomorú látványt mutatott. Mindenféle limlomból, töredékből összehordott hatalmas domb emelkedett a közepükön, részint leégve, részint még most is lobogó lángokban. Összezúzott cserép, virágok, kristálytöredékek, tengeri moszat, üveg és mindenféle hulladék tornyosodott egymásra ezeken az üszkösödő nagy szemétdombokon, melyeknek orrcsavaró nehéz füstje mindenféle állati hulláktól származott. Egy sarokban iratcsomók hamúja maradt, másfelé szenesedő csontok máglyája füstölgött elém.

Azonnal megértettem mi történt. A három segéd felhasználva a minden egyéb lármát elnyomó éjjeli vihart, mindent megtett, hogy fonvali bűnös munkájuknak összes jeleit eltüntesse. Vajjon meddig terjedt a rombolásuk?

Elsiettem a tetemházhoz. Tátongó árkában csak füstölgő kisebb csontok és állati maradványok senyvedtek. Klotz hullája, valamint szegény Nellynek idehányt teste nem volt sehol.

A laboratóriumba rohantam. Ebbe a mesteri építménybe, melynek egész tervezetén meglát-szott létrehozójának hatalmas szelleme. Most már senki sem állta utamat az ajtajában. Szabadon járhattam benne, amint tetszett. Sehol egy lélek. A nyitott ablakokat ki- s becsapdosta a még mindig dühöngő szél. - Az udvarról valamennyi beteg állat hiányzott. Úgy látszik, végeztek velük, de rombolás nem történt. - Az operációs termek ellenben a lehető legnagyobb rombolás és pusztítás képét nyújtották. A padló kőkockáit vastag rétegben fedte a kiöntött sok mindenféle orvosság, mindenféle por, folyadék és törött üvegcsерép. Széttépett könyvek, elégett cédulák, füzetek, jegyzetek maradványain tönkrement, kicsavart, szétkalapált orvosi gépezetek, műszerek feküdtek, de úgy látszik, hogy mindent, ami könnyen mozgítható vagy csomagolható volt, elvittek innét... A gazemberek elmenekültek s magukkal vitték a Circéhez méltó operáció titkát és minden szükséges eszközét. Pavillonjuk ajtaja valóban tárva-nyitva állott s odabent felforgatott bútorok, üresen tátongó szekrények s elejtett öltönydarabok igazolták, hogy feltevésemben igazam volt.

Elhagytam a feldult, kifosztott épületet s ekkor az épület legelrejtettebb szárnya mögül kékes füstoszlop vont magára figyelmemet. Vajjon mit égethettek el ott? Rettenetes hullaszag csavarta orromat már messziről. Mégsem riadtam vissza. A rettenetes, égő tetemhalomból lépteim zajára végső ösztönétől űzve egy már megpörkölt szőrű, sánta s fején a még nem rég végzett koponyalékeléstől vérzősebb hatalmas patkány szabadult el és vak rémületében egyenesen lábszáramra ugrott. Hatalmas rugással kivégeztem a rettenetes operációknak ezt a legutolsó szegény áldozatát, aztán futva menekültem a borzalmas helyről.

XV. AZ ÚJ ÁLLAT

A megrázó haláleset iránt való tiszteletből a hatósági orvos semmiféle vizsgálatot vagy nyomozást nem rendelt el. Egyszerűen elbeszéltem neki bátyám szívbját, gyakori ájulásait s erre szó nélkül megadta a temetési engedélyt.

- Lerne professzor valóban halott - mondta a derék ember, - és az én vizsgálatom, ha ön is jónak látja, csupán ennek a ténynek megállapítására fog szorítkozni, annál is inkább, nehogy az esetleges nyomozás után más benyomást szerezzünk ennek a valóban tiszteletreméltó tudományú emberről, mint ahogy szeretnők.

A temetés minden pompa és feltűnés nélkül ment végbe Grey-l'Abbaye-ben.

A következő tíz napom azzal telt el, hogy ennek az egygyé forrott gyilkosnak és áldozatnak, mint amilyen volt Klotz-Lerne egy személyben, valódi lényét kibogozzam.

E tüneményes kettőzés létezés ideje alatt, amely négy és fél évre terjedt, Klotz-Lerne nem gondoskodott végrendeletről. Úgy látszik, hogy szédülései ellenére sem foglalkozott komolyan a halál gondolatával, mert különben lehetetlen, hogy engem, az alkalmatlan öccsöt, a vagyonból ki ne forgatott volna. Így bátyám régi, előttem is ismert végrendelete szerint, mely az írószekrény legmélyéből került ki, én voltam az általános örökös.

De Klotz-Lerne a birtokot, bevételét jóval túlhaladó kiadásokkal terhelte meg, úgyhogy adósságot kellett rá felvennie. Előbb perelni akartam emiatt, de aztán beláttam, hogy nevetéses dolog. Saját magamra zúdítom a kellemetlenségek áradatát, ha egy sereg igazán kellemetlen s úgy a halottat, mint magamat érintő exotikus eseményt nyilvánosság elé bocsájtok. Feltettem tehát magamban, hogy Fonvalt bármi áron is, de eladom, mert csak szomorú emléket tartogat számomra.

Minden található iratot, papírszeletkét felkutattam. A valódi Lerne írásai kivétel nélkül gazdájuk komoly irányú orvosi kutatásáról és fedhetetlen becsületességéről tanuskodtak. Klotz-Lerne írását félreismerhetetlenül meg lehetett különböztetni a németes, hegyes, kemény vonalakról és a különösen utóbbi időben mutatkozó ideges kapkodásról, mely szemmel láthatólag egy bizonyos Vermont Miklós jelenlétével volt összefüggésben.

Mikor a papírok rendezésével s legnagyobbbésztt elégetésével elkészültem, a major állatait szétosztottam a falusiak között s Barbarát busás jutalmazással elbocsájtottam a szolgálatból.

Aztán segítő kezekről gondoskodtam s családi bútorainkat, emlékeinket óriási ládába csomagoltattam. Emma szintén csomagolt, a tulajdon holmiját szedte össze, félig szomorúan, hogy a kilátásba helyezett mesés gazdagság immár füstbe ment, félig boldogan, hogy Párizsba követhet engem.

Klotz-Lerne halála után azonnal írtam volt egy Párizsban lakó jóbarátomnak, keressen részünkre valami kedves, szép, szerelmes párnak való lakást, ahol kiheverhetem az utolsó hónapok izgalmait. Megtette és válasza valóban csábító volt. Az avenue Victor Hugon bérelt számunkra egy csinos kis palotát, mely úgy méretei, mint bútorzata és berendezése szerint egyenesen csak mi ránk várt volna. Gondoskodott megfelelő, ügyesen beoktatott cselédségről is.

Minden készen volt. Óriási málháinkat s Emma poggyászait előre küldtem. Utolsó reggel a greyi közjegyzővel volt még egy és más megbeszélni valóm, a birtok eladása miatt. Emmának már nem volt maradása. Úgy terveztük, hogy automobilomon megyünk ma este Nanthelig, ott megszállunk s másnap délelőtt Párizsban leszünk.

Itt volt az utolsó óra, melyben búcsút kellett vennem Fonvaltól.

Még egyszer végig jártam a kastélyt és a parkot. Szomorú pusztulás mindenütt. A termekben még mindenütt ott az elmozdított bútorok nyoma. Régi, most már színehagyott kárpitok friss színei újulnak föl a hátuk mögött.

Régi illatok lengedeztek. Semmi nem újítja úgy fel a régi emlékeket, mint az illat. Én is, egész ifjúságomat végigéltem megint, a régi szobákat bejárva. Megint Lidivine nénémé volt itt a parkban és a kastélyban minden. Mintha sohasem lakta volna Emma és Klotz-Lerne a szobáit... Vajjon el tudom-e Fonvalt valaha adni?...

Nem tudtam rászánni magam a távozásra. Ki- és bejártam kastélyban, parkban és álmodoztam, egyre álmodoztam. Igazán itt hagyjam Fonvalt a falakat befutó repkénynek és a pókoknak?

Emma teljesen útrakészen, türelmetlenül várakozott a remise előtt. Felnyitottam a remise ajtaját. Az automobil ferdén állt a szögletében. Nem láttam végzetes utunk óta és nem is emlékeztem rá, hogy én magam hoztam volna be helyére. Valószínűleg a segédek előzékenykedtek.

Dacára gondatlanságomnak, hogy gépemet idáig elhanyagoltam, a motor azonnal berregni kezdett. A feljáró elé vezettem s az utolsó ajtót is becsukva hátam mögött, ami nem ment minden elrejtett könnyhullatás nélkül, aztán megindultunk.

- Nem fogom eladni Fonvalt, mégsem, - határoztam el magamban; csak bérbeadom. Nem tudok elválni boldog gyermekkorom színterétől.

Kirobogtunk. A birtok kerítése elmaradt hátunk mögött. Emma fecsegett.

Automobilom vígan pöffögött s akadálytalanul gördült tovább. Kezdtem kissé felszabadulni magamnak tett szemrehányásom alól, hogy oly sokáig nem gondoztam. Egyszerre azonban hirtelen zökkenést tett s ettől a pillanattól kezdve hol meglassította, hol meggyorsította menetét.

Azt hiszem, említettem már gépemről, hogy a lehető legtökéletesebb szerkezetű volt, de abból a kényes fajtából, melyet nagyon lelkiismeretesnek kell gondozni. Jól gondozva, elindulás előtt be kellett állítani a gépezetet s aztán útközben legfőleg ha a szükség szerinti gyorsításból és lassításból állott csupán a vele való bibelődés. Erősen bosszantott volna, ha most útközben meg kellett volna állnom.

A gép folytatta szeszélyes neki-nekilódulását s mosolyognom kellett. Így szoktunk mi sétálni még nemrég Klotz-Lernevel, aki minden öt-tíz lépésnyire megállott, hogy valamit elmondjon nekem. Reméltem, hogy csak muló szeszélyeskedés gépemtől, talán az olaj volt kissé sűrű. A motor berregéséből igyekeztem kivenni a zavar okát, de a motor oly szépen, egyenletesen működött, hogy semmi súlyosabb természetű akadálytól nem kellett tartanom. Tény azonban, hogy gépem erősen akadozott, mint az az ember, aki nagy tüzzel neki-neki indul, aztán a beszéd hevében minduntalan megáll. „Mintha csak bátyámat látnám!” - gondoltam.

- Mi van veled, Miklós? Miért olyan aggodalmas az arcod? - kérdezte Emma.

- Nekem? Ugyan mi bajom lehetne? - kérdeztem csodálkozva. Erősen bosszantott Emma kérdése. Ugyan mi bajom is lehetne valóban? Igaz, bosszankodom kissé automobilom miatt s aztán haragszom is magamra, hogy miért jár megint a professzor eszemben, de azt igazán nem gondoltam, hogy kedvetlenségem arcomra legyen írva.

Gépem egyre szeszélyesebb lett.

- Azt hiszem, az átvivő szerkezetnek van valami baja, - szoltam Emmához. - A motor zavartalanul működik...

- Nézd, Miklós! Nézd! Miért mozog ez a fogantyú magától?

- Éppen az a baja, hogy nem volna szabad mozognia.

Szemügyre vettem gépemet. Tényleg mozgott a pedál s a fogantyú akkor is, mikor nem tartottam rajta a kezemet.

Nyugtalan lettem. Kellemetlen dolog, ha embernek nincs hatalma gépe felett. Még nem volt eset rá, hogy gépemen hasonló zavart vettem volna észre.

Hirtelen megszólalt a kürt is. Teljesen magától...

Nem tudom miért, de szólnom kellett. Beszélnem kellett bármit, hogy ne üljünk ilyen csöndben.

- Úgy látszik, nagyobb igazításra lesz szükség - mondtam; - sajnálom, Emma, de késő éjjel lesz, mire Nanthelbe érünk.

- Nem volna jobb, ha azonnal rendbehoznád?

- Nem. Inkább menjünk tovább, ha késlekedve is... Ha az ember javítgatni kezdi útközben az automobilját, könnyen megesik, hogy nem tud többet elindulni... Hátha magától észére tér...

A sziréna harsogó kürtszóval vágott szavamba. Ujjaim dermedten csuklottak össze. A sziréna éles, egyhangú bugásából ugyanis lassanként indulószerű dallam vált, mely egyre jobban tagolódott, erősödött, míg végre a professzor ismert dudorászó nótája lett belőle, melyet mindannyiszor hallottunk tőle, valahányszor gondolkozva sétált végig a szobákon vagy munkájára indult. Csakhogy e dallam most visszhangot vert a környező domboldalakon. Mintha tréfás-kedvű suhanc ismételtette volna torkaszakadtából:

„Rum fil dum fil!...”

A németes lüktetésű dallam rémülettel töltött el. Újra valami képtelen játéka a rettenetes varázslónak?... avagy hallucinációim vannak?... De nem! A sziréna egyre tovább bűgött s kétségtelenül megismertem benne Klotz-Lerne gúnyos hangját. Dühre lobbantam. Meg akartam állítani gépemet. A fék nem engedelmeskedett; meg akartam szüntetni a gázképződést, a kapcsoló nem működött. Rángattam, kalapáltam, egész erőmmel rávettem magam, hiába! Minden csavar, minden rúgó, minden fogantyú ellenszegült akaratomnak. A gép a saját maga külön útját járta s mintha széles trombitájától nevetve öblögetne felém:

„Rum fil dum fil...”

Emma nevetett:

- Micsoda furcsa trombita ez!

Nekem bizony nem volt nevető kedvem. Szédült a világ velem. Iszonyat fojtogatott s értelmem hiába igyekezett legyőzni félelmemet. Hiába, minden! Lehetetlennek látszik s mégis úgy van! A józan ész ellene szól s mégis úgyvan! Klotz-Lerne űzi borzalmas játékait.

Vagy ez a fémből-fából, kaucsukból való automobil nem olyan szerkezet-e, mely a professzor szavai szerint, „nem lévén szerves lény, sohasem élt?” Nem lehet, hogy ezt az önműködő mechanizmust, mely öntudatlan logikus cselekvésre képes, önálló intelligenciával ruházta fel valami magasabb szellemi erő?... A professzor jegyzetében volt hasonló esetekről szó... Nem ruházhatta-e fel a professzor ezt a tökéletes és önálló mozgásokra képes szerkezetet, mely mintegy üres szellemi tartálynak tekinthető, gondolkodási képességgel és hatalommal!...

Klotz-Lerne valószínűleg kísérletezni akart a jávorfával és a jegenyével való kísérleteihez hasonlóan az automobilal is. *Látszólagos* testi halált akart produkálni a szórakozottságból, avagy tényleges testi gyöngeségből megfélekedezett a pediculusról s aztán már nem tudott többet emberi külsejébe visszatálcálni...

Vagy talán, mert látta, hogy hiába kergeti a remélt mesés gazdagságot, ilyen fajta öngyilkossággal akart a gyűlöletes Klotz-Lerne nagybátyámon, a szelídlelkű Leren bosszútállni?...

Vagy miért nem akart volna esetleg ő maga a jövőendő „nagy állata” lenni? A jövőendő legtökéletesebb lény, a csupán alkotórészeiben változó, tökéletesedő, de a maga egészében már változatlan és örökéletű *élő* gépezet!... Miért ne kereste volna akarattal ebben az alakban az örökkévalóságot?...

Agyamban egymást kergették a gondolatok. Erősebb bizonyítékul akartam s nemsokára meg is kaptam.

Kiértünk az erdőszélre, oda, ahol rendes sétáink végződtek a professzorral. Éreztem, hogy történnie kell valaminek.

- Dülj előre és fogózz erősen! - szóltam Emmára.

Elővigyázatomban ellenére majdnem kirepültünk a kocsiból, olyan hirtelen és olyan gyorsan fordult meg velünk.

- Mi történik? - aggódott Emma.

- Semmi baj. Maradj nyugton.

Őszintén megvallva, a legnagyobb zavarban voltam, hogyan fog végződni a dolog. Leszállni veszedelmes lett volna. Még a Klotz-Lerne szörnyeteg hátán voltunk legnagyobb biztonságban, mert maga magát csak nem fogja velünk együtt tönkretenni?... Azon igyekeztem, hogy újra elindítsam. Hiába! Mint előbb, úgy most sem engedelmeskedett sem a fék, sem a rúgó. Tanácstalanul ültem, hát ime, egyszerre el kezd berregni a motor, de teljesen magától s a kocsival megindul, de nem előre, hanem vissza Fonval felé. Megragadtam a kormányzórúdat s megpróbáltam megfordítani gépem, de merőben haszontalanul. Pillanatokra hatalmat kaptam ugyan fölöttem, látszólag akkor, mikor sebes futásával lévén elfoglalva, nem várt részemről újabb erőfeszítést, de aztán azonnal nagy kanyarodót tett megint s annál sebesebb iramban röpített visszafelé.

Emma észrevette, hogy itt valami komoly zavarnak kell lennie s addig zsörtölődött, míg kiszálltam a kocsiból, hogy rendbeszedjem.

Ekkor félelmem hirtelen dühvé változott át...

A sziréna csúfolódni kezdett s újra rágyújtott előbbi őrijítő gúnyos nótájára.

- Az nevet, aki utoljára nevet - gondoltam.

- Mi az megint? Mi az megint? - türelmetlenkedett Emma.

Anélkül, hogy egyetlen szót válaszoltam volna neki, kivettem a szerszámos ládából egy nádpálcát, melyet a falusi kutyákra való tekintettel tettem volt el s dühös ütleggel estem automobilomnak.

Dramai eredmény volt! A gép valóságos emberi nyögést, üvöltést, ordítást hallatott s őrült sebességgel kezdett vágtatni, de még mindig a Fonval felé vezető úton. Erre Emma leírhatatlan bámulatára még erősebben, magamból kikelve folytattam az ütlegetést, míg a kormányzórúd végre is engedett akaratomnak s megfordíthattam a kocsit.

- Kapaszkodj, ahogy csak tudsz - kiáltottam szerelmesemre. - Szélvész gyorsaságával vitt útunk. A felbőszült motor zakatolt, berregett s az élesen arcunkba csapódó levegőt beszívni nem bírtuk. Kutya, majorság került a faluban kerekek alá, úgy, hogy szemüvegemet is elhomályosította a felszökkenő vér. Ház, templom, mint megvillanó fehér sugár maradt el mögöttünk s Isten a megmondhatója, hogy útunkat hol végezzük, ha gépem, helyesebben ördögi hajtóján, egyszerre nem kezd mutatkozni a fáradság. őrült gyorsasággal haladtunk fel a Nanthel előtti utolsó dombtetőre s itt gépem, mint aki utolsó erejét kiadta, végre megállott. Nagy erőlködésembe s jónéhány pálcaütésembe került, míg nagynehezen be tudtam kormányozni a városba.

Nanthelbe érve, a szálló udvarában megvizsgáltam gépemet s mert a hátsó gummikerék a rettenetes hajszában tönkrement volt, újjal akartam kicserélni. Alig értem azonban hozzá csavarommal, mikor a trombita megint megszólalt s olyan rettenetes üvöltést hallatott, hogy jobbnak láttam felhagyni a kísérletezéssel, hacsak az egész alvó várost nem akartam fölverni álmából. Elhatároztam tehát, hogy az út hátralevő részét vonaton fogjuk megtenni. Addig is gépemet beállítottam a szálló kocsiszinébe, pár régi fedeles kocsi s néhány ócska hordó meg egyéb mindenféle lim-lom társaságába s aztán ugyancsak siettem onnét, mert éreztem, milyen rettenetes gyűlölet cikázik utánam élettelennek látszó lámpaszeméből. - Szobámba érve a professzortól egyízben hallott kijelentés foglalkoztatott:

„Könnyen elképzelhető, hogy az élő és az élettelen tárgyak között létezhet olyan titkos kapcsolat, amelyet az állatok és növények között például már sikerült kimutatni.”

A szálló fényes berendezésű, teljesen modern épület volt. Szobámba liften szállítottak fel. Emma már várt fent rám. A szegény leány, ki olyan sokáig élt a vidék unalmában és csöndjében, nem győzött eleget gyönyörködni most a kivilágított uccákban s az uccákon hemzsező járókelőkben. Az üzlet lámpái éppen most gyulladtak ki. Nem bírtam elvonni őt az ablaktól, újra és újra széthúzta a függönyöket. Tisztába kellett jönnöm vele, hogy odakint a legkisebb látványosság is sokkal jobban érdekli és izgatja, mint az én egész személyem. Nem akartam kedvét szegni. Láttam, hogy az automobilúra óta nem tudja, mit tartson felőlem s szinte félni látszott közelségemtől. Én meg nem akartam neki bővebb magyarázatot adni az automobilról, inkább kedvét kerestem tehát, de bezzeg megjártam vele.

Az étterem fényes világításában egyszerre megjött a leány jókedve. Nevetett, csacsogott s mindezt műveletlen és feltűnnivágyó nők szokása szerint oly hangosan, hogy az egész terem figyelmét magára vonta, ami engem igen kínosan érintett. Egyre-másra ürítette a pezsgőspoharakat, átszólt idegen asztalokhoz, megszólított idegeneket s aki megtetszett neki, azonnal le is tegezte...

Alig bírtam rávenni, hogy kövessen. Meg kellett ígérnem, hogy elviszem valami látványosságba. Addig nem jött velem.

Csak valami erőmutatványos látványosság volt a városban még az este. A színházi előadásnak éppen akkor lett vége. Ide irányoztuk tehát lépteinket.

A kis aréna tömve volt nézőközönséggel, akik valamennyien diákságból, vaskos iparoslegényekből, kétes eleganciájú nőkből kerültek ki. Páros viaskodás folyt. Valami Párizst megjárt harmadrendű díjbirkózó mutatta be a tudományát.

Emmának ragyogott az arca a boldogságtól. A szegényes, fülharsogató muzsika elragadta és mert érzelmeinek egyáltalában sohasem volt ura, legalább háromszáz szempár, az egész díszes nézőközönség tanuja lehetett elragadtatásának. Hát még, mikor a viadal megkezdődött! Ezek az emberek vadállatok, akiknek egész egzisztenciájuk nyers erejükre van alapítva, kifejezhetetlen csodálatra és még hangosabb örömrivalgásokra ragadták.

A győzelmi pálmát egy rettenetes vad kinézésű otromba óriás, a város szülötte vitte el. Képzeltetni azt a tombolást, amiben a hálás közönség részesítette a győztest. Diadalmas tapsolásuk felverte az aréna közönségét s Emma hatalmas „Bravó!” kiáltásokkal vette ki az ünneplésből a maga részét. Hangos örömrivalgásának, tollas kalapja lengetésének, az a rám nézve gyászos következtetése lett, hogy az ünneplés hőse kezével csókot küldött páholyunk felé, a közönség megbotránkozására s nekem arcpirító szégyenemre.

Szemrehányással halmoztam el. Rossz éjszakára volt kilátásunk.

No, de milyen rosszra. Szobánk a bejárat fölött volt. Egész éjjel ki s be zúgtak a kapun az autók. Csupa autószerencsétlenségről s mindenféle borzalomról álmodtam.

A reggel meghozta szomorú meglepetését. Egyedül voltam ágyamban.

Igyekeztem magyarázatot találni barátnőm távollétére. Minden számbavehető esetet végiggondoltam, bár erősen nyugtalanított, hogy helye hideg. Becsöngettem a szolgát. Levelet hozott magával. Izgatottan szakítottam fel. Kusza írással, számos tintafröccsentéssel vegyítve, ez állt benne:

Kedves Miklós!

Bocsáss meg a szomorúságért, amit okozok neked, de tegnap a díjbirkózóban Alcidet, az első szeretőmet ismertem föl. Ő volt, aki a díjat megnyerte. Elmegyek vele, mert nem tudok megválni tőle és mert már benn van a véremben. Csak azért hagytam abba ezt az életet, mert Lerne sok pénzt ígért nekem. Aztán meg téged úgyis szerencsétlenné tettelek volna. Aztán meg kimerítettelek volna, mert látod, te csak kétszer voltál igazán kedvemre való, egyszer, amikor a bika megrugta a fejedet, meg még egyszer, mikor aztán rögtön egyedül hagytál a szobában, igazi férfit akarok, nem a te hibád és remélem, nem fogsz sokáig búsulni.

Isten áldjon
Bourdichet Emma.

Ilyen határozott kijelentéssel szemben nem volt más mit tennem, bele kellett nyugodnom sorsomba. Nem ugyanazt tette-e Emma, amit én kívántam tőle? Eleinte igaz, utána akartam rohanni a csalfa lénynek, de aztán meggondoltam magam s azzal a szándékkal hártottam el magamtól kellemetlen érzésemet, hogy majd alszom rá egyet. Nem utazom azonnal Párizsba, mint szándékom volt, de sürgönyöztem egy mechanikusért, jöjjön azonnal és hozza helyre a gépet, a rettenetes Klotz-automobilt.

Nemsokára jelentették, hogy a kért mechanikus megérkezett. Kimentünk a remiszbé.

Gépemnek nyoma veszett.

Az Emmával történtek után, ugyebár nem lehet rajta csodálkozni, ha összefüggésbe hoztam a gép eltűnését az ő búcsú nélkül való távozásával, de tévedtem. A szállótulajdonos nem engedte, hogy egy automobil az ő portájáról csak úgy, minden továbbiak nélkül eltűnhessen s azonnal följelentést menesztett a rendőrséghez. Kisvártatva jelentették is, hogy a külváros egyik félreeső uccácskájában találtak egy 234-XY. jelzésű gépet. Utána mentünk. A benzintartója kiürült, ez állította meg.

- Klotz menekülni akart! - volt első gondolatom. - Nem számított rá, hogy a tartály nincs megtöltve...

Nem szóltam semmit a történetekről s meghagytam a mechanikusnak, vigye el valahogy a gépet a vasúti állomásra, adassa fel, de a benzintartóját valahogy meg ne töltsse.

VÉGSŐ PUSZTULÁS

És most egyedül ülök Avenue Victor Hugobeli kis palotámban, melyet Emmának béreltem ki. Ha jobbnak látta M. Alcidet követni dicsősége útján, hát az ő dolga. Fátyolt reá.

Februárban vagyunk. Barátságos tűz lobog a kandallóban hátam mögött. Mióta Párizsban vagyok, egyebet sem teszek, mint csodálatos élményemet írom össze.

Vajjon bevégeződtek-e?

A Klotz-automobil itt van, bent áll a remiszben, melyet külön neki építtettem. A mechanikus, intéseim ellenére is megtöltötte a benzintartályt és nincs a világnak az a tolla, amelyik le bírná írni, mit küszködtünk, míg haza bírtuk hozni. Hiába akartuk aztán már kiüríteni a tartóját, nem volt az a feszítővas, amely felnyithatta volna. Elébe fogtuk új, gyönyörű kis 20 lóerős gépet: ezen átgázolt és tönkretette. Mit tehettem volna vele?... Eladjam másnak és talán életveszélybe döntsem vele?... Legokosabb volt magamnál tartanom, hogy rettenetes titka ki ne derülhessen. Erős külön rekeszt építtettem számára a remiszemben s ajtaját a legerősebb lakattal zártam el.

A rettenetes új állat azonban ismert trombitahangjával olyan rémséges lármát csapott éjjelenként, hogy a szomszédok panaszt emeltek. Leszereltem tehát a szirénáját. Olyan nehezen ment, hogy a mechanikusok alig bírtak végezni vele. Mikor végre lecsavartak lámpát és szirénát róla, kisült, hogy a fémalkatrészek össze voltak forrva a kocsi testével.

De hiába fosztottuk meg szirénájától. Most meg azzal háborította az éjszakai csendet, hogy teljes erővel neki-nekilódult a retesz nehéz tölgyfa ajtajának, mintha mindenáron ki akarna törni onnét. A lámpák helyéről pedig állandóan erős, nehézszagú olajféle folyadék szivárgott ki, mintha a kocsi meg lett volna sebesítve. Most egyelőre csend van. Egy hónap óta nem volt vele bajunk. Azt hiszem, hogy kifogyott a benzin belőle. Mindezek ellenére erősen ráparancsoltam Louisra, a sofőrömrre, hogy be ne tegye a lábát a rettenetes géphez.

Békében vagyunk tehát, de nem feledem, hogy Klotz itt van a közelemben...

Louis nagy szemeket meresztve robogott be szobámba:

- Uram! Uram, jöjjön gyorsan, nézze, mi történt az automobillal.

Kirohantam.

A lépcső alján a háziszolga várt s bevallotta, hogy a remiszt ő nyitotta ki, mert egy idő óta igen kellemetlen szag áramlott belőle. Valóban, az egész udvart orrfacsaró bűz árasztotta el.

- Mondja, uram, tiszta dolog-e ez? - kérdezte Louis s a remiszt felé vont.

Az automobil oly bizarr látványt nyújtott, hogy nem győztem bámulni rajta.

Egészen rároskadt a kerekeire és minden része úgy összeroppant, mint mikor viaszalkotmányt állítanak napsütésbe. Minden része, kerekek, gépezet, sárhányó fogantyúk, felpuffadtak vagy kifícamodtak és reflektorának lencséje, mint a hályogos embernek lélektelen szeme, meredt a belépőkre. Sebhelyekkel volt borítva a kocsi s e sebekből alumínium, vas- és acélpórral pergett. Mintha fémeket emésztett volna a kocsi belseje. Különböző tócsákban állott alatta és körülötte az a leírhatatlan bűzű, olajszerű folyadék, mely udvarunk levegőjét megfertőzte. Ugyanilyen sűrű, bűzös olaj csöpögött ki az automobil minden hasadékból, nyílásából s a

gépezet különös, hörgő, fortyogó hangot hallatott. Belsejében sűrű, sárszerű anyag - mint férgek hullája - volt a bűznek főfészke.

- Micsoda hanyagul készített gép - mondta sofőröm.

Igyekeztem elhíttetni vele, hogy az automobil fémalkatrészei a folytonos remegés következtében olykor önmagukat emésztik fel. Persze, magam sem hittem mesémet s szégyenkezve láttam, hogy sofőröm sem.

Klotz tehát véglegesen elpusztult. Az automobil teljesen tönkrement. De nem hiszem, hogy a táplálék, illetve a benzin hiányában pusztult volna el. - Hiszen a benzintartó félig tele volt most is. - A lelke ölte meg, az emberi lelke.

Kiadtam a rendeletet, hogy égessék el, semmisítsék meg. Meghalt, meghalt, anélkül, hogy visszatérhetne többé. Meghalt végérvényesen, visszajöhetetlenül. Nem árthat többé nekem!...

- Ha-ha-ha! jó Ottó Klotz! Meghaltál!...

VÉGED!

Bolondnak kellene lennem s nem vagyok az! Nem, nem Emma miatt, bár ez a pillangó határozottan elég bánatot okozott nekem, de nem ütött olyan sebet, amely be ne hegedhessen. - Az én szomorúságomat rettenetes emlékeim, Mac-Bell, Nelly és a többi rettenetességek fokozzák és a félelem, hátha nincsen mégsem vége?!...

Hátha föltámad még Ottó Klotz vagy hátha nem nyugtathatja meg életemet halála sem?

A három segéd eltűnése is izgat. Hová lettek? Mit csinálnak? Ismerik a rettenetes operáció titkát s vajjon hány szerencsétlen áldozat hullik markukba?...

Állandó rettegésben élek... Minden arc mögött álarcot sejtek. - Ismerek embereket, kiknek napról-napra változik a nézete, véleménye. Nem ilyen átcserélt lelkek azok?

Ezért határoztam el, hogy leírom gyöngé, ingatag jellemek okulására, rettenetes tapasztalataimat, melyek megrontották, kétségbeejtették egész életemet. És még egyért. Azért, hogy leírva talán hamarabb megszabadulok álomrabló kísérteteimtől.

Nem sikerült. Talán ha szembenézek velük és leköltözöm újra Fonvalba és az ottani ördögös, természetellenes élet helyett természetes, emberhez méltó életet élek? Elfeledni, akarattal elfeledni mindent... Kényszeríteni magamat, hogy mindent elfeledjek.

Fogadom, hogy e rettenetes gondolatok utoljára járják át agyamat. Csak azért írom még le, hogy ünnepélyesen megörökítsem.

És te, átkozott kézirat, mely arra voltál hivatva, hogy megörökítsd e történeteket, tűzre veled. Tűzre *Doktor Lerne* elrettentő életével... Tűzre! tűzre! tűzre!...

(Vége)